Divan-ı Hallac

الديوان الحلاج

İhramcızâde

İsmail Hakkı Altuntaş

2021

ISBN:

Dizgi : İsmail Hakkı Altuntaş

Kapak :

Baskı- Cilt : 2021

بسم الله الرحمن الرحيم

İçindekiler

HALLÂC-ı MANSÛR/حلاّج منصور

Ebü'l-Mugīs el-Hüseyn b. Mansûr el-Beyzâvî (ö. 309/922)

244'te (858) İran'ın Fars eyaletinde bulunan Beyzâ'nın kuzeydoğusundaki Tûr'da doğdu. Dedesi Mahamma Mecûsî idi. Sonraları anne tarafından Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin neslinden geldiği söylenerek kendisine Ensârî nisbesi verilmiştir. İbnü'n-Nedîm onun, halkının çoğunluğunu Araplar'ın meydana getirdiği Beyzâ'dan olduğunu ifade ettikten sonra babasının mesleğinden dolayı "Hallâc" diye tanındığını söyler. Oğlu Hamd'in anlattığına göre ise insanların gönüllerindeki sırları pamuk gibi atıp altüst ettiğinden **"Hallâc-ı Esrâr"** unvanını almıştır. Başka bir rivayete göre bir hallâcın dükkânında iken sahibini bir yere göndermiş, dükkânına dönen bu kişi bütün pamukların atıldığını görerek bunu onun kerameti olarak kabul etmiş ve daha sonra Hallâc diye anılmıştır (Aḫbârü'l-Ḥallâc, s. 49). Asıl adı Hüseyin olduğu halde İran'da ve Osmanlılar'da daha çok Mansûr ve Hallâc-ı Mansûr şeklinde babasının adıyla anılmış, kendisine "Mansûr" adı verilirken davasının zafere ulaşmış olduğuna işaret edilmiştir. Allah'ın yardımına mazhar olduğunu anlatmak için ona **"Nâsır'ın (Allah'ın) Mansûr'u"** diyenler de olmuştur. Melâmet ehli arasında "sultânü'l-melâmetiyyîn" diye anılır.

Hatîb el-Bağdâdî'nin, oğlu Hamd'e dayanarak verdiği bilgiye göre Hallâc, doğum yeri olan Tûr'dan halkı Hanbelîler'den oluşan ve hâfızlarıyla

tanınan Vâsıt'a gitti. Burada on iki yaşında hıfzını tamamladı. Ardından Tüster'e geçerek iki yıl Sehl et-Tüsterî'nin öğrencisi oldu. Yirmi yaşında Basra'ya geldi. Buradan Bağdat'a giderek Cüneyd-i Bağdâdî, Amr b. Osman el-Mekkî, Ebü'l-Hüseyin en-Nûrî gibi Bağdat'ın tanınmış sûfîlerinin sohbetlerine katıldı. Amr b. Osman el-Mekkî'den hırka giydi. Basra'da Ebû Ya'kūb Akta' adlı bir sûfînin kızı ile evlendi. Burada Abbâsî hilâfetini tehdit eden Zenc isyanına şahit oldu ve muhtemelen bu ayaklanmaya sıcak baktı. Bu arada az çok Şiî mezhebini de tanıdı. Basra'da zâhidâne bir hayat yaşarken kayınpederiyle şeyhi arasında şiddetli bir geçimsizlik çıktı. Hallâc bu durumu Cüneyd'e arzederek ne yapması gerektiğini sorunca Cüneyd ona sabır tavsiye etti. Bir süre sonra 282'de (896) ilk haccını yapmak üzere Hicaz'a gitti. Burada vaktini ibadet ve riyâzetle geçiren Hallâc, daha sonra bir grup sûfî ile birlikte Bağdat'a dönerek Cüneyd'in sohbetlerine devam etti. Bu sırada ona sorduğu bazı sorulara cevap alamadı. Hallâc'ın maksatlı sorular sorduğuna ve bu konuda samimi olmadığına kanaat getiren Cüneyd onun sohbetlerine katılmasından rahatsız oldu ve meclisinden uzaklaştırdı (Cüneyd ile aralarında geçen tartışma için bk. Aḫbârü'l-Ḥallâc, s. 25). Bunun üzerine Hallâc Tüster'e döndü. Aralarında bir yıl kaldığı Tüster halkı kendisini hiçbir mezhebe bağlı bilmeyen, ancak her mezhebin en zor hükümlerini uygulamayı esas alan Hallâc'a büyük ilgi gösterdi. Hallâc beş yıl sürecek bir yolculuğa çıkmak üzere Tüster'den ayrıldı. Horasan, Mâverâünnehir, Sicistan ve Kirman bölgelerini dolaştı. Fars'ta halka vaazlar verdi, onlar için eserler yazdı. Ardından Ahvaz'a geçti ve ailesini de buraya getirtti. Şeyhi Amr b. Osman el-Mekkî'nin Ahvaz yöresine kendisini kötüleyen mektuplar

yazması üzerine ondan giydiği hırkayı çıkarıp attı. Ahvaz'da meclis kurup vaazlar vermeye başlayan Hallâc halkın ve aydınların büyük teveccühüne mazhar oldu ve burada Hallâc-ı Esrâr diye tanındı. Daha sonra ailesini Ahvaz'da bırakarak 400 müridiyle birlikte ikinci defa hac yapmak üzere Basra üzerinden Mekke'ye gitti. Kendisini kıskanan sûfî Ebû Ya'kūb en-Nehrecûrî onun aleyhinde bulunmaya başladı. Hac dönüşü Basra'da bir ay kaldıktan sonra Ahvaz'a gelen Hallâc, ailesini ve buranın ileri gelenlerinden bir grubu yanına alarak Bağdat'a geçti. Burada bir sene kaldı; ardından küfür ve şirk beldelerini Allah'ın dinine davet etmek için mânevî bir işaret aldığını söyleyerek ailesini müridlerinden birine emanet edip deniz yoluyla Hindistan'a gitti (Hatîb, VIII, 120). Horasan, Tâlekān, Mâverâünnehir, Türkistan, Maçin, Turfan ve Keşmir'i dolaştı. Buralarda ateşli vaazlar verdi, Allah sevgisinden söz etti. Gezdiği yerlerdeki halk için eserler yazarak İslâm'a girmelerinde etkili oldu. Onun tesiriyle müslüman olanlara Mansûrî deniliyordu. Bu durum kendisini büyük bir üne kavuşturdu. Ziyaret ettiği yerlerin halkı mektuplarında kendisine "mugīs, mukīt, mümeyyiz, zâhid, mustalem, muhayyer" gibi unvanlarla hitap ediyorlardı. Bu seyahatten dönünce aleyhindeki faaliyetler de tekrar başladı. 290'da (903) üçüncü defa hacca gitti ve burada iki yıl kaldı. Bazan ibadet ediyor, bazan da halk arasına karışıp hacda kesilen kurbanlar gibi Allah yolunda kendini feda etmeye hazır olduğunu haykırıyordu. Bir ara Arafat'ta kendisine hakaret ve işkence edilmesini istedi. Bağdat'a dönen ve bir ev satın alan Hallâc'da bir değişikliğin meydana geldiği farkedilmişti. Hakkında anlatılan bir menkıbeye göre Bağdat'ta açıkça Hak yolunda canını feda etmek istediğini, kanının dökülmesinin halk için helâl olduğunu

ilân etti (Aẖbârü'l-Ḥallâc, s. 42). Karmatîler'in Abbâsî Devleti'ni tehdit ettiği, 256 (870) yılında başlayıp 270'e (883) kadar devam eden Zenc isyanının izlerinin henüz silinmediği, istikrarsızlığın devam ettiği bir dönemde Hallâc'ın sözleri ve davranışları halk ve ulemâ arasında yeni bir huzursuzluk meydana getirdi. İbn Dâvûd ez-Zâhirî öncülüğünde bir grup âlim Hallâc'ın aleyhinde bir faaliyet başlattı; bazıları onun sihirbaz, şarlatan veya deli olduğunu ileri sürerken bazıları da keramet sahibi bir velî olduğunu söylüyordu. Aleyhindeki faaliyetler artıp bir kısım müridleri tutuklanınca kendisini de aynı âkıbetin beklediğini anladı ve Ahvaz'a kaçtı. Sûs'ta bir dostunun yardımıyla Dânyâl peygamberin türbesi civarında bir yıl saklandı. 301'de (913) yakalanarak Bağdat'a getirildi ve idam talebiyle mahkeme önüne çıkarıldı. Şâfiî kadısı İbn Süreyc'in, ilhama dayanan tasavvufî mahiyetteki sözlerin fıkhî açıdan değerlendirilmesinin yanlış olacağını ileri sürüp idama karşı çıkması ve dostu başmâbeyinci Nasr el-Kuşûrî ile Halife Muktedir-Billâh'ın Türk asıllı annesi Şağab'ın araya girmesi üzerine Vezir Ali b. Îsâ el-Kunnâî onu üç defa siyaset meydanında teşhir ettikten sonra hapsedilmesini yeterli gördü. Sekiz yıl süren hapis hayatı, genellikle dostu Nasr el-Kuşûrî'nin evindeki bir odada göz hapsi şeklinde geçti. Bütün ihtiyaçları karşılandı; ziyaretçi kabul etmesine izin verildi. Hapiste bulunan Hallâc'ın Bağdat ve çevresindeki etkisi giderek arttı. Burada iken Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn'in "Ṭâsînü's-sirâc" ve "Ṭâsînü'l-ezel" bölümlerini yazdı. Fakat aleyhindeki faaliyetler bütün şiddetiyle devam ediyordu. Sonradan maliye tahsildarı olan eski sûfî Ebû Ali el-Evâricî bile onu, ünlü kıraat âlimi İbn Mücâhid'e sahte kerametler gösteren bir hokkabaz şeklinde tanıtmıştı. Cezalandırılması yönündeki taleplerin

artması üzerine Vezir Hâmid b. Abbas tarafından idam isteğiyle tekrar hâkimler heyetinin önüne çıkarıldı. Delillerin yetersiz olduğunu söyleyen hâkimler idamı için hüküm vermekten kaçındıklarından mahkeme uzun sürdü. Fakat Vezir Hâmid'in ısrarlı takibi karşısında bir oldu bittiyle karşı karşıya kalan Mâlikî kadısı Ebû Ömer Muhammed b. Yûsuf el-Ezdî idamına hükmetti. Hanefî kadısı İbnü'l-Bühlûl'ün muhalefetine rağmen bu hüküm diğer kadılara ve şahitlere imzalatıldıktan sonra Halife Muktedir-Billâh tarafından tasdik edilince Hallâc, 24 Zilkade 309 (26 Mart 922) tarihinde Bağdat'ın Bâbüttâk denilen semtinde önce kırbaçlandı; burnu, kolları ve ayakları kesildikten sonra idam edildi. Başı kesilerek Dicle üzerindeki köprüye dikildi; gövdesi yakılıp külleri nehrin sularına savruldu (Hatîb, VIII, 127). Kesik başı iki gün köprüde dikili bırakıldıktan sonra Horasan'a gönderilerek bölgede dolaştırıldı (a.g.e., VIII, 141).

Hallâc'ın asıldığı yer zamanla önem kazanmaya, Hak şehidi bir velînin türbesi olarak ziyaret edilmeye başlanmıştır. Vezirliğe yeni tayin edilen Ali b. Mesleme'nin, görevine başlamadan önce Hallâc'ın kabri olarak bilinen yeri ziyaret ederek mânevî huzurunda dua edip niyazda bulunması, Abbâsî Devleti'nin ondan özür dilemesi ve itibarını iade etmesi anlamına gelmiştir. Hallâc adına burada inşa edilen ve zaman zaman onarılan türbeden başka çeşitli İslâm beldelerinde onun adına pek çok makam yapılmış ve bu makamlar birçok mutasavvıf, âlim ve devlet adamı tarafından ziyaret edilmiştir.

Hallâc-ı Mansûr'un öldürülme sebebi hakkında, Abbâsîler'e karşı ayaklanmış olan Karmatîler'le gizlice mektuplaştığı, "enelhak" sözüyle

ulûhiyyet iddiasında bulunduğu, haccın farziyetini inkâr edip yeni bir hac anlayışı ortaya koyduğu şeklinde çeşitli iddialar ileri sürülmüştür. Ancak idamın esas sebebinin bu tür iddialar olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim III. (IX.) yüzyılda yaşamış olan ve Hallâc'ınkine benzer şathiye türü sözleriyle tanınan Bâyezîd-i Bistâmî gibi sûfîlere dokunulmamış olması bunu gösterir. Şâfiî kadısı İbn Süreyc, cezbe halinde söylenen ilham ürünü sözlerin fıkıh açısından değerlendirilip bir hükme varılamayacağını belirtip idama karşı çıkarken o dönemde genellikle hukukçuların bu tür olaylar karşısında takındıkları tavrın bir örneğini vermiştir. Çok katı ve mutaassıp olanların dışındaki fakihler şathiyyât sahibi sûfîleri kınamakla birlikte yaşama haklarını ellerinden almaya taraftar olmamışlardır. Hallâc'ın idam fetvası dinî olmaktan çok siyasî bir karar olup ancak siyasî baskılar ve entrikalar sonucunda çıkarılabilmiştir. Onun büyük bir üne sahip olması, çevresinde çok sayıda mürid toplaması, sarayda ve yüksek rütbeli devlet adamları ve kumandanlar arasında bile taraftar bulması, zenci kölelerin isyanına sıcak bakması, mehdî olduğu ve Abbâsîler'e karşı Karmatîler'le gizlice iş birliği yaptığı yolunda söylentiler çıkması devlet adamlarını endişelendirmiş, bu yüzden baskı altında çalıştığı ileri sürülen bir hâkimler kurulundan fetva alıp idamı gerçekleştirmişlerdir. Ancak az da olsa Hallâc'ı hulûlcü ve ittihadcı bir zındık ve mülhid sayıp idamını şer'an gerekli gören kadılar da vardır. Takıyyüddin İbn Teymiyye başta olmak üzere her çağda bazı zâhir âlimleri onun idamını tasvip etmişlerdir. Başlangıçta Amr b. Osman el-Mekkî, Cüneyd-i Bağdâdî gibi çağdaşı bazı sûfîler Hallâc'ı tenkit etmişler; İbn Atâ, Şiblî, İbn Hafîf ve Nasrâbâdî gibi

diğer bazı sûfîler ise velî olarak kabul etmişler, daha sonra da hemen hemen bütün mutasavvıflar onu evliyadan saymışlardır.

Tasavvufî Görüşleri. Tasavvuf tarihi bakımından birinci derecede önemli büyük mutasavvıflardan olan Hallâc'ın sözleri ve menkıbeleri çağlar boyunca müslümanlar arasında yankılanmış ve İslâm toplumu üzerinde derin izler bırakmıştır. Tasavvuf Hallâc'ın şahsında yeni bir merhaleye ulaşmış, onun bu harekete bastığı damga günümüze kadar tesirini sürdürmüştür. Değişik ifadelere ve izah şekillerine bürünerek geniş halk tabakaları arasında yaşama imkânı bulan Hallâc'ın temel görüşlerinden biri nûr-ı Muhammedî (hakîkat-i Muhammediyye) fikridir. Hallâc'a göre Hz. Muhammed'in biri ezelî bir nur oluşu, diğeri bir insan ve peygamber olarak dünya hayatındaki altmış üç yıllık varlığıyla ilgili şahsiyeti olmak üzere iki hüviyeti vardır. Allah'ın ilk yarattığı şey onun nurudur (Aclûnî, I, 265). Âdem henüz toprakla su arasında iken, yani henüz yaratılmamış iken o peygamberdi (a.g.e., II, 130). Bütün nebîler, resuller ve velîler ilim ve irfanlarını ondan almışlardır. Hatta bütün varlıkların var oluş sebebi odur. Hz. Âdem bedenlerin, Hz. Muhammed ise ruhların babasıdır. Hz. Muhammed'i değişik bir şekilde yorumlayan, onunla Allah arasındaki münasebeti farklı bir biçimde açıklayan bu teori daha sonraki mutasavvıflar tarafından geliştirilmiş ve tasavvufun önemli esaslarından biri haline getirilmiştir. Hallâc, yaratma ve dinlerle ilgili düşüncelerini de nûr-ı Muhammedî çerçevesinde açıklamıştır. Ona göre bu nur ilk taayyündür, zâtın zâta tecelli etmesidir, bütün yaratıklar ondan zuhûr ettiğinden o aynı zamanda varlığın kaynağıdır. Eğer o olmasaydı hiçbir şey olmazdı (bk. HAKÎKAT-i MUHAMMEDİYYE).

Hallâc'a göre bütün dinler esas itibariyle birdir. Aynı hakikate değişik açılardan bakmaları dinlerdeki farklılığın kaynağını oluşturmuştur. Dinlerin birliği esastır; bütün din mensuplarının hedefi ve istedikleri şey aynıdır. Bu yönden hepsi hak üzeredir. Farklılık isimlendirmede ve şekildedir. Hallâc, Hz. Mûsâ'nın sözünü de Firavun'un sözünü de "hak söz" diye niteliyor ve bu ifadeyi cebir ve kader konusundaki görüşleriyle açıklayarak, "Bu sözler, ezelde takdir edilen ve değişmeyen bir alın yazısının sonucu olarak söylenmiştir" diyordu (Aḫbârü'l-Ḥallâc, s. 48). Bütün dinlerin ilâhî olduğunu söyleyen Hallâc'a göre insan kendi tercih ettiği din üzere değil, Allah tarafından kendisi için tercih edilen din üzere bulunur; sadece bu ümmetin Mecûsîler'i olan Kaderiyye ve Mu'tezile mezhebi mensupları bunun aksini iddia etmişlerdir. Bu konudaki görüşlerini açıklamak için irade ile emir arasında ayırım yapan Hallâc, emredilen şeylerden bazılarının irade edildiği halde bazılarının irade edilmediğini ve sadece irade edilenin gerçekleştiğini savunur.

İblîs'in Âdem'e secde etmemesini Hallâc bir de tevhid, aşk ve fütüvvet açısından yorumlamıştır. Ona göre İblîs Allah'tan başkasına secde edilmemesi gerektiğini, ilâhî takdirin böyle olduğunu biliyor, secde emrini bir imtihan ve zâhirî bir husus olarak görüyordu. İblîs Allah'a derin bir aşkla bağlı olduğundan O'ndan başkasının önünde eğilmemiş, secde şerefini yalnız O'na tahsis etmiştir. Allah'ın, **"Eğer secde etmezsen sana ebedî olarak azap edeceğim"** uyarısına karşı, "Bu azap içinde iken beni görecek misin?" şeklinde bir soru sormuş, "evet" cevabını alınca, "Beni görmen bu azaba katlanmama değer" demiştir.

Hallâc, aşkı bir zevk ve haz olarak değil elem ve azap olarak görüyor ve âşığın sevgilisi uğruna en acı ıstırabı tereddüt etmeden göze alması gerektiğini düşünüyordu. İdam edileceği gün vücudundan akan kanla abdest aldığı ve, “Aşk namazı için abdest ancak kanla alınır” dediği rivayet edilir (Attâr, s. 593).

Hallâc-ı Mansûr, İblîs ile Firavun’un durumunu fütüvvet bakımından değerlendirirken fetâ ve fütüvvet ehli denilen yiğit ve fedakâr insanların inandıkları davaya sonuna kadar bağlı kalmaları ve bu uğurda seve seve canlarını feda etmeyi göze almaları gerektiği hususunu dikkate almıştır. Hallâc’a göre İblîs, **“Eğer Âdem’e secde edersem fütüvvet ehli olma niteliğini kaybederim”** demiş ve bu sebeple davasına bağlı kalmıştı. Firavun da, “O’nun resulüne inanırsam davamı kaybetmiş olacağımdan fütüvvet makamından azledilmiş olurum” diyerek denizde boğulma pahasına iddiasında ısrar etmişti. Bu bakımdan bu ikisini kendine örnek alan Hallâc, “enelhak” davasında sonuna kadar ısrar etmekle fütüvvetin bir örneğini vermiştir (Kitâbü’ṭ-Ṭavâsîn, s. 207). Diğer taraftan Hallâc fütüvvetin en güzel örneği olarak Hz. Muhammed ile İblîs’i görmüş, hiç kimsenin bu ikisi kadar davalarında samimi olmadıklarını ve fedakârlık göstermediklerini, ancak birincisinin diğerinden daha mükemmel bir örnek teşkil ettiğini ileri sürmüştür (a.g.e., s. 204).

Ona nisbet edilen bir risâlede, **“Hac yapmak isteyen, fakat buna imkân bulamayan bir kimse evinde temiz bir odayı hac için ayırır. Hac mevsimi gelince içine kimsenin girmediği bu odada Kâbe’de olduğu gibi tavaf yapar. Haccın diğer menâsikini de yerine getirdikten sonra**

otuz yetimi toplayarak yemek yedirir, onlara elbise giydirir, sonra da her birine 7'şer dirhem para verir. Bunlar hac yerine geçer" şeklinde bir ifade yer almaktadır (bk. İbnü'l-Cevzî, el-Muntaẓam, VI, 163). Ancak bu sözler bu şekliyle onun düşmanları tarafından ileri sürülen bir iddiadır. Daha önce Râbia el-Adeviyye ve Bâyezîd-i Bistâmî de Kâbe konusunda buna benzer sözler söylemişlerdi. Hallâc'ın da aynı konuda bazı şeyler söylemiş olması mümkündür. Nitekim mahkeme Hallâc'ı idam etmeye karar verirken onun haccın farz oluşunu inkâr ettiğini hükme gerekçe olarak göstermiş, o sırada Abbâsîler'e isyan etmiş olan Karmatîler'in Kâbe'yi tahrip edip Hacerülesved'i memleketlerine götürmeleriyle Hallâc'ın haccı inkâr etmesi arasında bir ilişki kurulmak istenmişti. Hallâc'ın üç defa Mekke'ye gidip Kâbe'yi ziyaret etmesi, ayrıca Hanefî kadısı İbnü'l-Bühlûl'ün idam kararına karşı çıkması hacla ilgili iddiaların bir tertipten ibaret olduğunu göstermektedir.

Hallâc hakkında ileri sürülen iddiaların en yaygını, en etkili ve en sürekli olanı, onun tevhid ve fenâ görüşünü ifade eden "enelhak" sözü ile hulûl ve ittihadı çağrıştıran ifadeleridir. Hallâc'ın kâfir ve zındık olduğunu iddia edenler enelhak sözü ile tanrılık iddiasında bulunduğunu ileri sürmüşler, onu büyük bir velî olarak tanıyanlar ise bu sözü diğer sûfîlerin şathiyeleri gibi görüp çeşitli şekillerde yorumlamışlardır. Hallâc'ın enelhak dediği doğrudur. Ancak bu sözüyle tanrılık iddiasında bulunduğu yolundaki hükümler kesinlikle yanlıştır. Onun konuyla ilgili tam ifadesi şöyledir: **"Eğer Allah'ı tanımıyorsanız eserini tanıyınız, işte o eser benim, ben Hakkım, çünkü ebediyen Hak ile Hakkım"** (Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn, s. 208).

Bir şiirinde hulûlle ilgili olarak, **“Ben sevgilimin kendisiyim, o da bendir; biz bir bedene hulûl etmiş iki ruhuz”** (Dîvân, s. 279) diyen Hallâc’ın bu sözleri daima onun fenâ, sekr ve tevhid hali göz önünde tutularak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklamalara göre “Ben Hakkım” sözü “Ben Hak’tanım” veya “Ben bir gerçeğim ve bâtıl değilim” demektir. Bazılarına göre Hallâc bu sözü Allah’tan hikâye yoluyla söylemiş ve, “Allah ben Hakkım diyor” demek istemiştir.

Gazzalî, enelhak sözünün söylendiği makamın ve halin önemine işaret ettikten sonra konuyu tecellî ve fenâ kavramı ile açıklar ve şu örneği verir: Bir bardağa meşrubat konulunca bardakla meşrubatın rengi birbirine karışır, artık bardaktan değil sadece meşrubatın varlığından söz edilir. Kalbinde Allah’ın tecelli ettiğini gören bir velî bazan tecellî mahalli olan kalbi göremez, sadece burada tecelli eden Hakk’ı görür ve o zaman enelhak der. Bundan maksat, velînin kendi varlığını yok sayarak Hakk’ın varlığını dile getirmesidir (İḥyâʾ, II, 288; IV, 241, 299; Mişkâtü’l-envâr, s. 140). Fahreddin er-Râzî de Hallâc’ı savunur ve onun bu sözünü çeşitli şekillerde yorumlar (Levâmiʿu’l-beyyinât, s. 290). Hallâc’ın yaşadığı dönemde ve öncesinde tasavvufî düşünceleri sebebiyle kimsenin idam edilmemiş olması enelhak sözünün o devirde idam sebebi sayılmadığını gösterir. Ayrıca Hallâc’dan sonra da tasavvuf edebiyatında bu ifade benimsenerek sık sık kullanılmış, tasavvuf şairleri derin bir coşku içinde bu sözü tekrarlamaktan büyük bir ruhî haz duymuşlar, en muhafazakâr çevreler bile bu ifadeyi kullanan mutasavvıfları kâfir saymamışlardır.

Hallâc Hıristiyanlığa ve bu dinden alınan bazı terimlere de ilgi duymuştur. Süryânî hıristiyanların kullandıkları “nâsût” ve “lâhût” tabirlerini tasavvuf terminolojisine ilk defa Hallâc sokmuş, Allah’ın nâsûtunun lâhûtî sırrını ortaya koyduğunu ifade etmiş ve haç dini üzere öleceğini söylemiştir. Ebü’l-Abbas el-Mürsî, Hallâc’ın bu sözü ile kendisinin çarmıha gerilerek katledileceğini önceden haber verdiğini, fıkıh âlimlerinin bundan dolayı onu kâfir saymalarında isabet bulunmadığını belirtir (Tâhâ Abdülbâkī Sürûr, s. 255).

Hallâc-ı Mansûr’un vahdet-i vücûd inancıyla ilgisi konusunda değişik görüşler vardır. Genellikle vahdet-i vücûd inancına bağlı olanlar onu bu görüşün temsilcilerinden sayarlar. O dönemde vahdet-i vücûd fikrinin bulunmadığını söyleyenler ise haklı olarak onun görüşlerini vahdet-i şühûd olarak adlandırırlar. Bunlara göre Hallâc Allah sevgisiyle coşmuş, kendinden geçmiş, her şeyi Hak olarak görmüş, sonra kendine gelince yaratanla yaratılanların ayrı ayrı varlıklar olduğunu söylemiştir (M. Celâl Şeref, s. 332-346).

İslâm âlimleri Hallâc hakkında dört gruba ayrılmıştır. Bunlardan bir kısmı Hallâc’ı haklı bulmuş, savunmuş, görüşlerini paylaşmış; bir kısmı onu kâfir ve zındık sayarak şiddetle reddetmiş; başka bir grup mâzur görmüş, kendisine acımış; dördüncü grup da bir hüküm vermekten kaçınarak sükût etmeyi tercih etmiştir. Genel olarak zâhir ulemâsı Hallâc’ı bir zındık olarak görmüş, idamından sonra asırlar geçtiği halde verdiği fetvalarla idamının haklılığını ve gerekliliğini savunmuş ve hiçbir zaman onu affetmemiştir.

Bunlardan bazısına göre Hallâc bir hokkabaz, gözbağcı, sihirbaz, hilekâr ve şarlatandır. Hindistan'a yaptığı seyahatte yogilerden ve sihirbazlardan öğrendiklerine dayanarak birtakım olağan üstü haller göstermeye başlamış, bu halleri keramet şeklinde sunup halkı kandırmış ve kendisinin büyük bir velî olduğuna bazı kişileri inandırmıştır. Bir kısmına göre Hallâc haram-helâl bilmeyen, her şeyi câiz gören bir ibâhiyeci ve mülhiddir. Dinî hükümlerin tasavvufta henüz bir seviyeye gelmeyenler için gerekli olduğunu, bu seviyeye gelenlerin canlarının istediği her şeyi yapabileceklerini savunmuştur. Bazılarına göre ise tanrılık iddia eden bir sapıktır. Diğer bazılarına göre aşırı bir Şiî, bir Karmatî olup o sırada Abbâsî hilâfetine karşı baş kaldırmış bulunan ve Kâbe'yi tahrip eden Karmatîler'in bir dâîsidir. Çevresinde toplananlara kendisinin mehdî olduğunu söylediği ve bu durum Abbâsî saltanatı açısından bir tehlike oluşturduğu için önce etkisiz hale getirilmeye çalışılmış, bu mümkün olmayınca da ortadan kaldırılmıştır. İbn Hazm, Bâkıllânî, İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî, İbn Hacer, Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, İbn Teymiyye, İbn Kayyim el-Cevziyye, İbn Haldûn, İbn Kesîr, Kādî İyâz ve Zehebî başta olmak üzere birçok hadis, fıkıh ve kelâm âlimi yukarıdaki görüşlerden birine katılır. Diğer taraftan İbn Bâbeveyh (Şeyh Sadûk), Şeyh Müfîd ve Ebû Ca'fer et-Tûsî gibi birçok Şiî âlimi Hallâc'ı mülhid olarak görmüştür.

Ancak Hallâc'ı reddedenler zamanla azalmış veya bunların tenkitleri etkisini kaybetmiş, dostları ve taraftarları ise gittikçe çoğalmıştır. Hayatta iken Şiblî, İbn Hafîf, İbn Atâ ve Fâris gibi savunucuları bulunan Hallâc'ı daha sonraki çağlarda sûfîler arasında reddeden hemen hemen hiç

kalmamıştır. Nasrâbâdî, Sülemî, Ebû Nasr es-Serrâc, Kelâbâzî, Kuşeyrî, Hâce Abdullah-ı Herevî, Hücvîrî, Ebû Saîd-i Ebü'l-Hayr, Gazzâlî, Abdülkādir-i Geylânî gibi büyük mutasavvıflar onun bir velî olduğuna inanmışlar, kendisiyle ilgili suçlamalara katılmamışlardır. Aynülkudât el-Hemedânî, Ahmed el-Gazzâlî, Rûzbihân-ı Baklî, Senâî, Attâr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Ahmed Yesevî, Muhyiddin İbnü'l-Arabî gibi tasavvufun en tanınmış şahsiyetleri ise Hallâc'ı ve düşüncelerini benimseyerek onun ateşli taraftarları olmuşlar, Hallâc'ın idealini yaşatarak Hallâcî bir tasavvuf hareketi meydana getirmişlerdir. Bunların çalışmaları sayesinde Hallâcî düşünce ve eylem tarzı bütün İslâm dünyasının en ücra yerlerine kadar yayılmış, özellikle İran ve Türk edebiyatı ondan derin bir şekilde etkilenmiş, sûfî şairlerin özünü onun görüşleri oluşturmuştur. Tarikat şeyhleri ve mensupları arasında da Hallâc ve görüşleri önemli bir yer tutar. Yeseviyye, Mevleviyye ve Kādiriyye gibi tarikatların mensupları ve melâmet ehli sürekli olarak Hallâcî düşünce tarzını canlı tutmuş, Hallâc'ın görüşleri tasavvufun en önemli dinamiklerinden biri olmuştur. Onun fikirlerini en fazla tenkit eden Ahmed er-Rifâî bile enelhak sözünü sadece hata olarak görmektedir.

Mutasavvıflardan başka Sünnîler'den Fahreddin er-Râzî, Şiîler'den Nasîrüddîn-i Tûsî gibi bazı kelâmcılar, Şehâbeddin es-Sühreverdî, İbn Tufeyl ve Molla Sadrâ gibi filozoflar da Hallâc'ı savunmuşlardır. Osmanlı ulemâsından Kemalpaşazâde Hallâc'ı savunurken Ebüssuûd Efendi idam hükmünü yerinde ve haklı bulmuştur. Hanbelîler'den Ebü'l-Vefâ İbn Akīl, Hanefîler'den İbnü'l-Bühlûl, Şâfiîler'den İbn Süreyc, İbn Hacer ve Süyûtî

ise Hallâc'ın lehinde ve aleyhinde bir hüküm vermekten kaçınarak onun durumunu Allah'a havale etmişlerdir.

Abdülkādir Mahmûd, Mahmûd Kāsım, İrfan Abdülhamîd gibi bazı çağdaş yazarlar Hallâc'ın aşırı bir Şiî, Bâtınî ve Karmatî olduğu hususunda ısrar etmektedirler. Hallâc Sünnî bir çevrede yetişmiş, Sünnî bir şehir olan Vâsıt'ta hıfzını tamamlamış, Sünnî âlimlerden ders almış, Sünnî sûfîlerin sohbetinde bulunmuş; Şiblî, İbn Hafîf ve İbn Atâ gibi takipçileri de Sünnîler arasından çıkmıştır. Hayatını Hallâc araştırmalarına adamış olan Louis Massignon'a göre Hallâc Sünnî bir mutasavvıf olup Türkler'in İslâmiyet'e girmesini başlatan dinî ve içtimaî hareketin öncüsüdür. İnsanları Allah sevgisine davet etmiş, aşkın bir ıstırap olduğunu fiilen göstermiş, nasların zâhirî mâna üzerine anlaşılıp harfiyen uygulanmasından doğan zorluklardan insanları kurtarmak için uğraşmıştır. Nicholson ise vahdet-i vücûdun Hallâc'dan çok sonra ortaya çıktığını hatırlatarak onun ilâhî mahiyet üzerinde durup sonlu ile sonsuz arasındaki ilişkiyi göstermeye çalıştığını ifade etmiştir (diğer bazı müsteşriklerin görüşleri için bk. EI2 [İng.], III, 104).

Kuzey Afrika'dan Bengal ve Malaya takımadalarına kadar yayılan ve hemen hemen bütün müslüman kavimlerin folklorunda az çok yer alan Hallâc'ın tesiri XX. yüzyılda da devam etmiştir. Mısırlı yazar Salâh Abdüssabûr, Meʾsâtü'l-Ḥallâc (Beyrut 1964) adlı eserinde onu haksızlığa baş kaldırmanın ve devrimci düşüncenin gözüpek fedakâr bir temsilcisi olarak göstermiştir. Bu yönüyle Senûsî hareketinde de Hallâc'a önemli bir yer verilmiştir. Abdurrahman Bedevî'ye göre Hallâc Kierkegaard'a

benzeyen var oluşçu bir sûfîdir. Muhammed İkbal ise felsefî-tasavvufî mahiyetteki Câvidnâme adlı eserinde, Jüpiter semasında seyahat ederken Hallâc'ın kendisine yol gösterdiğini söyleyerek ondaki güçlü ferdî dindarlığa, sıradan insanların üstünde Allah sevgisini yaşayan nâdir şahsiyetlerden biri olduğuna, dinamik inanç ve aşk anlayışıyla bir müslüman için iyi örnek olacağına dikkat çekmiştir (s. 287). Hallâc, Nesîmî'den Necip Fazıl Kısakürek'e kadar Türk edip ve şairleri üzerinde de etkili olmuştur. Sâlih Zeki Aktay'ın Hallac-ı Mansur (İstanbul 1942) adlı trajedisi bu konuda kayda değer bir eserdir.

Eserleri. 1. Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn. Hallâc'ın hapiste iken kaleme aldığı, düşünce dünyasını ortaya koyması açısından çok önemli olan bu eseri dostlarından İbn Atâ hapisten gizlice dışarı çıkarıp saklayarak günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Hallâc Şuarâ, Neml ve Kasas sûrelerinin başlangıcındaki "tâ" ve "sîn" harflerinin okunuşuyla elde ettiği "tâsîn" (çoğulu "tavâsîn") kelimesine sırrî-tasavvufî mânalar yüklemiştir. Eser, her biri birkaç sayfalık sirâc, fehm, safâ, dâire, nokta, ezel ve iltibas, meşîet, tevhid, esrar, tenzih ve mârifet tâsîni adını verdiği on bir tâsînden meydana geldiğinden Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn adıyla anılmıştır. Rûzbihân-ı Baklî tarafından şerhedilen eseri (Şerḥ-i Şaṭḥiyyât, s. 335-345) ilk olarak L. Massignon neşretmiş (Paris 1913) ve daha sonra Fransızca'ya da tercüme etmiştir (La passion d'al-Ḥallāj, III, 300-344). Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn'in nüsha farklarına dayanan yeni bir neşri Paul Nwyia tarafından gerçekleştirilmiştir (bk. bibl.). Eser Âişe Abdurrahman tarafından İngilizce'ye (Berkeley 1974), Yaşar Nuri Öztürk tarafından Türkçe'ye (İstanbul 1976) çevrilmiştir.

2. Dîvân. Hallâc'ın çeşitli kaynaklarda bulunan şiirleri L. Massignon tarafından derlenerek divan haline getirilmiş ve ilk olarak Journal Asiatique'te ([1931], CCXVIII) yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda müstakil baskıları yapılan eser (2. bs., Paris 1955; 4. bs., Paris 1981) Kâmil Mustafa eş-Şeybî tarafından neşredilmiştir (Bağdat 1974).

3. Aḫbârü'l-Ḥallâc. Hallâc'ın söylediği rivayet edilen sözlerin derlenmesiyle meydana gelen eser, L. Massignon'un Quatre textes inédits, relatifs à la biographie d'al-Hallâj (Paris 1914) adlı eserinin genişletilmiş yeni basımıdır (P. Kraus ile birlikte, Paris 1936, 1957, 3. bs.).

İbnü'n-Nedîm'in adlarını vererek Hallâc'a nisbet ettiği kırk altı eser (el-Fihrist, s. 241-243) günümüze ulaşmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA

Hallâc-ı Mansûr, Dîvân (nşr. L. Massignon), Paris 1955, s. 279.
a.mlf., Kitâbü'ṭ-Ṭavâsîn (nşr. P. Nwyia, MUSJ, XLVII [1972] içinde), s. 185-237.
Makdisî, el-Bedʾ ve't-târîḫ, V, 129.
Serrâc, el-Lümaʿ, s. 151, 304, 368, 378.
Kelâbâzî, Taarruf: Doğuş Devrinde Tasavvuf (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1979, s. 208-210.
İbnü'n-Nedîm, el-Fihrist, s. 241-243.
Sülemî, Ṭabaḳāt, s. 307-311.
İbn Miskeveyh, Tecâribü'l-ümem, Kahire 1332, I, 76-82.
Ebü'l-Hasan ed-Deylemî, Sîretü Ebî ʿAbdillâh İbni'l-Ḫafîf eş-Şîrâzî (trc. Rükneddin Yahyâ b. Cüneyd eş-Şîrâzî, nşr. A. Schimmel), Ankara 1955, s. 93-103, 234-240.
Bağdâdî, el-Farḳ (Abdülhamîd), s. 261-264.
İbn Hazm, el-Faṣl, II, 114; IV, 187.
Hatîb, Târîḫu Baġdâd, VIII, 112-141.
Kuşeyrî, er-Risâle, Kahire 1966, s. 779.

Hücvîrî, Keşfü'l-mahcûb (Uludağ), s. 253-257.
Herevî, Ṭabaḳāt, Tahran 1351 hş., s. 380-386.
Gazzâlî, İḥyâʾ, II, 288; IV, 241, 299.
a.mlf., Mişkâtü'l-envâr, Beyrut 1986, s. 140.
Sem'ânî, el-Ensâb, VI, 315.
Attâr, Tez̲kiretü'l-evliyâʾ, s. 582-595.
İbnü'l-Cevzî, el-Muntaẓam, VI, 160-164.
a.mlf., Telbîsü İblîs, Kahire 1928, s. 165-167.
Baklî, Şerḥ-i Şaṭḥiyyât, s. 335-545.
Fahreddin er-Râzî, Levâmiʿu'l-beyyinât (Sa'd), s. 289-292.
İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, Beyrut 1966, VIII, 126-129.
İbn Hallikân, Vefeyât, II, 140-147.
Mevlânâ, Mesnevî, I, 177, 390.
İbn Teymiyye, Mecmûʿu fetâvâ, II, 480-487; XXXV, 108.
Ebü'l-Fidâ, el-Muḫtaṣar, II, 70.
Zehebî, Aʿlâmü'n-nübelâʾ, XIV, 313-354.
İbn Kesîr, el-Bidâye, XI, 132-144.
İbn Hacer, Lisânü'l-Mîzân, Beyrut 1971, II, 314.
Câmî, Nefeḥât, s. 150.
Şa'rânî, eṭ-Ṭabaḳāt, s. 107-109.
İbnü'l-İmâd, Şez̲erât, II, 233, 253.
Aclûnî, Keşfü'l-ḫafâʾ, I, 265; II, 130.
Niyâzî, Mansûrnâme (haz. Mustafa Tatçı), Ankara 1994.
Hidâyet, Riyâżü'l-ʿârifîn, s. 108.
L. Massignon, La passion d'al-Ḥallāj, I-II, Paris 1922; a.e., I-IV, Paris 1975.
a.mlf., Essai sur les origines du lexique technique de la mystique musulmane, Paris 1968, s. 37-44.
a.mlf., Opera Minora, II, Paris 1969 (eserin I. bölümü [s. 1-342] yazarın Hallâc'la ilgili on sekiz önemli makalesinden oluşmaktadır).
a.mlf., "Hallâc", İA, V/1, s. 167-170.
a.mlf. – [L. Gardet], "al-Ḥallādj", EI2 (İng.), III, 99-104.
Abdülkādir Mahmûd, el-Felsefetü'ṣ-ṣûfiyye fi'l-İslâm, Kahire 1946, s. 326-385.
Zekî Mübârek, et-Taṣavvufü'l-İslâmî, Kahire 1954, I, 209-218.
Aḫbârü'l-Ḥallâc (ed. L. Massignon – P. Kraus), Paris 1957.
Tâhâ Abdülbâkī Sürûr, el-Ḥallâc, Kahire 1961.
Ebü'l-Alâ Afîfî, et-Taṣavvuf: es̱-S̱evretü'r-rûḥiyye fi'l-İslâm, Kahire 1963, s. 232-235.
Salâh Abdüssabûr, Meʾsatü Ḥallâc, Beyrut 1964.
Ma'sûm Ali Şah, Ṭarâʾiḳ, II, 200, 406, 480-481.
A. Schimmel, Al-Halladsch, Märtyrer der Gottesliebe, Cologne 1968.
a.mlf., Sind Halk Şiirinde Hallâc-ı Mansûr (trc. Sofi Huri), İstanbul 1969.

a.mlf., Tasavvufun Boyutları, s. 65-77.
a.mlf., “al-Ḥallāj”, ER, VI, 176.
R. A. Nicholson, Fi’t-Taṣavvufi’l-İslâmî ve târîẖih (trc. Ebü’l-Alâ Afîfî), Kahire 1969, s. 130-139.
Şeybî, eṣ-Ṣıla, Kahire 1969, s. 365-376.
a.mlf., Şerḥu Dîvâni’l-Ḥallâc, Bağdad 1974.
Ali Sâmî en-Neşşâr, Neşʾetü’l-fikri’l-felsefî fi’l-İslâm, Kahire 1977, I, 212.
Naşer Mûsâ Dahlal, Al-Ḥusayn İbn Manṣūr al-Ḥallāğ. Vom Missgeschick des einfachen zum Mythos vom Märtyrer al-Ḥallāğ, Erlangen 1983.
Ali el-Hatîb, İtticâhâtü’l-edebi’ṣ-ṣûfî beyne’l-Ḥallâc ve İbni’l-ʿArabî, Kahire 1404, s. 173-245.
M. Celâl Şeref, Dirâsât fi’t-taṣavvufi’l-İslâmî, Beyrut 1984, s. 263-346.
M. Yâsir Şeref, Ḥareketü’t-taṣavvufi’l-İslâmî, Kahire 1986, s. 163-187.
H. Mason, The Death of al-Hallaj: A Dramatic Narrative, Indiana 1986.
a.mlf., “Hallaj and the Baghdad School of Sufism”, Classical Persian Sufism: from its Origins to Rumi (ed. L. Lewisohn), London 1993, s. 65-81.
Ali Asgar Halebî, Şinâẖt-ı ʿİrfân u ʿÂrifân-i Îrânî, Tahran 1367 hş., s. 208 vd.
Macit Fahri, İslâm Felsefesi Tarihi (trc. Kasım Turhan), İstanbul 1987, s. 194-195.
L. Gardet, “Husayn Ibn Manṣūr Ḥallāj”, Présence de Louis Massignon (ed. D. Massignon), Paris 1987, s. 95-104.
Abdülhüseyn-i Zerrînkûb, Cüstücû der Taṣavvuf-i Îrân, Tahran 1369 hş., s. 131-150.
Hâşim Ma‘rûf el-Hasenî, Taṣavvuf u Teşeyyuʿ (trc. Seyyid M. Sâdık Ârif), Tahran 1369 hş., s. 515-524.
Yaşar Nuri Öztürk, Hallâc-ı Mansûr ve Eseri, İstanbul 1996.
Mahmûd Kāsım, “el-Ḥallâc ve’l-Ḳarâmiṭa ve Massignon”, Câmiʿatü’l-Ḳāhire Külliyetü Dâri’l-ʿulûm, Kahire 1970-71, s. 1-24.
Hasan ud Din Hashmi, “Al-Hallaj Between Reality and Misinder Standing”, Jusur, III, Los Angeles 1987, s. 61-81.
Samah Selim, “Manṣūr al-Hallāj and the Poetry of Ecstasy”, JAL, XXVI (1990), s. 26-42.

Şiirlerin Kaynağı Hakkında

Hallac-ı Mansur'un şiirleri için kaynak kitap olarak "Mecmuât-ü Âsar'ül Hallac / مجموعه آثار حلاج /قاسم میر آخوری kitabı kullanılmıştır. Bu kitabın pdf için internet archive de aşağıdaki linkten ulaşanilirsiniz

https://archive.org/details/majmua_asar-e-hallaj/page/n57/mode/2up
https://archive.org/details/tafsir_mansur_hallaj_201911/page/n331/mode/2up
https://archive.org/details/kitab_at-tawsin

Kitabın Hazırlanışı

Hazırlanmış eserdeki Arapça şiirler, Farsça tercümeninde katkısıyla daha kolay bir şekilde hazırlandı. Ayrıca üç dilin metnini de ekledik. İleriye dönük çalışmak isteyenlere destek olsun istedik. Hatalar ve imla eksikleri tarafımıza ait olmalıdır. Hallac-ı Mansur gizemiyle gelek yıllara da hakim olacaktır.

İhramcızâde İsmail Hakkı Altuntaş

2021 / Sivas

بِسْـــــمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيم

1

Beni hastalıkla baş başa bırakacak mısın

نَظَري بَدءُ عِلَّتي وَيحَ قَلبي وَما جَنى

يا مُعينَ الضَنى عَلَي يَ أَعِنّي عَلى الضَنى

Farsça

بصيرتم آغاز بيماری است

وای بر قلبم كه كناهی ندارد

ای يار بيماركشته ام

آيا مرا به حال بيماری رها می كنی؟

Türkçe

Hastalığın başlangıcı olduğunu görüyorum.

Alaycı olmayan kalbime yazıklar olsun

Ey hastanın yardımcısı

Beni hastalıkla baş başa bırakacak mısın?

∞ ∞ ∞ ∞

2
Kim günahtan özgürdür?

إلى كَم أَنتَ في بَحرِ الخَطايا

تُبارِزُ مَن يَراكَ وَلا تَراهُ

وَسَمتُكَ سمَتُ ذي وَرَعٍ وَدينٍ

وَفِعلُكَ فِعلُ مُتَّبَعٍ هَواهُ

فَيا مَن باتَ يَخلو بِالمَعاصي

وَعَينُ اللهِ شاهِدَةٌ تَراهُ

أَتَطمَعُ أَن تَنالَ العَفوَ مِمَّن

عَصَيتَ وَأَنتَ لم تَطلُب رِضاهُ

أَتَفرَحُ بِالذُنوبِ وبالخطايا

وَتَنساهُ وَلا أَحَدٌ سِواهُ

فَتُب قَبلَ المَماتِ وَقَبلَ يَومٍ

يُلاقي العَبدُ ما كَسَبَت يَداهُ

Farsça

تاکی در دریای گناهان باشی

خود را باً او، که تو را می بیند، ولی تو او را نمی بینی، یکسان مدانی؟

ظاهری زهد گونه و متقی داری

وكرد’رتكرداركس است كه از هوايش ييروى كرده باشد

ى آنكه جون با معصيتها خلوت كزيد هاى

جشمان خدا تو را مبيند

آيا به خاطر عصيانت طلب بخشش دارى؟

بـآنكه خشنودى وى را در نظر بكيرى

آيا باكناه و خطاها شادمان مشوى؟

و آنكه به جز اوكسى نيست)خدا را(فراموش كردهاى؟

بس قبل از مرك وقبل از فرارسيدن روزىكه بنده با

دستهاى خويش فراهم آورده توبه كن

Türkçe

Günahlar denizinde ne kadar uzaktasın?

Kendini, seni gören, ama onu görmeyenle özdeşleştiriyor musun?

Ve senin adı bunun adı çoban ve dindarlık çıktı

Ve senin fiilin, nefsini takip eden bir eylem

Kim günahtan özgürdür?

Allah'ın gözleri seni görüyor

Affedilmeyi dört gözle bekliyor musun

İtaatsizlik ettin ama onun rızasını istemedin

Hatalardan memnun musun

Allah'ı unutan O'ndan başka biri değildir?

Günün gelmesinden önce, hizmetkarla birlikte

Ellerini hazırla ve tövbe et

∞ ∞ ∞ ∞

3

Aşktan, Aşkın Yerine Geçen Dilekler Hariç

إِذا دَهَمَتكَ خُيولُ البِعاد

وَنادى إِلايأسُ بِقَطعِ الرَجا

فَخُذ في شَمالِكَ تُرسَ الخُضوع

وَشُدَّ اليَمينَ بِسَيفِ البُكا

وَنَفسُكَ نَفسُكَ كُن خائِفاً

عَلى حَذَرٍ مِن كَمينِ الجَفا

فَإِن جاءَكَ الهَجرُ في ظُلمَةٍ

فَسِر في مَشاعِلِ نورِ الصَفا

وَقُل لِلحَبيبِ تَرى ذِلَّتي

فَجُد لي بِعَفوِكَ قَبلَ اللَقا

فَوَالحُبِّ لا تَنثَني راجِعاً

عَنِ الحُبِّ إِلّا بِعَوضِ المُنى

Farsça

جون سواران هلاك كننده تو را فرا گيرن

با ناامیدی آوازیأس سرمی دهی

بس با دست چب سير فروتنى بركير

و با دست راست شمشير خونريز

و خودت، ترسان باش

وازكمين جفابرحذرباش

واكربا تاريكی و ظلمت سفر، رويارو شدی

با مشعلهای نور صفا برر

و به دوست بكو، جون خواربام را مببينی

بكوش تا مرا قبل از ديدار ببخشايی

بازكشتی ندارد “ عشق” به راستی كه

مكر بهجای آرزو

Türkçe

Yok olan atlıların hayatı etrafını saracak.

Umutsuzlukla şarkı söylüyorsun

Solunuza teslimiyet kalkanını alın

Ve sağ elinle kanlı bir kılıç

Zulüm tuzağından kaçının

Yolculuğun karanlığıyla karşılaştığında

Safa'nın ışık meşalelerini yak

Ve sevgiliye söyle, benim mutsuzluğumu göreceksin

Tanışmadan önce bana affını bul.

Bu yüzden aşk bir daha aşk geriye doğru eğilmez.

Aşktan, aşkın yerine geçen dilekler hariç

∞ ∞ ∞ ∞

4

Körlükleri Yüzünden Görmüyorlar

وَأَيُّ الأَرضِ تَخلو مِنكَ حَتّى

تَعالَوا يَطلُبونَكَ في السَماءِ

تَراهُم يَنظُرونَ إِلَيكَ جَهراً

وَهُم لا يُبصِرونَ مِنَ العَماءِ

Farsça

کدام سرزمین، از تو خالی است

تا برخیزند و تو را در آسمان جستجوکنند؟

تو آنها را می بینی که ظاهراً تو را می جویند

ولی به خاطر نابینایی تو را نمی بینند

Türkçe

Hangi diyarlar senden boş ki?

Ayağa kalkmak ve seni gökyüzünde aramak için mi?

Sana açıkça baktıklarını görüyorsun.

Ama seni körlükleri yüzünden görmüyorlar.

∞ ∞ ∞ ∞

5

Aşkından Acı Çekme

العُشقُ في أَزَلِ الآزالِ مِن قِدَمٍ

فيهِ بِهِ مِنهُ يَبدو فيهِ إِبداءُ

العُشقُ لا حَدَثٌ إِذ كانَ هُو صفةً

مِنَ الصَفاتِ لِمَن قَتَلاهُ أَحياءُ

صِفاتُهُ مِنهُ فيهِ غَيرُ مُحدَثَةٍ

وَمُحدَثُ الشَيءِ ما مَبداهُ أَشياءُ

لَمّا بدا البَدءُ أَبدى عِشقُهُ صِفَةً

فيما بَدا فَتَلَالاَ فيهِ لَألاءُ

وَاللامِ بِالأَلِفِ المَعطوفِ مُؤتَلِفٌ

كِلاهُما واحِدٌ في السَبَقِ مَعناءُ

وَفي التَفَرُّقِ إِثنانِ إِذا اِجتَمَعا

بِالإِفتِراقِ هُما عبدٌ وَمَولاءُ

كَذا الحَقائِقُ نارُ الشَوقِ مُلتَهِبٌ

عَنِ الحَقيقَةِ إِن باتوا وَإِن ناءوا

ذَلّوا بِغَيرِ اِقتِدارٍ عِندَما وَلِهوا

إِنَّ الأَعِزّا إِذا اِتاقوا أَذِلاءُ

Farsça

عشق همیشه قدیم بود

در ازل همه جیز از عشق آغا ز شد

عشق حادث نیست جون حدوث صفت است

برای آنکس که او راکشته اند

زندکی است

صفاتش از اوست

که حدوث در او راه ندارد

و جیز حادث مبد أش به غیر اشیاء نباشد

جون شروع به آفرینشکرد

عشقش صفتی در آن یدید آورد

ودرآن نوردرخشید

و لام با الف معطوف و یکانه باشد

.آن دو در سبق یش از این معناء یکانه هستند

و در جدایی دو تا هستئد جرن جمع شوند

در جداي ی آن دو عبد و مولا هستند

این چنین است حقایق: در حقیقت آتش شوق سوزان است

چه بمانند و چه بروند

بدون اقتدار خوار و ذلیل شدند

در هنگامیکه از شدت عشق واشتیاق

سرگشته ومتحیر شدند

همانان بزرگوار از خواری پدید می آند

Türkçe

Aşk her zaman kadim olmuştur

Başlangıçta her şey aşktan başladı

Aşk bir sıfat olduğu için bir hadis (sonradan yaratılan) değildir

Onu diri diri öldürenlerin özellikleri arasında

Ondan gelen nitelikler olması imkânı yok

Allah başlangıcın başında yaratmaya başladığında

Aşka bu fikri nitelik kazandırdı.

Yaratılmış kimse yokken

Ve orada aşk parladı

“Lâ fîhi La” La/yok un yönlendirildiği bir “la”da yok iken

Lam Elifle birlikte bu anlamda birdir

Bu ikisi birleştiğinden Köle ile mevlası gibi

Ayrılınca sadık ayrıldılar

İşte bu gerçekler: Aslında ateş yanan bir tutkudur

Kalsalar da gitseler de

Güçsüzlükleri yüzünden zelil oldular

Aşkın ve tutkunun yoğunluğu ile

Kafaları karıştı ve şaşırdılar

Sevgili olanlar acı çekerse aşağılanırlar

(Acı çekme)

∞ ∞ ∞ ∞

6

Suya at ve Sakın Islanma de

ما يَفعَلُ العَبدُ وَالأَقدارُ جارِيَةٌ

عَلَيهِ في كُلِّ حالٍ أَيُّها الرائي

أَلقاهُ في اليَمِّ مَكتوفاً وَقالَ لَهُ

إِيّاكَ إِيّاكَ أَن تَبتَلَّ بِالماءِ

Farsça

ای بینتده بنده چه خواهدکرد

در حالی که قضاء و قدر

بر ار جاری است

در هر حال بر او جاری است

اوراکتف بسته دردریا انداخت

و به اوکفت

بر توست که از آب نجات یابی

Türkçe

Kader cari iken kul ne yapabilir?

Ey Gören! Her durumda onun üzerindesin

Onu denize attın ve dedin ki.

Sakın! Sakın!

Sudan kurtulmak sana kalmış, ıslanmamaya çalış

∞ ∞ ∞ ∞

7

Ey Sırrım, Emrindeyim, buyur demez miyim

لَبَّيكَ لَبَيكَ يا سِرّي وَنَجوائي

لَبَّيكَ لَبَّيكَ يا قَصدي وَمَعنائي

أَدعوكَ بَل أَنتَ تَدعوني إِلَيكَ فَهَل

نادَيتُ إِيّاكَ أَم نادَيتَ إِيّائي

يا عَينَ عَينِ وَجودي يا مدى هِمَمي

يا مَنطِقي وَعَبارَتي وَإيمائي

يا كُلَّ كُلّي وَيا سَمعي وَيا بَصَري

يا جُملَتي وَتَباعيضي وَأَجزائي

يا كُلَّ كُلّي وَكُلُّ الكُلِّ مُلتَبِسٌ

وَكُلُّ كُلِّكَ مَلبوسٌ بِمَعنائي

يا مَن بِهِ عَلِقَت روحي فَقَد تَلِفَت

وَجداً فَصِرتُ رَهيناً تَحتَ أَهوائي

أَبكي عَلى شَجَني مِن فُرقَتي وَطَني

طَوعاً وَيُسعِدُني بِالنَوحِ أَعدائي

أَدنو فَيُبعِدُني خَوفي فَيُقلِقُني

شَوقٌ تَمَكَّنَ في مَكنونِ أَحشائي

فَكَيفَ أَصنَعُ في حُبٍّ كُلِّفتُ بِهِ

مَولايَ قَد مَلَّ مِن سُقمي أَطِبّائي

قالوا تَداوَ بِهِ فَقُلتُ لَهُم

يا قَومُ هَل يَتَداوى الداءُ بِالدائي

حُبّي لِمَولايَ أَضناني وَأَسقَمَني

فَكَيفَ أَشكو إِلى مَولايَ مَولائي

إِنّي لَأَرمُقُهُ وَالقَلبُ يَعرِفُهُ

فَما يُتَرجِمُ عَنهُ غَيرُ إيمائي

يا وَيحَ روحي وَمِن روحي فَوا أَسفي

عَلَيَّ مِنّي فَإِنّي أَصِلُ بَلوائي

كَأَنَّني غَرِقٌ تَبدوا أَنامِلَهُ

تَغَوُّثاً وَهوَ في بَحرٍ مِنَ الماءِ

وَلَيسَ يَعلَمُ ما لاقَيتُ مِن أَحَدٍ

إِلّا الَّذي حَلَّ مِنّي في سُوَيدائي

ذاكَ العَليمُ بِما لاقَيتُ مِن دَنَفٍ

وَفي مَشيئَتِهِ مَوتي وَإِحيائي

يا غايَةَ السُؤلِ وَالمَأمولِ يا سَكَني

يا عَيشَ روحِيَ يا ديني وَدُنيائي

قُلي فَدَيتُكَ يا سَمعي وَيا بَصَري

لِم ذي اللُجاجَةُ في بُعدي وَإِقصائي

إِن كُنتَ بالغَيبِ عَن عَينَيَّ مُحتَجِباً

فَالقَلبُ يَرعاكَ في الإِبعادِ وَالنائي

***

Türkçe

لبّيكَ لبّيكَ يا سرّي و نجوائـــي لبّيك لبّيك يا قصدي و معنائـي"

Ey Sırrım,

Emrindeyim, buyur demez miyim!

Ey gizliliğimdeki nefesim [fısıltım]

Emredersin, emrine âmedeyim,

Ey Gayem ve içimdeki ma'nam

أدعوك بلْ أنت تدعوني إليك فهلْ ناديتُ إيّاك أم ناجيتَ إيّائـــي

Çağıran ben miyim, yoksa sen misin?

Benden çıkan bu feryâdım yoksa senden mi çıkıyor,?

يا عين عين وجودي يا مدى هممي يا منطقي و عباراتي و إيمائـي

Ey aslımın aslı, ey gayemdeki son nokta!

Ey sözüm ve işaretim her konuşmam olanım!

يا كلّ كلّي يا سمعي و يا بصري يا جملتي و تباعيضي و أجزائي

Ey küll-i küll,

Ey kulağım, ey gözüm

Ey bütünüm ve parçalarım ve cüzlerim

يا كلّ كلّي و كلّ الكلّ ملتبس و كل كلّك ملبوس بمعنائي

Ey bütünlüğümün bütünü,

Ey bütünüm, bendeki mânan bütünlüğünle örtülüdür,

يا من به عُلقَتْ روحي فقد تلفت وجدا فصرتَ رهينا تحت أهوائي

Ey ruhumun bağlı olduğu, cezbenle perişan durumdayım

Sevdân altında rehîn bulunuyorum!

أبكي على شجني من فرقتي وطني طوعاً و يسعدني بالنوح أعدائي

Figanlarım yükselip düşmanlarım sevinseler de,

Asıl vatanımdan ayrılışın endişesiyle ağlıyorum

أدنو فيبعدني خوف فيقلقني شوق تمكّن في مكنون أحشائي

Yaklaştıkça korku uzaklaşır fakat endişeleniyorum

Damarlarımdaki şevk titretirken gövdemi

فكيف أصنع في حبّ كَلِفْتُ به مولاي قد ملّ من سقمي أطبّائي

Ey Mevlâm

Nasıl oldu da aşkına tutulduğum dostum, elinden

Tabib bu derdin dilinden anlamıyor

قالوا تداوَ به منه فقلت لهم يا قوم هل يتداوى الداء بالدائي

Dediler :Ondan derman iste

Onlara dedim: Ey Kavim, derdin, dermanı dert mi olur?

حبّي لمولاي أضناني و أسقمني فكيف أشكو إلى مولاي مولائـي

Muhabbetim Mevlâyadır. Dertlerle beni eritir

Nasıl Mevlâmı Mevlâya şikâyet edeyim?

آني لأرمقه و القلب يعرفـه فما يترجم عنه غير ايمائـــي

Bil ki, göz tam göremezse de kalb O'nu tanıyor,

Anlatmak için imâdan başka yol kalmadı:

يا ويحَ روحي من روحي فوا أسفي عليَّ منّي فإنّي اصل بلوائـــي

Eyvâh, rûhum rûhumda perişân, kederli

Esef ederim ki, bende bu derde benden gayrı sebep yoktur

كانّني غَرق تبدو أناملـــه تَغوثُّاً و هو في بحر من المـاء

O, sonsuzluğunun denizinde

Ben ise, yüzeyde parmaklarıyla çırpınıp yardım dileniyorum

وليس يَعْلَم ما لاقيت من احدٍ إلا الذي حلَّ منّي في سويدائـي

Bendeki kayıtsızlığı bilen olmadı,

ancak bir siyahlık bende ayırılık nedeniydi.

ذاك العليم بما لاقيت من دنفٍ و في مشيئِتِه موتي و إحيائـــي

Hayatımı ve ölümümdeki arzuya kayıtsızlığımı delilik [iyeleşmeyen hastalık] bildiler

يا غاية السؤل و المأمول يا سكني يا عيش روحي يا ديني و دنيائي

Ey gayeme sürükleyenim, ümidim duruşum hayatım, ruhum, dinim ve dünyamsın

قُلْ لي فَدَيْتُكَ يا سمعي و يا بصري لِمْ ذا اللجاجة في بُعدي و إقصائي

Bana dedin ki, Seni kendime fedâ ettim?

Ey duyuşum, ey görüşüm uzaklığımla dahil herşeyimle karışmış değil miyim?

"إِن كنتَ بالغيب عن عينيَّ مُحْتَجِباً فالقلب يرعاك في الأبعاد و النائي

Eğer Sen gözlerimden gizlenirsen, kalbim de uzak kalsa, kötü haberimi duyacaksın.

Farsça

لبيك لبيك اى قصد من، معناى من

من تورامى خوانم يا تو مرا؟

من توراً ندا مىكنم يا تو مرا؟

أى سرجشمة همه وجودم

اى غا يت مقصودم

اى كلام وائاراتم

اى همة وجودم

اى جشمم! و اى كوشم!

اى كل وجودم

واى تاروبردم

اى كل وجودم

و اى مستور در همه جيز

واى كل وجودت مستور در معناى من

أى كه روحم بسته به توست

وجد از دست رفت، و اسير آرزوهايم شدم

أز غم فراق وطنم زارى مى كنم

در نوحه خوانى از دشمنانم كمك مى خواهم

نزديك مشوم، ترس دورم مى كند

و آشفته مكند مرا

نوقى است كه در اعماق درونم جاى دارد

با عشقى كه مرا بريشان كرده است، جكونه بسازم؟

اى دوست من، طبيبان همه از درمانم عاجز مانده اند

كويند: درمان تو نزد اوست

كويم: جسان باشد خود درد مداوايم؟

عشق به مولايم، نحيف و بيمارم كرد

بس جكونه از دوست، به دوست شكايت برم؟

تاب و توانم از اوست، دل كواه آن است

و جز ايما و اشاره، هيج تفسيرى از آن ندارد

واى بر من، هيهات بر من

فریاد از من، جون اصل آشوب منم

بسان غریقی دردریا

که سرانکشتانش از آب بیررن مانده است

من نیزبازیجه دریایم

هیج کس از آنجه از مد به من رسید، آکاه نیست

مکر آنکه در اندوه شدي ديم شريك شرد)به درونم حلول کرده باشد)

او به آنجه بر من رفته، آکاه است

بود و نبردم در مشیت ارست

ای غایت آمال و آرزوهایم، ای آرامش و سکونم

ای مایة زدکانی، ای دبن و دیایم

ای فدایست، ای جشمم ای کوشم به من بکو

جرا در درر داشتنم اصرار مورزی؟

اکر تواز جشمانم بنهان باشی

دل، تو را باز در دورهای دور میابد

∞ ∞ ∞ ∞

8

Sen Sevdiğinde, Ben Seviyorum.

الصُبُّ رَبِّ مُحِبٌّ

نَوالُهُ مِنكَ عُجبُ

عَذابُهُ عِندي عَذبٌ

وَبُعدُهُ عَنكَ قُربُ

وَأَنتَ عِندي كَروحي

بَل أَنتَ مِنها أَحَبُّ

وَأَنت لِلعَينِ عِينٌ

وَأَنتَ لِلقَلبِ قَلبُ

حَسبي مِنَ الحُبِّ أَنّي

لَما تُحِبّ أَحِبُّ

Farsça

عشق، پروردكارم، دوستدار ‘‘عاشق ’’ است

بخشش براى تو شگفت است

عذاب او براى تو شيرين است

و دورش از تو، نزديك است

62 Divan-ı Hallac

تو نزد من بمانند روح من هستی

بلکه تو از آن دوست داشتنی تر

و برای جشم، جشم هستی

وبرای قلب،قلب هستی

حتی از درست داشتنی “عشقی” که من به واسطه آن تو را دوست دارم

دوست د اشتنی تری

Türkçe

Aşk, Rabbim, "aşığın" aşığıdır

Affetmek senin için sürpriz oldu

Onun azabı sana tatlı geldi

Ve sana olan uzaklığı sana yakın

Ruhum olarak benimlesin.

Ama sen bundan daha sevimlisin

Ve göze karşı bir gözün var.

Ve kalp için bir kalbin var.

Aşka güveniyorum

Sen sevdiğinde, ben seviyorum.

∞ ∞ ∞ ∞

9

Yiyen Ve İçen Suretinde

سُبحانَ مَن أَظهَرَ ناسوتُهُ

سِرَّ سَنا لا هَوَتهِ الثاقِبِ

ثُمَّ بَدا في خَلقِهِ ظاهِراً

في صورَةِ الآكِلِ وَالشارِبِ

حَتّى لَقَد عايَنَهُ خَلقُهُ

كَلَحظَةِ الحاجِبِ بِالحاجِبِ

Farsça

تسبيح خداى راكه ناسوتش را

با راز نور لاهوت فروزانش آشكار ساخت

سپس خود را به خلقش بى برده جلوه كركرد

به هيئت كسى كه مى خورد ومى توشد

تا آنجاكه مخلوق او توانست اورا رويارو ى ببيند

بمانندكوشة جشم، از ابروى به ابرويى مى نرود

Türkçe

Sübhan, insanlıkta zahir oldu

İlahiliğin ışık sırrı ile parlaklığını ortaya çıkardı

Sonra yaratılışına karşı kölesi gibi göründü

Yiyen ve içen suretinde

Yaratığı kaşın kaşa geldiği an kadar görebildiği sürece…

∞ ∞ ∞ ∞

10

Kadere Cevabım Cevabsız

كَتَبتُ وَلَم أَكتُب إِلَيكَ وَإِنَّما

كَتَبتُ إِلى روحي بِغَيرِ كِتابِ

وَذَلِكَ أَنَّ الروحَ لا فَرقَ بَينَها

وَبَينَ مُحَبّيها بِفَصلِ خِطابِ

وَكُلُّ كِتابٍ صادِرٍ مِنكَ وارِدٌ

إِلَيكَ بِلا رَدِّ الجَوابِ جَوابي

Farsça

نوشتم ولی برای نوشتم

برای روحم -بی نوشته -نوشتم

بین ررح و دوستدارانش فرقی نیست

تا من جدا کانه با آنها سخن کویم

و هر نوشته ای که از تو ترا وش کند

بدون آنکه به باسخ نیازی باشد به تو باز می کردد

Türkçe

66 Divan-ı Hallac

Yazdım veya sana yazmadım, aksine

Ruhuma yazısız yazdım

Bu nedenle ruh arasında hiçbir fark yoktur

Böylece onlarla ayrı ayrı konuşabilirim

Ve seni terk eden herhangi bir yazı

Ve senden gelen her kitap

Sana cevabım cevapsızdır

∞ ∞ ∞ ∞

11

Karanlık Her Yerde Hüküm Sürerken, Güneşleri Yükseldi

لِلعِلمِ أَهلٌ وَلِلإِيمانِ تَرتيبُ

وَلِلعُلومِ وَأَهليها تَجاريبُ

وَالعِلمُ عِلمانِ مَطبوعٌ وَمُكتَسَبُ

وَالبَحرُ بِحرانِ مَركوبٌ وَمَرهوبُ

وَالدَهرُ يَومانِ مَذمومٌ وَمُمتَدَحٌ

وَالناسُ اِثنانِ مَمنوحٌ وَمَسلوبُ

فَاِسمَع بِقَلبِكَ ما يَأتيكَ عَن ثِقَةٍ

وَاِنظُر بِفَهمِكَ فَالتَمييزُ مَوهوبُ

إِنّي اِرتَقَيتُ إِلى طَودٍ بِلا قَدَمٍ

لَهُ مراقٍ عَلى غَيري مَصاعيبُ

وَخُضتُ بَحراً وَلَم يَرسُب بِهِ قَدَمي

خاضَتهُ روحي وَقَلبي مِنهُ مَرعوبُ

حَصباؤُهُ جَوهَرٌ لَم تَدنُ مِنهُ يَدٌ

لَكِنَّهُ بِيَدِ الأَفهامِ مَنهوبُ

شَرِبتُ مِن مائِهِ رِيّاً بِغَيرِ فَمٍ

وَالماءُ قَد كانَ بِالأَفواهِ مَشروبُ

لِأَنَّ روحي قَديماً فيه قَد عَطِشَت

وَالجِسمُ ما مَسَّهُ مِن قَبلُ تَركيبُ

إِنّي يَتيمٌ وَلي آب أَلوذُ بِهِ

قَلبي لِغَيبَتِهِ ما عِشتُ مَكروبُ

أَعمى بَصيرٌ وَإِني أَبلَهٌ فَطِنٌ

وَلي كَلامٌ إِذا ما شِئتُ مَقلوبُ

وَفِتيَةٍ عَرَفوا ما قَد عَرَفتُ فَهُم

صَحب وَمَن يَحظَ بِالخَيراتِ مَصحوبُ

تَعارَفَت في قَديمِ الذَرِّ أَنفُسُهُم

فَأَشرَقَت شَمسُهُم وَالدَهرُ غَريبُ

Farsça

دانش اهلی دارد و ایمان مراتبی

و برای دانشها و اهلش آزمودنی است

وعلم یا فروهشتی است یا فراکرفتنی

و دریا یا آرام است یا طوفانی

و دهر در روز است، یا نابسند یا یسندیده

و مردم دوکونهاند، یا بخشندهاند یاکیرنده

به قلبت كوش بسبار، جون به تو راست مىكويد

مىدهد « تشخيص » به عقلت بنكر جون به تو قدرت

ببيا به فراز كوهى بلند رفتم

در حالى كه اين كار براى غير جو منى سخت دشوا ر است

به دريا شدم، بىآنكه بايم در آن شود

وروح وقلبم باميل و رغبت از آن كذشت

سئكهايش كوهرى است كه به جز

دستان اهل فهم، دستى بدان نرسد

بى دهان ازآبش نوشيدم

و حال آنكه آب با دهان نوشيده مىشرد

روحم در قديم تشنة آن بود

من يتيمم و مرا اصلى است كه بدو يناه مىبرم

وتبم از غيبت و ى تا زندهام غمكين است

كورى بينا هستم و ابلهى زيرك

سخنى دارم، هركاه بخراهم ديكركون مىشود

كردم صاحبدلان نيز دريافتند « فهم » آنجه من

ايشان ياران من هستند و هركه نيكو صفت باشد با ماست

مىشناسند « ذز » همديكر را از عالم

و در حالى كه همه جا تاريكى حاكم بود،

خورشيدشان طلوع كرد

Türkçe

İlim için insanlar var ve inanç için bir düzenleme var

İlimler ve ehli için tecrübeler var

Ve bilim hem basılmış hem de kesbedilmiştir.

Ve denizlerde sakin veya korkulu olurlar

Zamanda iki gündür… suçladığın ve övdüklerin

İnsanlarda ikidir…verenler ve çalanlar

Kalbinizde size neyin güvenle geldiğini fark edin

Anlayışınıza geleni güvenle kalbinizle temyiz edin

Ben ayaksız bir vadide yükseldim

Aksi takdirde takip eden zorluklar var

Bir denizin içinden geçtim ve ayaklarımı çektim onda durmak istemedim

Ruhum onunla savaştı ve kalbim ondan korkuyordu.

Onun özelliği, hiçbir elin ulaşamadığı bir cevherdir

Lakin talan edilmiş…bir anlayış eli

Ağzım olmadan suyundan kana kana içtim

Suyun ağızlarda içilmiş olduğu belliydi

Çünkü eski günlerde ruhum susamıştı

Bedenim daha önce ona dokunmuştu

Ben zevk aldığım dönmem gereken bir babanın yetimiyim

Yaşadığım şeyin yokluğundan kalbim kırıldı

Görmek için kör ve ben akıllı bir salağım

Eğer istersen, baştan aşağı bir şeyler anlatayım

Fakat benim bildiklerimi çocuklar bile biliyor

En iyisi arkadaş olun ve iyiden hoşlananlara eşlik edin

Eski zamanlarda kendileri tanımaya çalışın

Ve karanlık her yerde hüküm sürerken, güneşleri yükseldi

∞ ∞ ∞ ∞

12

Benim Güneşim Gecede Doğar

طَلَعَت شَمسُ مَن أُحِبُّ بِلَيلٍ

فَاِستَنارَت فَما لَها مِن غُروبِ

إِنَّ شَمسَ النَهارِ تَغرُبُ بِاللَي

لِ وَشَمسُ القُلوبِ لَيسَ تَغيبُ

مَن أَحَبَّ الحَبيب طارَ إِلَيهِ

اِشتِياقاً إِلى لِقاءِ الحَبيبِ

Farsça

خررشيد دوست " يار " شبانه طلوع كرد

آنگاه فروزان شد و ديكر غروب نخواهد كرد

اگر خورشيد روز در شب طلوع كند

خورشيد دلها هرگزبنهان نم نشود

كسی كه محبوب را دوست داشته باشد

از سر اشتياق برای ديدار دوست به سويش برواز مكند

Türkçe

Geceleri sevdiğimden güneşim gece doğdu

Sonra aydınlatacak ve batmayacaktı

Günün güneşi ise gece batıyor

Kalplerin güneşi asla gizlenmez

Sevgiliyi seven ona uçar

Sevgiliye kavuşma özlemiyle

∞ ∞ ∞ ∞

13

Çılgınca Seni İstiyorum

كَفى حَزناً أَنّي أُناديكَ دائِباً

كَأَنّي بَعيدٌ أَو كَأَنَّكَ غائِبُ

وَأَطلُبُ مِنكَ الفَضلَ مِن غَيرِ رَغبَةٍ

فَلَم أَرَ قَلبي زاهِداً وَهوَ راغِبُ

Farsça

حزن و اندوه بس است، جون هموا ره تو را می خوانم

گوبی من دور هستم، یا اینکه تو غاییی

بی رغبت، از تو نیکی می خواهم

حال آنکه هیج عابدی را به قذر خویئ خواهان توندي دم

Türkçe

Yeterince keder ve kederdeyim, her zaman seni sürekli çağırdım

Sanki ben uzaktayım ya da sen gitmişsin gibi.

İsteksizce rağbetim yokmuş gibi iyilik istiyorum senden

O arzumda kalbimi zühd içinde görmedim

∞ ∞ ∞ ∞

14

Her Neredeysem, Sendim, Sendin Ve Sen…

رَأَيتُ رَبّي بِعَنينِ قَلبي

فَقُلتُ مَن أَنتَ قالَ أَنتَ

فَلَيسَ لِلأَينِ مِنكَ أَينٌ

وَلَيسَ أَينٌ بِحَيثُ أَنتَ

وَلَيسَ لَلوَهمِ مِنكَ وَهمٌ

فَيَعلَمُ الوَهمُ أَينَ أَنتَ

أَنتَ الَّذي حُزتَ كُلَّ أَينٍ

بِنَحوِ لا أَينِ فَأَينَ أَنتَ

فَفي فَنائي فَنا فَنائي

وَفي فَنائي وُجِدتَ أَنتَ

في مَحو اِسمي وَرَسمِ جِسمي

سَأَلتُ عَني فَقُلتُ أَنتَ

أَشمارُ سِرّي إِلَيكَ حَتّى

فَنَيتُ عَنّي وَدُمتَ أَنتَ

أَنتَ حَياتي وَسِرُّ قَلبي

فَحَيثُما كُنتُ كُنتَ أَنتَ

أَحَطتَ عِلماً بِكُلِّ شَيءٍ

فَكُلُّ شَيءٍ أَراهُ أَنتَ

فَمُنَّ بِالعَفوِ يا إِلَهي

فَلَيسَ أَرجو سِواكَ أَنتَ

Farsça

با جشم دل، پروردگارم را دیدم

بس کفتم: توکیستی؟ بگفتا " توام"

نو را نیست کجاها، کجایی

تو را نیست در خور، کجا؟

تو را نیست هیج وهم که در وهم بکتجد

بس جهداندکه وهم، توکجائی؟

توهمه جارافراگرفتی

به طوری که هیج کجا، بنتو نباشد، یستوکجایی؟

ذر فنام، فنای فنایم

ودرفنایم تورایافتم

در محو اسمم و رسم جسمم

برسیدم از خود پس کفتم: تو

در درون به تو اشاره کردم

فانی شدم از خود و یاقی ماندم در تو

توزندگانی منی وراز قلب منی

بس جگونه باشم، وقتی تو باشی

به همه چیز آگه شدم

پس همه جیز را تو می بینم

بروردگارا بخشش وعفوکن

به جز توبه دیکری امیدی ندارم

Türkçe

Rabbimi kalbimin gözleriyle gördüm

Sen kimsin? dedim.. Senim dedi

Senin yerlerden yer yok

Sen isem yerimde yok benim

Sende vehm değilsin ama bu vehm

Vehm dahi bilinir sen nerdesin

Her yere sahip olan sensin

Böyleyken sensizlik yoksa…Sen neredesin?

Fenamdasın…fenamın daha fenasında

Ve seni buldum

İsmimi silerken ve cismimi çizerken

Kendime uzandım ve dedim ki: Sen kimsin

Hatta gizliden gizliye senden bahsediyorum.

Kendimden telef oldum ve sende kaldım

Sen benim hayatımsın ve kalbimin sırrısın

Her neredeysem, sendim, sendin ve sen…

Yeter artık. Her şeyden haberdar oldum.

Her şeyi sen görüyorum

Ya İlahım affını istiyorum kuvvetle

Senden başka bir dönüşüm yok

∞ ∞ ∞ ∞

15

Hayatım ölümde Ve ölümüm hayatımda

أَقتلوني يا ثِقاتي

إنَّ في قَتلي حَياتي

وَمَماتي في حَياتي

وَحَياتي في مَماتي

أَنا عِندي مَحوُ ذاتي

مَن أَجَلَّ المَكرُماتِ

وَبَقائي في صِفاتي

مِن قَبيحِ السَيِّئاتِ

سَئِمَت روحي حَياتي

في الرُسومِ البالِياتِ

فَاِقتُلوني وَاِحرِقوني

بِعِظامي الفانِياتِ

ثُمَّ مُرّوا بِرُفاتي

في القُبورِ الدارِساتِ

تَجِدوا سِرَّ حَبيبي

في طَوايا الباقِياتِ

إنـيّ شَيخٌ كَبيرٌ

في عُلُوِّ الدارجاتِ

ثُمَّ إِنّي صِرتُ طِفلاً

في حُجورِ المُرضِعاتِ

ساكِناً في لَحدٍ قَبرٍ

في أَراضٍ سَبِخاتِ

وَلَدَت أُمّي أَباها

إِنَّ ذا من عَجَباتي

فَبَناتي بَعدَ أَن كُن

نَ بَناتي أَخَواتي

لَيسَ مِن فِعلِ زَمانٍ

لا وَلا فِعلِ الزُناةِ

فَاجمَع الأَجزاء جَمعاً

مِن جُسومٍ نَيِّراتِ

مِن هَواءٍ ثُمَّ نارٍ

ثُمَّ مِن ماءٍ فراتِ

فَازرَعِ الكُلَّ بِأَرضٍ

تُربُها تُربُ مَواتِ

وَتَعاهَدها بِسَقيٍ

مِن كُؤوسٍ دائِراتِ

مِن جَوارٍ ساقِياتٍ

وَسَواقٍ جارِياتِ

فَإِذا أَتَمَمتَ سَبعاً

أَنبَتَت كُلَّ نَباتِ

Farsça

ای اصحاب ثقه مرا بکشید

که درکشتنم زندگی دائمی است

ومرگم در زندگانیم

وزندگانیم در مرکم

نزد من محو شدن در ذات حق

با لاترین کرامتها ست

وبقایم درصفاتم

اززشت ترین گناهان است

دردل ویرانه ها تان

جانم از زندگی ملول کشت

پس مرا بکشید و

استخرانهای فانی ام را بسوزانید

در غروب این قبرها

براستخوانهای بوسیدهام قدم نهید

درضمیر روح باقی

رازمحبوبم را می یابید

همانا من شیخ بزرگی

در بالاترین مرتبه هستم

آنگاه طفلی شیرخراره

دردامان دایگان شدم

در زیر سنگ قبر

در میان شوره زاران ساکن شدم

!مادرم، بدرش را به دنیا آررد

این از شگفتی هاست

و دخترانم بس از آنکه دخترانم شدند،

خواهرانم گشتند

واین نه ازکردارروزکار

و نه ازکار زناست

پس اجزا ی بدنم را

از اجام شعله ورم جمع کنید

ازباد وآتش

و آنگاه از آب فرات

همه را درزمیی کی

خاکش مرده باشد، بکارید

یا اوعهد می بندی که از

جام های گردان سیرابش کنی

از دست ساقیان پرسخاوت

وجویها ی جاری

و چون هفت روز آبیاری اش کنی

بهترین گیاهان را خواهد رویاند

Türkçe

Ey güvenen yoldaşlarım, beni öldürün

Hayatım ölümde

Ve ölümüm hayatımda

Benim yanımda değerli olan mahvolmaktır

Çoğu erdemle birlikte

Bekamın benim sıfatlarımda olması

Benim için en çirkin günahtır

Ruhum, hayatımdan bıktı

Kederler resimleri içinde

Öyleyse öldürün beni … yakın beni

Kemiklerim kül olana kadar

Kalıntı küllerim üzerinde yürüyün

Kabirlerde kalanlar yazdıklarım

Sevgili sırrımı bulacaksın

Kalanlarım arasında

Doğrusu ben büyük bir şeyhtim

Ben en üst sıralarda olan

Sonra çocuk oldum

Sonra kucakta süt emdim

Sonra mezar taşının altında

Tuz bataklıklarına yerleştim

Annem babasını doğurdu

Bu söz benim acaibatımdandır

Kızlarım benim

Kardeşlerim kızlarımın peşinde

Bu zamana uygun bir fiil değil

Zina edenlerin eylemi değil ama

Öyleyse rumuzlu parçaları bir araya getirin

Ateş parçacıklarından

Havadan sonra ateş

Ve sonra Fırat/ kardeşlik suyundan.

Herkesi bir toprağa yerleştir ki

Toprak elverişli bir topraktır

Ve onu sulayacağına söz ver

Su çarklarının yanında

Döner bardaklardan

Sunan cariye komşularla

Onu yedi güne tamamladığında

En iyi bitkileri ortaya çıkaracak

∞ ∞ ∞ ∞

16

Onu Nerde Arıyoruz

سِرُّ السَرائِرِ مَطوِيٌّ بِإِثباتِ

مِن جانِبِ الأُفُقِ مِن نورٍ بِطَيّاتِ

فَكَيفَ وَالكَيفُ مَعروفٌ بِظاهِرِهِ

فَالغَيبُ باطِنُهُ لِلذاتِ بِالذاتِ

تاهَ الخَلائِق في عَمياءَ مُظلِمَةٍ

قَصداً وَلَم يَعرِفوا غَيرَ الإِشاراتِ

بِالظَنِّ وَالوَهمِ نَحوَ الحَقّ مَطلَبُهُم

نَحوَ السَماءِ يُناجونَ السَمَواتِ

وَالرَبُّ بَينَهُم في كُلِّ مُنقَلَبٍ

مُحِلُّ حالاتِهِم في كُلِّ ساعاتِ

وَما خَلَوا مِنهُ طَرفَ العَين لَو عَلِموا

وَما خَلا مِنهُم في كُلِّ أَوقاتِ

Farsça

ينهانی ترين اسرار در جانب أفق

از نور به آرامی در خود پيچيده است

بس چکونه؟ و چگونگی به ظاهرش معروف است

در حالی که غیب نهادش درونی است

خلایق در کوری و تاریکی کم شدند

و جز اشاره ای چیزی ندانستند

بر پایهٔ حدس وگمان

در اندیشهٔ رفتن به سوی خدا هستند

روی به سوی آسمان

با او مناجات می کنند

در حالی که پروردگار در میانشان است

اودر همه اوقات

حالاتشان را دگرگون می کند

اگر بدانند که از او لحظه ای دور نیستند

و او هم هیچ گاه از آنها دور نیست

Türkçe

Katlanmış sırların sırrı

Işığın ufuk tarafında kıvrımlarına sarılır

Nasıl, göründüğü bilinen bir şekilde değil

Gaybın zat için gizliliği yine onunladır

Yaratıklar karanlık bir körlükte kayboldular.

İsteseler de, sadece işaretleri biliyorlardı.

Zan ile vehm ile Tanrı'ya gitmeyi düşünüyorlar

Gökyüzüne bakarak

Onunla kurtulmak için dua ediyorlar

Rab ise onların arasında dönüşmüş gibiyken

O her zaman ruh hallerini değiştirir

Bir an bile ondan uzak olmadıklarını bilseler keşke

Ve O asla onlardan uzak değil…bütün vakitlerde

∞ ∞ ∞ ∞

17

O Sende Gizliden Gizli

لي حَبيبٌ أَزورُ في الخَلَواتِ

حاضِرٌ غائِبٌ عَنِ اللَحَظاتِ

ما تَراني أُصغي إِلَيهِ بِسِرّي

كَي أَعي ما يَقولُ مِن كَلِماتِ

كَلَماتٍ مِن غَيرِ شَكلٍ وَلا نَق

طٍ وَلا مِثلِ نَغمَةِ الأَصواتِ

فَكَأَنّي مُخاطِبٌ كُنتُ إِيّا

هُ عَلى خاطِري بِذاتي لِذاتي

حاضِرٌ غائِبٌ قَريبٌ بَعيدٌ

وَهوَ لَم تَحوِهِ رُسومُ الصِفاتِ

هُوَ أَدنى مِنَ الضَميرِ إِلى الوَه

مِ وَأَخفى مِن لائِحِ الخَطَراتِ

Farsça

معشوقی دارم که در تنهایی او را زیارت می کنم

حاضری که از نظرها غایب است

هرگز مرا نبیند مگر با شنیدن

اگر به کلمات گوش دهی

کلماتی است بشکل و بیا ن

و نه همچون نغمه اصوات

گویی که من خود، مخاطب خویش بودم

به گمانم ذات با ذات رو به روی بود

حاضری است غایب، نزدیکی است دور

و صفت خود نمشود، صفات

او از "به" دل تا به پندار نزدیکتر است

و نامرئی تر از درخشش نگاه هاست

Türkçe

İnzivalarda ziyaret ettiğim bir sevgilim var.

Şimdiki zamanda bakış açılarından, anlardan gaib

Beni gizlice işitmesinden

Beni duyması dışında başka bir halde görmedim.

(Benden duyup işiten)

Şekilsiz veya noktasız veya seslerin benzersiz namesi olan kelimeler

Sanki onunla aklımda kendi kendimle konuşuyormuşum gibi

Bence öz, özle yüzleşiyordu

O var gibi yok… yakınlık çok uzakta

Ve onun sıfatları açığa çıkmaz nitelikler

Düşünceye kalpten daha yakın

Ve gözlerin parıltısından daha gizli

∞ ∞ ∞ ∞

18

Aşıkları Halk Öldürür

وَاللهِ لَو حَلَفَ العُشّاقُ أَنَّهُم

مَوتي مِنَ الحُبِّ أَو قَتلى لِما حَنَثوا

قَومٌ إِذا هُجِروا مِن بَعدِ ما وُصِلَوا

ماتوا وَإِن عادَ وَصلٌ بَعدَهُ بُعِثوا

تَرى المُحِبّينَ صَرعى في دِيارِهِمُ

كَفِتيَةِ الكَهفِ لا يَدرونَ كَم لَبِثوا

Farsça

به خدا قسم اگر عشاق بر مرگ من یا از شدت عشق

بر قتل من بیمان ببندند. هرگز گناهی نکردهاند

گروهی که درر مانده بودند بعد از آنکه رسیدند،

مردند، و اگر بعد از وصال بازگردند، برانگیخته شوند

عاشقان جنون مرا در سرزمینشان می بیندد

مانند جوانان کهف که ندانستند جقدر درنگ کردند. "چند سال خفتهاند"

Türkçe

Vallahi, aşıklar yemin etseler

Benim ölümüm gibi aşktan ölürler

Ya da şaşkınlıklarından halk onları öldürürler

Bir halk bu duruma gelince terk edilmeli

Kavmim de asla günah işlemedi

Bu duruma gelen geldikten sonra geride kalan grup,

Dönseler de ölecekler ve sonuçta dirilecekler

Âşıkları evlerinde olduğunu görecekler

Ne kadar uyuduğunu bilmeyen Ashabı Kehf gibi. "Kaç yıldır uyudular?"

∞ ∞ ∞ ∞

19

Kafir Olmam Vacib

كفرت بدبن الله والكفرواجب على

وعند المسلمبن قبيح

Farsça

بدين خدا كافر شدم وكفر نزد من واجب

و نزد مسلمانان زشت است

Türkçe

Böylece Allahın dinini inkar ettim ve küfür bana farzdır.

Ve Müslümanlar yanında bu çirkin bir şey

∞ ∞ ∞ ∞

20

Senden Başkası Değil ki Secde Ettiğim

فَما لِيَ بَعدَ بُعدِكَ بَعدَما

تَيَقَّنتُ أَنَّ القُربَ وَالبُعدَ واحِدُ

وَإِنّي وَإِن أُهجِرتُ فَالهَجرُ صاحِبي

وَكَيفَ يَصِحُّ الهَجرُ وَالحُبُّ واحِدُ

لَكَ الحَمدُ في التَوفيقِ في بَعضِ خالِصٍ

لِعَبدٍ زَكِيٍّ ما لِغَيرِكَ ساجِدُ

Farsça

از دوری تو هیچ باکی ندارم

پس از آنکه یقین یافتم که دوری و نزدیکی یکی است

من اگررانده شوم

دوری، یار من است

پس چگرنه راند، شرم

در حالی که عشق وجود دارد

حمد و سپاس خدای راکه در خلوص محض توفیقم داد

102 Divan-ı Hallac

بندهای پاك هستم

وغیرتربه کسی سجده نمی کنم

Türkçe

Bana olan uzak mesafenden uzağım korkmuyorum

Uzak mesafenin ve yakınlığın aynı olduğuna ikna oldum

Ve eğer göçersem hicretim arkadaşım içindir

Ayrılmak ve hicret nasıl doğru olur da… aşk tektir

İhlaslı bir ruhta bunu başarana şükürler olsun

Dindar kuluna da,

Ve kimseye secde etmeyeceğim

(Her secde ettiğimde sensin)

∞ ∞ ∞ ∞

21

Bana Verdiği Bir Sözü var

لا تَلُمني فَاللَومُ مِنّي بَعيدُ

وَأَجِر سَيِّدي فَإِنّي وَحيدُ

إِنَّ في الوَعدِ وَعدكَ الحَقُّ حَقّاً

إِنَ في البَدءِ بَدءَ أَمرى شِديدُ

مَن أَرادَ الكِتابَ هَذا خِطابي

فَاِقرَؤوا وَاِعلَموا بِأَنّي شَهيدُ

Farsça

مرا سرزنش مکن چون سرزنش از من بعید است

مولای من بر من منت گذارکه من تنهایم

رعدۀ تو در وفای به عهد حق است

به راستی در آغاز، شروع کار دشوار است

هرکه نوشته را بخواهد، این است خطاب من

پس بخوانید و بدانید که من شهیدم

Türkçe

Beni suçlama çünkü suçlanmam benden uzak bir şey

Efendim bana yalnız bıraktı

Doğrusu, vaadinde, gerçekten hak vaatlidir

Başlangıçta başlamak gerçekten zor bir emir.

Kim yazmak isterse, bu benim konuşmamı

Okusunlar ve bilsinler ki ben gerçek bir şehidim.

∞ ∞ ∞ ∞

22

Sen "Ben" Demek Olmaz Mı

قَد تَصَبَّرتُ وَهَل يَص

بِرُ قَلبي عَن فُؤادي

مازَجَت روحُكَ روحي

في دُنُوّي وَبِعادي

فَأَنا أَنتَ كَما أَن

نكَ أُنسي وَمُرادي

Farsça

به صبر وادار شدم

آیا قلبم در این راه صبر می کند؟

روحت با روحم در دوری و نزدیکی

درمیخت

پس من« تو »ام، همان طوری که

تو « من » ومرادمنی

Türkçe

Sabretmek zorunda kaldım.

Kalbimin gözbebeği (fuad) bu şekilde bekleyemez ki

Ruhun benim basit dünyama mesafe koymadan ruhumla karıştı

Yani ben "sen" olarak

Yakınlığım ve arzum olduğundan

Sen "ben" demek olmaz mı

∞ ∞ ∞ ∞

23

Seninle Yalnızım

أَنتُم مَلَكتُم فُؤادي

فَهِمتُ في كُلِّ وادِ

رُدّوا عَلَيَّ فُؤادي

فَقَد عَدِمتُ رُقادي

أَنا غَريبٌ وَحيدٌ

بِكُم يَطولُ اِنفِرادي

Farsça

شماً مالك قلبم شده ايد

پس در هر ودى قرار گرفتم

برد لم گام نهاديد

ومن خوابم را آشفته كردم

من غريبى تنها هتم

وباشما تنهايى ام بيشتر مى شود

Türkçe

Yüreğimde hüküm sürdün

Her vadide/makamda anladım

Beni yüreğime geri ver

İdam ediliyor gibi uykum kaçtı

Ben yalnız bir yabancıyım

Ve yalnızlığım seninle artıyor

*Fuâd, bazılarına göre kalb ile eş anlamlıdır; bazılarına göre ise kalb ondan daha özeldir. Mütercim Âsım Efendi'ye göre kalbin Türkçe karşılığı gönül, fuâdınki yürektir. (Kāmus Tercümesi, I, 445)

Hakîm et-Tirmizî'ye göre kalp; sadr, kalp, fuâd ve lübb olmak üzere dört mertebeden, birbiriyle bağlantılı dört bölümden oluşmaktadır. Bu açıdan onun, kalbi, biri bu makamları kapsayacak şekilde geniş, diğeri ise bu makamlardan biri olacak şekilde dar anlamda kullandığı söylenebilir. Hakîm et-Tirmizî yaptığı değişik teşbihlerle geniş anlamıyla kalbin boyutlarını anlatmaktadır. Ona göre kalbe en çok benzeyen kelime gözdür. Sadr, gözün beyazı, kalp ise siyahı gibidir. Fuâd, göz karanlığındaki gözbebeği, lübb ise gözde görme ışığının nuru gibidir.

Kalbin sadrın ortasında bulunması gibi fuâd da kalbin ortasında bulunur. Gözün içindeki gözbebeğine benzetilen fuâd, ma'rifet ve ru'yetin yeridir. Bir şeyin fuâd tarafından bilinmesi bilginin ayne'l yakîn derecesine ulaşması demektir. Öyle ki sadrdayken ezber düzeyinde olan bilgi iman nurunun parladığı kalpte ilme'l yakîn düzeyine, oradan da fuâda gelince ayne'l yakîn düzeyine ulaşmış olur. İlhamın, mânânın ve keşfin sağlandığı nefs-i mülhimenin yeri de fuâddır.

∞ ∞ ∞ ∞

24

Bu Bir Ay Hikâyesi

يا طالَما غِبنا عَن أَشباحِ النَظَر

مِن نقطَةٍ يَحكي ضِياؤُها القَمَر

مِن سُمسُمٍ وَشَيرَجٍ وَأَحرُفٍ

وَياسَمينٍ في جَبينٍ قَد سُطِر

فَامشوا وَنَمشي وَنَرى أَشخاصَكُم

وَأَنتُم لا تَرَوُنّا يا دَبر

Farsça

ازديد كان همه، كريزها زده ايم

به نقطه نورى

حكايتى است از ماه

از سممم و شيرج، و حروف ياسمنى

همه بر جبين مان بنوشته

مى روبم و مرويد و نيك مى بينيم

ر شما اى ماندكان در عقب

مارانمى بينيد

Türkçe

Herkesin gözünde uzak olduğumuz sürece

Bu bir ay hikâyesi… ışık noktasından

Susam taneleri, susam yağından ve Yasemin mektuplarından

Herkes alnımıza yazdı

Yürüyün ve benimle yürüyün ve insanlarını gör

Ve sen benim arkamı görmüyorsun

∞ ∞ ∞ ∞

25

Nur İçinde Nur

لِأَنوارِ نورِ النورِ في الخَلقِ أَنوارُ

وَلِلسِرِّ في سِرِّ المُسِرّينَ أَسرارُ

وَلِلكَونِ في الأَكوانِ كَونُ مُكَوِّنٍ

يُكِنُّ لَهُ قَلبي وَيُهدي وَيَختارُ

تَأَمَّل بِعَينِ العَقلِ ما أَنا واصِفٌ

فَلِلعَقلِ أَسماعٌ وُعاةٌ وَأَبصارُ

Farsça

در آفرينش، برای روشنايی نور دين انراری است

و برای دل در « دل رازداران » اسراری است

و برای هستی در درون هستی ها، وجودی آفريده شده است

قلبم در انتظارش است، آن را درمی يابد

وبرمی گزيند

آنچه وصف می، كنم، با چشم عقل بنگر

زيرا عقل گشهايی برای شنيدن

و جشمانی برای ديدن دارد

Türkçe

Nurlar, yaratılış nurlarında ki ışığının nuru içindir.

Ve "gizlinin kalplerinde" kalp için sırlar vardır

Ve varlıkların içindeki varoluş için bir varoluş yaratıldı.

Kalbime sahip olabilir ve rehberlik edebilir ve seçebilir

Tarif ettiğim şeye aklın gözüyle bak durgunluk veriyor.

Bilincine, zihnin işitmesine, ve görmesine izin ver

26

Ah Canan

دَلالٌ يا مُحَمَّد «يا حبيبى» مُستَعارُ

دَلالٌ بَعدَ أَن شابَ العَذارُ

مَلَكتَ وَحُرمَةِ الخَلَواتِ قَلباً

لَعِبتَ بِهِ وَقَرَّ بِهِ القَرارُ

فَلا عَينٌ يُؤَرِّقُها اِشتِياقٌ

وَلا قَلبٌ يُقَلقِلُهُ اِدِّكارُ

نَزَلتَ بِمَنزِلِ الأَعداءِ مِنّي

وَبِنتَ فَلا تَزورُ وَلا تُزارُ

كَما ذَهَبَ الحِمارُ بِأُمِّ عَمرٍو

فَلا رَجِعَت وَلا رَجَعَ الحِمارُ

Farsça

جانا، زمان عشوه های سپری شد

عشوه ها، در روزی که موی شقیقه سپید شده أست

توکه از ذوق تنهایی بی بهره گشتهای

دلی را تسخیرکردی

که آن را به بازی گرفتی

ولی سرمنزلی آرام آن را تسلی داد

او را دیدگانی نیستکه شوق در آن تازه شود

و دلی نیست که در آن خاطره ها به هم برخوردکند

به صف دشمنانم درآمدی

Türkçe

Sevimli Canan, sevimli işveli zaman geçti

Alın saçlarının beyazlaştığı günler

İnzivaların mahremiyetinde kalben yüce hükmün sürdü

Kalbi fethettin onunla karar kılıp oynadın

Hasretle dertlenen gözde yok

Ve hiçbir kalp kötülükten rahatsız olmaz

Benden düşmanların evine gittin

Ve bir kız ki “Canan” ziyaret etmez veya ziyaret edilemez

"Eşek, Ümmü ‘Amr'ı götürdü.

Ne Ümmü 'Amr döndü ne de eşek.”[1]

**

[1] Buradaki nükteyi anlamak için bakınız: https://ismailhakkialtuntas.blogspot.com/2021/04/abbasi-donemi-edebiyatinda-nukteye.html

27

Bu Evde Senden Başka Kimse Var mı

سَكَنتَ قَلبي وَفيهِ مِنكَ أَسرارُ

فَلتَهنِكَ الدارُ بَل فَليَهنِكَ الجارُ

ما فيهِ غَيرُكَ مِن سِرٍّ عَلِمت بِهِ

فَاِنظُر بِعَينِكَ هَل في الدارِ دَيّارُ

وَلَيلَة الهَجرِ إِن طالَت وَإِن قَصُرَت

فَمُؤنِسي أَمَلٌ فيهِ وَتِذكارُ

إِنّي لَراضٍ بَما يُرضيكَ مِن تَلَفي

يا قاتِلي وَلِمَا تَختارُ أَختارُ

Farsça

درقلبم جای گرفتی

ود رآن « قلب » اسراری است به جای مانده از تو

پس خانه «دل» و همسایه به تو خوشامد گویند

در این خانه جز اسرار تو وجود ندارد

پس ببین، آیا در خانه صاحبخانه ای است؟

و شب هجران، چه بلند و چه کوتاه

116 Divan-ı Hallac

مؤنسم در آن شب

ارزوها و ذکرها من است

من راضی به رضای تر هستم که نابود شوم

ای قاتل من، تو مختاری

هر راهی راکه برگزینی

من هم، همان راه را برمی گزینم

Türkçe

Kalbimde yerleştin

Ve bu "kalp" senin bıraktığın bir gizemlerle dolu

Ev seni karşılasın, komşu seni tebrik etsin.

Bu evde bildiğim sırlarınızdan başka sır yok

Böyleyken bak, evde bir ev sahibi olup olmadığını kendi gözlerinle gör

Ve ayrılık gecesi, ister uzun ister kısa olsun

O gece oradaydım

Hayallerim ve sözlerim   bana ait

Rızan ile yok edilmekten öldürülmekten daha memnunum

Katilim hangi yolu seçersen ben de aynı yolu seçiyorum

∞ ∞ ∞ ∞

28

Utanmayan Kimse Ne Yapmalı?

يا شَمسُ يا بَدرُ يا نَهارُ

أَنتَ لَنا جَنَّةٌ وَنارُ

تَجَنُّبُ الإِثمِ فيكَ إِثمٌ

وَخيفَةُ العارِ فيكَ عارُ

يَخلَعُ فيكَ العِذارَ قَومٌ

فَكَيفَ مَن لا لَهُ عِذارُ

Farsça

ای خورشید، أی ماه، ای روز

تو برای ما بهشت و دوزخی

نزد تو، دوری جستن ازگناه

خود گناه است

و خاصیت ننگ ـ ـ نزد تو ـ ـ خود ننگ و عار است

عاشقان در برابر تو، پردهٔ حیا را دریدند

کسی که شرم و حیا ندارد، چه کند؟

Türkçe

Ey güneşim, ey ayım, ey günüm

Sen bizim cennetimiz hem de ateşimizsin

Sana göre, günahından kaçınmak bu dahi bir günah.

Ve içindeki utanç korkusu da utançtır

Aşıklar utanma perdesini yırttılar

Utanmayan kimse ne yapmalı?

∞ ∞ ∞ ∞

29

Hakikat’ül Hakk

حَقيقَةُ الحَقِّ تَستَنيرُ

صارِخَةً بِالنَبا خَبيرُ

حَقيقَةٌ فيهِ قَد تَجَلَّت

مَطلَبُ مَن رامَها عَسيرُ

Farsça

حقيقت حق «خداً» روشن است

همجون بانگی که خبر مهمی را اعلام کند

حقیقت «خدا» آشکار مشود

برای کسی که طالب آن باشد دشوار است

Türkçe

"Tanrı" hakkının gerçeği açıktır

Önemli haberleri duyuran aynı çağrı da

"Tanrı" nın gerçeği ortaya çıkar da

Bunu bulmak isteyenler için zor

∞ ∞ ∞ ∞

30

Hz. Musa ile Konuşan Bendim

عَقدُ النُبُوَّةِ مِصباحٌ مِنَ النورِ

مُعَلَّقُ الوَحيِ في مِشكاةِ تَأمورِ

بِاللهِ يَنفُخُ نَفخَ الروحِ في خَلَدي

لِخاطِري نَفخَ إِسرافيلَ في الصورِ

إِذا تَجَلّى بِطَوري أَن يُكَلِّمَني

رَأَيتُ في غَيبَتي موسى عَلى الطورِ

Farsça

پیمان نبوت چراغی نورانی

وحی درچراغدان درون اویخته است

به خدا سوگند دمیدن روح در جانم

بخاطر دمیدن اسرافیل در صور است

جون بر«کوه» طور من، متجلی شود، تا با من سخن گوید

موسی را برکوه طور در حال غیبت «بی خودی و وجد» خویش خواهم دید

Türkçe

122 Divan-ı Hallac

Nübüvvet bağı nurdan bir ışık lambasıdır

Askıya alınan vahiy Tamur'un lambasında

Yemin ederim hayatımdaki ruhumu solumak için

İsrafil hatırım için sura üfürdü

Rab konuşmak için "dağda" kendini gösterdiğinde

Musa'yı dağda "gaybiyetimde" gören de bendim

∞ ∞ ∞ ∞

31

Bütün Varlık Ve Hepsi Sensin

يا مَوضِعَ الناظِرِ مِن ناظِري

وَيا مَكانَ السِرِّ مِن خاطِري

يا جُملَةَ الكُلِّ الَّتي كُلُّها

أَحَبُّ مِن بَعضي وَمِن سائِري

تُراكَ تَرثي لِلَّذي قَلبُهُ

مُعَلَّقٌ في مِخلَبَي طائِرِ

مُدَلَّهٍ حَيرانَ مُستَوحِشٍ

يَهرُبُ مِن قَفرٍ إِلى آخَرِ

يَسري وَما يَدري وَأَسرارُهُ

تَسري كَلَمحِ البارِقِ النائِرِ

كَسُرعَةِ الوَهمِ لِمَن وَهمُهُ

عَلى دِقيقِ الغامِضِ الغائِرِ

في لُجِّ بِحرِ الفِكرِ تَجري بِهِ

لِطائِفٌ مِن قُدرَةِ القادِرِ

Farsça

ای منظر دیدگانم

و ای جایگاه راز دلم

ای همه کلی کهآن کل وجود

برای من محبوب تر است از هر جزء و سایر اجزاء

می بینم تو را، نوحه سرایی می کنی

برای کسی که قلبش در چنگال پرندها ی آویخته است

همجون سرکردانی هراسان

که از ویرانه ای به مکانی دیگر می گریزد

می رود و نمی داندکه اسرارش

چون برق می کذرد

همچون سرعت وهم إست برای کسی که خیالش

بر نكتة باريكى تاريك مانده باشد

در میان دریای فکر

جلوه هایی از قدرت قادر متعال عیان است

Türkçe

Ey bakanın benim bakışımdaki yeri

Ve ey zihnimdeki sırrımın yeri

Benim için diğer tüm cümle hepsi bu

Bütün varlık ve hepsi sensin

Bazılarımızı ve diğerlerini seviyorum

Kalbi bahçelerin pençelerinde asılı olan biri için

Karmakarışık hayran hayran

Bir harabeden başka bir yere kaçan

Gidiyor ve bilmiyor ve sırlarını

Parıldayan bir ışıltı gibi koşar

Hayal görenlerin yanılsamasının bir parçası olarak

Karanlığın dar noktasında

Yanından geçen bir düşünce denizi var.

Yüce'nin gücünün lütufları açıktır

∞ ∞ ∞ ∞

32

Aşıkların Duası Küfürdür

إذا بَلَغَ الصَبُّ الكَمالَ مِنَ الهَوى

وَغابَ عَنِ المَذكورِ في سَطوَةِ الذِكرِ

[ويذهل عن وصل الحبيب من السكر]

يُشاهِدُ حَقّاً حينَ يَشهَدُهُ الهَوى

بِأَنَّ صَلاةَ العاشِقينَ مِنَ الكُفرِ

Farsça

چون عاشق أز خامی به منتهای کمال می رسد

و از شدت مستی وصل درست را از یا د ببرد

هر لحظه عشقش به راستی کواهی دهد که

صلات عاشقین ازکفر است

چون عاشق از هراها به کمال رسد

«ودر ابهت ذکر، از مذکرر «معشوق

غافل شد «مذکور را از یا د برد،

هر لحظه هوسش «عشقش» به حق گواهی می دهد

که صلاة عارفین ازکفر است

Türkçe

Gençlik aşkı tutkudan mükemmelliğin sonuna ulaştığında

Ve sarhoşluktan yoğunluğundan sevgiliden bahsedilenleri kaçırır

(Sarhoşluğun etkisiyle sevgiliyle olan halinden şaşkınlaşır]

Hakkı müşahede edince, hevasına arzularına şahit oldukça

Aşıkların namazı/duası küfürden bir küfür olur

∞ ∞ ∞ ∞

33

Sırrını Sakla

مَواجيدُ حَقٍّ أَوجَدَ الحَقُّ كُلَّها

وَإِن عَجَزَت عَنا فُهومُ الأَكابِرِ

وَما الوَجدُ إِلّا خَطرَةٌ ثُمَّ نَظرَةٌ

تُنَشّي لَهيباً بَينَ تِلكَ السَرائِرِ

إِذا سَكَن الحَقُّ السَريرَةَ ضوعِفَت

ثَلاثَةَ أَحوالٍ لِأَهلِ البَصائِرِ

فَحالٌ يُبيدُ السِرَّ عَن كُنهِ وَصفِهِ

وَيُحضِرُهُ لِلوَجد في حالِ حائِرِ

وَحالٌ بِهِ زُمَّت ذُرى السِرّ فَاِنثَنَت

إِلى مِنظَرٍ أَفاناهُ عَن كُلِّ ناظِرِ

Farsça

مواجيد حق ــ مقامات حق ــ كه خدا همهٔ آنها را به وجود آورد

هر چند بزرگان عقل و هوش در فهم آن عاجزنند

وجد جيست؟ مگر آنچه در ذهن جرقه مى زند، آنگاه ديده مى شرد

و زبانهٔ آتش را در ميان رازهاى درون برمىانگيزد

چنانكه خدا بر ضمير نشيند ر آتش فروزانتر شود،

بر اهل بصیرت سه حألت مضاعف می شود

حالتی که درآن سر«درون» از ذات وجد بیرون است

و ناظری حیرتزده می ماند

و حالتی که سر«درون» روی آورد تا فناهای او را مشاهده کند

فناهایی که هیچ ناظری یارای نظارة آن نیست

Türkçe

Hakk’ın yarattığı bütün makamları hak bulun

Ancak, büyük zeka adamları bile bunu anlamaktan acizler

Vecd/ zihindeki coşkunluk halleri kıvılcım saçan şeylere bak

İçindeki sırların ateşini yükseltir.

Daha büyük ateşe de yenik düşme

Basiret sahip insanlar için üç içgörüsü var

Bir kez sırrı açıklamasından vasfını kaybeder

Ve onu şaşkın bir hale sokar

Ve sırrın sıkılaştırıldığı ve yozlaştığı bir durumda

Hiçbir seyredenin gözlemleyemeyeceği felaketlerde kaybolur gider

∞ ∞ ∞ ∞

34

Ene’l Hakk Zikrim

أَنتَ المُوَلِّهُ لي لا الذِكرُ وَلَّهَني

حاشا لِقَلبِيَ أَن يَعلَق بِهِ ذِكري

الذِكرُ واسِطَةٌ تُخفيكَ عَن نَظَري

إِذا تَوَشَّحَهُ مِن خاطِري فِكري

Farsça

تو مأيه تحير “از شدن وجد” منى،

اين ذكر نيست كه مراشيدا كرده است

دور باد از دلم كه ذكرم بدان ياى بند باشد

ذكر نكين كردنبند است كه تو را از ديدكانم نهان مىداد

از آن دمكه انديشهام بكذردكه آن كوهر فكر

مرا به خود مشغول داشته است

Türkçe

Sen benim tanrımsın…benim tanrılığımı zikretmek değil

Haşa kalbime benim zikrimi bağlamadım

Zikir benim görüşümde seninle alakalı bir vasıta

Zihnime ve fikrime kazındığından beri o sensin

∞ ∞ ∞ ∞

35

Tehlikeli Aşk

الحُبُّ ما دامَ مَكتوماً عَلَي خَطَرٍ

وَغايَةُ الأَمنِ أَن تَدنو مِنَ الحَذَرِ

وَأَطيبُ الحُبِّ ما نَمَّ الحَديثُ بِهِ

كَالنارِ لا تَأتِ نَفعاً وَهيَ في الحَجَرِ

مِن بَعدِ ما حَضَرَ السَجّانُ وَاِجتمع ال

تَمَعَ أَعوانُ وَاِختَطَّ اِسمي صاحِبُ الخَبَرِ

أَرجو لِنَفسي بَراءً مِن مَحَبَّتِكُم

نَعَم إِذا تَبَرَأتُ مِن سَمعي وَمِن بَصَري

Farsça

همچنان خطر، عشق را در برگرفته است

و نهايت آرامش خاطر آن است كه با احتياط به آن نزديك شوى

و بهترين عشق؛ آن است كه سخن به آن پايان يابد

همچون آتشكه دردل سنگ پنهان است

پس از آنكه دوستان و دشمنان گرد آمدند،

نامم به عنوان صاحب خبر در ميانشان پيچيد

آرزو مى كنم تا خودم را از محبت شما دور سازم

چنانکه از چشم وگوشم دوری جستم

Türkçe

Tehlikenin üzerinde saklı olduğu sürece aşk

Nihayet, ona dikkatle yaklaşmanız gerekir.

Ve aşkın en iyisi buna bir son vermektir.

Bir kayanın kalbinde saklı ateşin bir faydası olmadığı gibi

Gardiyan ve yardımcıları katıldıktan sonra toplantı gerçekleşti

Hikâyenin sahibinin adını yazdılar

Kendimi aşkından uzaklaştırmak isterim

Evet…Gözlerimden ve kulaklarımdan uzaklaşıp beraat etmişsem

∞ ∞ ∞ ∞

36

Gündüz Hakk, Gece Arkadaşımsın

غِبتَ وَما غِبتَ عَن ضَميري

فَما زَجَت تَرحَتي سُروري

وَاِتَّصلِ الوَصلُ بِافتِراقٍ

فَصارَ في غَيبَتي حُضوري

فَأَنتَ في سِرِّ غَيب هَمّي

أَخفى مِنَ الوَهمِ في ضَميري

تُؤنِسُني بِالنَهارِ حَقّاً

وَأَنتَ عِندَ الدُجى سَميري

Farsça

غایب شدی، ولی از درونم هرگز غایب نیستی

«اندوه و شادیم در هم آمیخت «شادی و سرورم شدی

و وصل با جدایی پیرند یافت

درغیبت من، حضورم برای من حاصل شد

در سر غیب مقصد منی

و در دورنم، از خیال، پوشیده تری

به راستی که در روز، مؤنسم هستی

و در شب هم صحبتم هستی

Türkçe

Yokum ve vicdanımdan da yokum.

Üzüntüm ve mutluluğum birbirine karıştı

"Sen benim neşem ve mutluluğumsun."

Ve vuslat ayrılıkla bulunur

Yokluğumda varlığın benim için

Vicdanımdaki vehimlerden saklanıyorum.

Ve içimde daha hayalin daha gizli

Gün içinde insanlığıma Hakk

Ve benimle gece arkadaşsın

∞ ∞ ∞ ∞

37
Dört Harf

أَحرُفٌ أَربَعٌ بِها هامَ قَلبي

وَتَلاشَت بِها هُمومي وَفِكري

أَلِفٌ تَأَلَّفُ الخَلائِقَ بِالصَف

حِ وَلامٌ عَلى المَلامَةِ تَجري

ثُمَّ لامٌ زِيادَةٌ في المَعاني

ثُمَّ هاءٌ بِها أَهيمُ وَأَدري

Farsça

چهار حرف است که دلم را به هیجان آورده

و خاطر و فکرم بدان متلاشی شده

ألفی » که خلایق را به صنع خود ایجادکرد »

و حرف « لام » ی که بر ملامت جاری است

سپس « لام » ی که سبب افزایش معانی مشرد

آنگاه « ها » یی که بدان سرگردان شدم، آیا این را می دانی

Türkçe

138 Divan-ı Hallac

Kalbimi heyecanlandıran dört kelime / harf

Ve aklım ve düşüncelerim paramparça eden

“Elif” mahlukatı saf saf yaptı

“Ha” ve “Lam” melamet üzerine çekti

Sonra “Lam” anlamları artırdı

Sonra “He” Bu anlamca daha önemli olduğunu biliyor musun?

∞ ∞ ∞ ∞

38

Kim Tehlikeli Bir Yolda Hayatta Kalmak İster

وَما وَجدتُ لِقَلبي راحَةً أَبَداً

وَكَيفَ ذاكَ وَقَد هُيِّيتُ لِلكَدَرِ

لَقَد رَكِبتُ عَلى التَغريرِ وَاِعجَبا

مِمَّن يُريدُ النَجا في المِسلَكِ الخَطِرِ

كَأَنَّني بَينَ أَمواجٍ تُقَلِّبُني

مُقَلِّباً بَينَ إِصعادٍ وَمُنحَدَرِ

الحُزنُ في مُهجَتي وَالنارُ في كَبِدي

وَالدَمعُ يَشهَدُ لي فَاِستَشهِدوا بَصَبري

Farsça

هرگز قلبم راحتی نیافت

و جگونه تو را برای رنج ر مشقت مهیا کردهاند

به خطر افتادهام، و شگفتا ازکسی که

در راه خطر نجات را می جوید

گوئی من، میان امواج گرفتار آمدهام

مرا واژگون می کند وبالاو پایین می برد

140 Divan-ı Hallac

غم به دل دارم و آتش در جگر و اشك گواهم

پس از دیده ام گواهی بخواهید

Türkçe

Kalbimde ebedi rahatlık hiç bulamadım.

Nasıl ki sıkıntıya da hazırlanmış gibi

Bu değişik duruma da merak ediyorum

Kim tehlikeli bir yolda hayatta kalmak ister

Sanki dalgalara yakalanmışım

Beni aşağı yukarı takla attırıyor

Hüzün sevincimde ve ateş karaciğerimde

Ve gözyaşlarım sabrıma şahitlik ediyorlar

∞ ∞ ∞ ∞

39

Cezama Razı Oldum

قَد كُنتُ في نِعمَةِ الهَوى بَطِراً

فَأَدرَكَتني عُقوبَةُ البَطَرِ

Farsça

در نعمت عشق مسرف بودهام "ناسپاس بوده ام"

پس جزای این اسراف " ناسپاسی" را خواهم چشید

Türkçe

Ben aşk lütfu içindeydim "Cahillik ettim"

Bu yüzden bu "nankörlüğün" savurganlığının cezasını tadacağım.

∞ ∞ ∞ ∞

40

Telvinden Fark ve Cem’e

الجمع أفقدهم من حيث هم قدما

والفرف أوجدهم حيناًبلا أثر

فاتت نفوشهم، والفوت عندهم

فی شاهد جمعوا فيبه عن البشر

و جمعهم عن نعوت الرسم محوهم

عما يؤثره التلوين فی الغير

والعين حال تلاشت فی قديمهم

عن شاهد الجمع إضماراً بلا صور

حتی توافی لهم فی الفرفي ما عطفت

عليهم من علوم الوقت فی الحضر

فالجمع غيبتهم والفرف حضرتهم

والوجد والفقد فی هذين بالنظر

Farsça

«از آنجاكه ايشان«قديم اند

جمع» ايشان را از دست داد»

و «فرق» ایشان رامی باید

در آن هنگامی بی اثرند

عمرشان سپری شد

و مرگ پیش رویشان است

بشر را در آن گرد آورده اند

«وجمعشان ازصفات رسم «آثار

محو شان است

ازآنچه او را تلوین در غیر تأثیر چذیر فته

و« عین » حالی است

که در قدم شان محو شود

از شاهد جمع بدون صور پوشیده ماند

برای اینکه آنچه در فرق به ایشان دادند

از علرم موجود به ایشان رسیده است

پس« جمع » غیبتشان و « فرق » حضورشان است

ووجد وفقد در این دو، به نظر است

Türkçe

"Cem Makamı" onların kıdem (ezel) de kayboluşu

"Fark Makamı" onların anda esersiz bulunuşu

Varlık geelince ve yokluk onların önündedir.

Şuhud ta insanlar hakkında bir araya geldiklerinde

Cem de resmin sıfatları yokluktadır

Gayride olan telvin eserlerinden kurtulurlar

Ayniyet, onları ezelde yokluğa itmişti

“Cem” in şuhudu suretsiz sıfatlarından onları sildi.

Çünkü “fark”ları verdikleri şeyler, var olan bilgiden ulaştı

Yani "cem" onların yokluğu ve "fark" onların varlığıdır.

Vecd ise her iki hali varlık ve yoluğu bir bakışta kaybetmektir

Bkz: https://islamansiklopedisi.org.tr/telvin

Telvin:

Sözlükte “renklenmek, boyanmak” anlamındaki telvîn ile “yerleşmek, karar kılmak, sabit olmak” anlamındaki temkîn tasavvuf literatüründe fenâ-bekā, sekr-sahv, cem‘-fark gibi karşıt terimler olarak kullanılmıştır.

Telvîn ve temkin bazı eserlerde televvün-temekkün diye geçer. Serrâc’ın, “Telvîn kulun hallerinde değişiklik göstermesidir” şeklindeki tanımı (el-Lüma‘, s. 357) sûfîlerce kabul görmüştür. Kuşeyrî’ye göre telvîn **sâlikin halinin farklı sûretler kazanması, bir halden daha yüksek veya düşük bir hale bürünmesi, bir sıfattan başka bir sıfata intikal etmesidir**. Sâlik Hakk’a vuslatı gerçekleştirince temkin sahibi olur. Vuslatın alâmeti sâlikin kendinden tamamen geçmesi, beşerî ve nefsânî kayıtlardan kurtulmasıdır. Bu hal kulda devamlı olursa o kişiye “mütemekkin” denilir. Buna göre telvînden sonraki temkin hali cem’den sonra fark, sekrden sonra sahv, fenâdan sonra bekā hali gibidir. Telvîn hal sahiplerinin, temkin hakikat ehlinin sıfatıdır. Kul sülûk yolunda bulunduğu müddetçe telvîn ehlidir (mütelevvin, mülevven). Kuşeyrî, şeyhi Ebû Ali ed-Dekkāk’tan rivayetle Hz. Mûsâ’nın telvîn ehli olduğunu, Tûr dağında Allah’ın kelâmını işittiğinde halinin değiştiğini ve yüzünü bir nikābla örtme ihtiyacı duyduğunu, Hz. Peygamber’in ise temkin ehli olup mi‘racda temaşa ettiklerinden etkilenmediğini, Hz. Yûsuf’u gören Züleyha’nın diğer kadınların aksine temkin makamında bulunduğunu söyler (Risâle, s. 211-213). Cüneyd-i

Bağdâdî'ye, **"Daha önceleri ilâhileri dinlediğinde coşardın, şimdi ise sâkinsin, yerinde duruyorsun" denildiğinde onun, "Şu dağlara bakıyor ve onları hareketsiz sanıyorsun, halbuki onlar bulutlar gibi geçip gitmektedir"** meâlindeki âyetle (en-Neml 27/88) cevap vermesi telvînden sonra temkin mertebesine erdiği şeklinde yorumlanmıştır. Hallâc-ı Mansûr'un bu iki terime temas eden ilk sûfîler arasında yer aldığı kaydedilir.

Temkin halinin devamı konusunda sûfîler iki görüş beyan etmiştir. Bu halin devamının mümkün olmadığını söyleyenler Hz. Peygamber'in ashabına, **"Benim yanımda bulunduğunuz hal üzerinde kalsaydınız melekler size gelir ve elinizi sıkardı"** demesini (Müslim, "Tevbe", 3) delil göstermişlerdir. Temkin halinin devamının mümkün olduğunu savunanlar ise hakikat ehlinin hallerle (tavârik) değişme vasfını aştığını, daha yüksek makamlara ulaştığını belirtirler. Hücvîrî Hakk'a giden yolu makam, hal ve temkin şeklinde üç kısma ayırır. Makam telvîn ile temkin arasında bulunur. "Mânevî yoldaki menzil" anlamına gelen makamın ötesine geçmek mümkün iken temkinin ötesine geçmek imkânsızdır. Zira temkin son mertebe olup ilâhî huzurda karar kılmaktır. Makamlar telvîne sebep yahut vesile olur. Hz. Mûsâ'ya, "Nalınlarını çıkar ve asâyı at" buyurulması (Tâhâ 20/12), "menzil ve makamları geçerek temkine ulaşınca senin için telvînin sebepleri ortadan kalkar" demektir. Velâyetin başlangıcı talepte bulunmak, ortası sülûk makamlarının gerektirdiği hallerle hallenmek (telvîn), sonu ise ilâhî huzurda sâbitkadem olmaktır (temkin).

Ebû Hafs Şehâbeddin es-Sühreverdî telvîn ehlini üç gruba ayırır. Sûfînin telvîni kalbini bulmakla, mutasavvıfın telvîni kalp mertebesinden nefis mertebesine inip nefsini görmekle gerçekleşir. Sûfî ve mutasavvıflara benzemeye çalışanların (müteşebbih) telvîni yoktur. Çünkü telvîn hal sahiplerine ait bir özelliktir (Avârif, s. 85-86). Sühreverdî kalp ehli sûfîlerin telvîninin sıfat tecellîlerinin sonucunda ortaya çıktığını, bu sûfîlere peygamberlerin mânevî kemallerinin zuhur etmediğini söyler. Kalp perdelerini yırtıp ruhlarını Hakk'ın zâtî nuruna kavuşturan temkin ehli ise zât tecellîlerine mazhar kılınır ve kurbiyet makamına ulaşır. Hakk'ın zâtında bir değişme olmadığından onlar için telvîn ortadan kalkmıştır. Telvîn sadece nefiste ve tezkiye edilen kalpte meydana gelir, ruh için telvîn söz konusu değildir. Hâce Abdullah-ı Herevî'ye göre müridin temkini sülûkteki kastının doğruluğu, sâlikin temkini mâsivâdan alâkanın kesilmesi, ârifin temkini varlık nuruna mazhar olarak talep edilen bütün mertebelerin üzerinde bulunmasıdır (Menâzilü's-sâirîn, s. 133).

Serrâc, Muhyiddin İbnü'l-Arabî ve Abdürrezzâk el-Kâşânî gibi sûfîler telvînin temkinden üstün bir hal sayıldığını söylemişlerdir. Serrâc, sûfîlerden bir grubun telvîni "halin değişmesi" değil "hakikatin alâmeti" şeklinde tarif ettiğini söyler (el-Lüma', s. 357). İbnü'l-Arabî, sûfîlerin çoğunluğuna göre eksik bir hal kabul edilen telvîni sahibinin muhakkik ve kâmil olma makamına ulaştığının alâmeti sayar. Ona göre telvîn makamı asıl ve üstündür. Çünkü bu mertebedeki kul, "O her gün bir şe'ndedir" âyetinde ifade edildiği üzere (er-

Rahmân 55/29) Allah'ın sıfat tecellîlerine tecelligâh olur. Bu sebeple telvîn ilâhî bir sıfattır ve kemale işaret eder. Hakk'ın sıfat tecellîleri dâimî ve sonsuz olduğuna göre insanın bu tecellîlere mazhar kılınması da aynı şekilde sonsuzdur. Sâlik telvînindeki istikrarı ölçüsünde kemal sahibidir. Buna "temkinde telvîn" denir ki temkin de esasen budur. Çünkü temkini olmayan kimsede telvîn meydana gelmez. İbnü'l-Arabî telvînin ilâhî genişliğin delili, varlıkta bir şeyin tekrarlanmamasının ilâhî genişliğin bir gereği olduğunu bilen kimsenin varlık âleminde telvînden başka bir şey göremeyeceğini belirtir. Zira Hakk'ın "bir" olan varlığı ilâhî genişlikten ötürü mertebelerde farklı farklı tecelli ederek çoğaldığından telvînde temkin ehli sürekli biçimde çoklukta birliği, birlikte çokluğu gören kimsedir (Fütûhât-ı Mekkiyye, IX, 249-252). Abdülkerîm el-Cîlî telvînde temkin ehlinin melâmetîler olduğunu, onların bütün işlerinde Hakk'ı vekil edindiklerini, kulluk ölçüsüne göre hareket ettiklerini, âhiret için olanı dünyada gizlediklerini söyler. Kâşânî'ye göre telvîn ve temkin zâhirî, bâtınî ve cem'î tecellîlerin mertebelerinden ibarettir. **Necmeddîn-i Dâye telvîni setr, temkini tecellî haliyle açıklamıştır.**

∞ ∞ ∞ ∞

41

Her Âzamda Enel Hakk Zikri

وَحُرمَةِ الوِدِّ الَّذي لَم يَكُن

يَطمَعُ في إِفسادِهِ الدَهرُ

ما نالَني عِندَ الهُجومِ البَلا

بَأسٌ وَلا مَسَّنِيَ الضُرُّ

ما قُدَّ لي عُضوٌ وَلا مِفصَلٌ

إِلّا وَفيهِ لَكُم ذِكرُ

Farsça

حرمت عشق کسی که روزگار برای به فساد کشیدنش طمع نمی کند

آن چنان است در هنگام هجوم بلا

ترس به خود ندهد و از ضرر هراسی ندارد

هیچ عضو و مفصلی قطعه قطعه شده از من نباشد

مگر در آن عضو برای شما خاطره ای باشد

Türkçe

Dostluğun dokunulmazlığı

150 Divan-ı Hallac

Sonsuza dek bozulmayı hedeflemeyendir

Musibette saldırıya uğradığın zamanda

Korkma ve zarar vermekten korkma

Benden hiçbir uzuv veya eklem kopmamalı

Çünkü her azamda senin için bir zikir var

∞ ∞ ∞ ∞

42

Hakk Haktır Kul Kuldur

سُكوتٌ ثُمَّ صَمتٌ ثُمَّ خَرسٌ

وَعِلمٌ ثُمَّ وَجدٌ ثُمَّ رَمسُ

وَطينٌ ثُمَّ نارٌ ثُمَّ نورٌ

وَبَردٌ ثُمَّ ظِلٌّ ثُمَّ شَمسُ

وَحَزنٌ ثُمَّ سَهلٌ ثُمَّ قَفرٌ

وَنَهرٌ ثُمَّ بَحرٌ ثُمَّ يَبسُ

وَسُكرٌ ثُمَّ بَسطٌ ثُمَّ شَوقٌ

وَقُربٌ ثُمَّ وَصلٌ ثُمَّ أُنسُ

وَقَبضٌ ثُمَّ بَسطٌ ثُمَّ مَحوٌ

وَفَرقٌ ثُمَّ جَمعٌ ثُمَّ طَمسُ

عِباراتٌ لِأَقوامٍ تَساوَت

لَدَيهِم هَذِهِ الدُنيا وَفِلسُ

وَأَصواتٌ وَراءَ البابِ لَكِن

عِباراتُ الوَرى في القُربِ هَمسُ

وَآخِرُ ما يَؤولُ إِلَيهِ عَبدٌ

إِذا بَلَغَ المَدى حَظٌّ وَنَفسُ

لِأَنَّ الخَلقَ خُدّامُ الأَماني

وَحقُ الحَقِّ في التَقديسِ قُدسُ

Farsça

بی حرفی، سپس سکوت، د آنگاه گنگی

و علمی، سپس وجدی«عشق شدید» و آنگاه قبری «نفی عین و اثر آن از دل است«

وگلی، سپس آتشی و آنگاه «نوری«

و سرمایی، سپس سایه ای ر آنگاه خورشیدی

وزمین ناهمواری و سپس دشت هموراى ر آنگاه برهوتی

ورودی، سپس دریایی و آنگاه خشکی ای

و مستی، سپس هوشیاری و آنگاه شوقی

و قربی، سپس وصلی و آنگاه انسی

و«قبضی» ی سپس« بسط» ی و آنگاه « محو» ی

و « فرق » ی » سپس «جمع» ی و آنگاه طمس » ی

وکرفتنی سپس پس دادنی و آنگاه کششی

و وصفی، سپس کشفی و آنگاه در هم آمیختگی

عبارتهایی است نزد مردمی که

دیا برایشان یکسان و بیارزش است

و صداهایی است پشت در

به جز زمزمه جیزی بهکوش ترسد، هر جند نزدیك باشی

هنکامی که عمر به بایان رسد

بنده به سوی او بازمی گردد

زیراکه خلق در خدمت آرزوهاست

و ذات حق در تقدیس، پاك است

Türkçe

Sukut, sonra sessizlik, sonra dilsizlik

Ve ilim, sonra "yoğun sevginin" sonra gizlenmek

Ve çamur, sonra ateş, sonra ışık.

Ve soğuk, sonra bir gölge, sonra güneş

Ve hüzün sonra kolaylık ve sonra ıssızlık/boşluk

Ve bir nehir, sonra bir deniz ve sonra çöl

Ve sarhoşluk, sonra bast, sonra şevk

Ve yakınlık, sonra vasl, ve sonra ünsiyet

Ve "kabz", ardından "bast/genişletme" ve ardından "mahv /kaybolma"

Ve "fark", sonra "cem" ve sonra "tams/mahv"

Bu ibareler insanlar için eşittir

Bir çoğu dünyalarında iflas ettiler

Ve kapının arkasındaki sesler,

Ne kadar yakın olursan ol bu sözler

Gurbiyyette fısıldamadır

Sonunda kulun döndüğü şey

Nefsin hazlarına ulaşır

Çünkü yaratılış dileklerin kulları

Hakkın Hakikati mukaddes kutsiyyettir

(Hakk Haktır Kul Kuldur)

∞ ∞ ∞ ∞

43

İblis Kim?!

جُحودي لَكَ تَقديسُ

وَظَنّي فيكَ تَهويسُ

وَقَد حَيَّرَني حِبٌّ

وَطَرفٌ فيهِ تَقويسُ

وَقَد دَلَّ دَليلُ الحُب

بِ أَنَّ القُربَ تَلبيسُ

وَما آدَمُ إِلّاكَ

وَمَن في البَينِ إِبليسُ

Farsça

ناسپاسی ام برای تو تقدیس است

و أندیشه کردنم دربارهٔ تو عین سبکسری است

محبوب وا برر کمانی

مرا به حیرت افکنده است

وجشم به آن مایل گشت

راهنمای عشق، راهنه ای ام کرد

که «قرب» موجب پرده بوشی است

ادمی غیر از تو نیست

پس ابلیس در این میانه کیست

Türkçe

Nankörlüğüm senin için kutsanmış bir hürmetse

Ve zannım sende dolanıksa

Aşkın beni şaşırttıysa

Sivri uçlu kavisli tarf dönüyorsa

Aşkın rehberi bana kanıtını gösterdiyse

Yakınlık elbisesini giyinmişse

Senden başka kimse yoksa meydanda

Peki ortadaki İblis kim?!

∞ ∞ ∞ ∞

44

Kurtar Beni

حَوَيتَ بكُلّي كُلَّ كُلِّكَ يا قُدسي

تُكاشِفُني حَتى كَأَنَّكَ في نَفسي

أَقلِبُ قَلبي في سِواكَ ولاأَرى

سِوى وَحشَتي مِنهُ وَأَنتَ بِهِ أُنسي

فَها أَنا في حَبسِ الحَياةِ مُمَنَّعٌ

مِنَ الأُنسِ فَاِقبِضني إِلَيكَ مِنَ الحَبسِ

Farsça

ای قدس من، همه وجودم را، با همه وجودت جمع کردم

« ای قدس من، تمام عشقت را در وجودم جمعکردم»

آن چنان بر من نمایان شدهای؛گویی در درونم هستی

قلبم را در هر چه غیر توست بگردایدم

اما جز وحشتم از آن چیزی ندي دم

در حالی که تو به واسطة همان، مایه آرامش من هستی

اينك من در زندان زندگی که از هر مؤنسی محرومگشته ام، محبوسم

پس مرا از زندان نجات ده

Türkçe

Ey Kudüs, varlığımı bütün varlığınla topladım

Sen nefsimdeymişsin gibi keşfediyorum

Kalbimi senden başka birine çeviriyorum

ve [senden başka] bir şey göremiyorum.

Ama bu kadar yakınken bile bana korkudan başka bir şey vermiyorsun

Sen benim rahatımın yakınlığın kaynağıyken

Şimdi herhangi bir anlamdan mahrum bir hayatın hapishanesine hapsettin

Bu yüzden beni hapisten kurtar.

∞ ∞ ∞ ∞

45

Benim Dinim Bana İnsanların Dini De İnsanlara

وَاللَه ما طَلَعَت شَمسٌ وَلا غَرُبَت

إِلّا وَحُبُّكَ مَقرونٌ بِأَنفاسي

وَلا جَلستُ إِلى قَومٍ أُحَدِّثُهُم

إِلّا وَأَنتَ حَديثي بَينَ جُلّاسي

وَلا ذَكَرتُكَ مَحزوناً وَلا فَرِحاً

إِلّا وَأَنت بِقَلبي بَينَ وِسواسي

وَلا هَمَمتُ بِشُربِ الماءِ مِن عَطَشٍ

إِلّا رَأَيتُ خَيالاً مِنكَ في الكَأسِ

وَلَو قَدَرتُ عَلى الإِتيانِ جِئتُكُم

سَعياً عَلى الوَجهِ أَو مَشياً عَلى الرَأسِ

وَيا فَتى الحَيِّ إِن غَنّيتَ لي طَرَباً

فَغَنِّنّي واسِفاً مِن قَلبِكَ القاسي

مالي وَلَلناسِ كَم يَلحونَني سَفَهاً

ديني لِنَفسي وَدينُ الناسِ لِلناسِ

Farsça

به خدا سرگند، خورشید طلوع و غروب نکرد

مگر اینکه عشقت با انفاسم همنشین شده باشد

با هیچ قومی در خلوت به گفتگو ننشسته ام

مگر اینکه تو حدیثم در میان آنان باشی

و هرگز، چه در حالت غم و اند وه یا شادی تو را یا د نکردم

مگر اینکه تو در درونم جای داشته باشی

و هرگز از تشنگی قصد نوشیدن آب نکردم

مگر اینکه روی تو را در جام دیده باشم

اکر می توانستم نزد شما بیایم می شتافتم

و دست از پای خویش نمی شناختم با رخسار یا به سر می آمدم

ای جوان زنده دل، جون برایم آواز بخوانی

:بخوان

افسوس بر قلب سنگدل و قاسی تو

مردم از بخردی با اصرار مرا می خوانند

در حالی که راه من برای من و راه مردم برای ایشان

Türkçe

Yemin olsun.. güneş doğmasın ve batmasın

Aşkına nefsim eşlik edip birleşmiyorsa

Ben kimseyle özel olarak konuşmadım

Ancak seninle oturdum ve konuştum

Ve ben hiçbir zaman, ya keder ya da mutluluk içinde olmadım,

Sendin, kalbimde, aramızda başkası yoktu

Susuzluktan su içmek gibi bir niyetim de olmadı.

Seni kasede görmediğim zaman

Sana gelebilseydim (can vermekte) acele ederdim

Yüzümü başımı yerlere sürerek koşardım

Ey genç kalpli bana şarkı söyle

Oku :

Ne yazık ki zalim ve asi kalbinin kederini söyle

İnsanlar sefihçe beni bu cehaletten kendilerine çağırıyorlar.

Benim dinim bana insanların dini de insanlara

∞ ∞ ∞ ∞

46
Sır İnsanları

مَن سارَروهُ فَأَبدى كُلَّ ما سَتَروا

وَلَم يُراعِ اِتِصالاً كانَ غَشّاشا

إِذا النُفوسُ أَذاعَت سِرَّ ما عَلِمَت

فَكُلُّ ما حَمَلَت مِن عَقلِها حاشا

مَن لَم يَصُن سِرَّ مَولاهُ وَسَيِّدَهُ

لَم يَأَمَنوهُ عَلى الأَسرارِ ما عاشا

وَعاقَبوهُ عَلى ماكَن مِن زَلَلٍ

وَأَبدَلوهُ مَكانَ الأُنسِ إيحاشا

وَجانَبوهُ فَلَم يُصلِح لِقُربِهِم

لَمّا رَأَوهُ عَلى الأَسرارِ نَبّاشا

مَن أَطلَعوهُ عَلى سِرٍّ فَنَمَّ بِهِ

فَذاكَ مِثلِيَ بَينَ الناسَ قَد طاشا

هُم أَهلُ سِرٍّ وَلِلأَسرارِ قَد خُلِقوا

لا يَصبِرونَ عَلى مَن كانَ فَحّاشا

لا يَقبَلونَ مُذيعاً في مَجالِسِهِم

وَلا يُحِبّونَ سَتراً كانَ وَشواشا

لا يَصطَفونَ مُذيعاً في مَجالِسِهِم

حاشا جَلالُهُم مِن ذَلِكُم حاشا

فَكُن لَهُم وَبِهِم في كُلِّ نائِبَةٍ

إِلَيهِم ما بَقى ذا الدَهرُ هَشّاشا

Farsça

كسى كه او را محرم راز قرار دادى، آشكاركرد

هرچه را بوشيده داشتند

يرند را گسست، زيرا او مكار برد

اگر آدميان آنچه به آن آگاهى دارند، آشكاركنند

ازهر آنچه در بيرامونشان است غافل نگه داشته مى شوند

و هركس راز يارش را نگه نداشت

مردم هرگز او را محرم راز خويش نمى كيرسد

واو را يه سبب لغزشهايش مجازات مى كنند

«و از مكان أنس بيرونش افكنند «او را تنها گذارند

و از اوكناره گيرند، كه شايسته همنشينى نيست

جون او را فاش كنندۀ اسرار ديدند

وقتى كه رازى را به اوگفتند، آن را فاش كرد

پس مردم او را جون من سبك مغز مشمارند

آنها اهل رازند و برای نگهداری اسرار آفریده شدند

هیچ گاه دشنامکو را تحمل نمی کنند.

و در مجلسشان خبرجین را نمی پذیرند

و هیج پرده دری را دوست ندارند

و هیچ خبر چینی را برای بعضی از اسرارشان برنمی گزینند

جلالشان از شما دور باد

پس در هر مصیبتی برای آنها و با آنها باش

از آنچه بر ایشان از این روزگار سست و ببنیاد باقی می ماند

Türkçe

Kim onu sırdaşı yaptıysa, bunu açıkça ortaya koydu.

Sahip oldukları her şeye sahiptiler.

Eğer ruhlar bildiklerinin sırrını yayarlarsa

İnsanlara neyin farkında olduklarını açıklarsa

Etraflarındaki her şeyden habersizlere

Efendisinin ve Efendisinin sırrını

Sırlar için onu koruyamayınca

Ve onu aşağılanmış bir yer için

Hatalarından dolayı cezalandırılacaklar

Ve bundan geri çekil, ki bu arkadaşlığa layık değildir

Onun hayatının sırları açığa çıkarttırdıklarını gördüler

Kim bir sır verdiyse, onunla büyümeli

Onu sırların içinden yaymamalı

Kime de bir sır verdiyse uymalı

Bu insanlar arasında bir sözüdür

Onlar sırların insanlarıdır ve sırlar için yaratılmışlardır.

Ahlaksız olanlara sabır gösteremezler

Hakaretlere asla tahammül etmezler

Onlar, meclislerine muhbirleri kabul etmezler.

Onların ihtişamı celal yönleri senden uzak olsun

Öyleyse her belada onlar için ve onların vekili ol

Bugünden itibaren onlar için geriye kalanlar, zayıf ve kırılgandırlar

∞ ∞ ∞ ∞

47

Sevmek Zamanı

يا نَسيمَ الريح قولي لِلرَشا

لَم يَزِدني الوِردُ عَطشا

لي حَبيبٌ حُبُّهُ وَسطَ الحَشا

إن يَشَأ يَمشي عَلى خَدّي مَشى

روحُهُ روحي وَروحي روحُهُ

إن يَشَأ شِئتُ وَإن شِئتُ يَشا

Farsça

ای نسیم باد به غزال بچه آهوی یگو

آب چیزی تشنگی من نیفزود

محبوبی دارم، عشقش در میان دل است

اگر می خواهد برکونه ام پای بگذارد، بگذارد

روحش روح من است و ررح من روح اوست

اگر بخواهد می خواهم و چون بخراهم می خواهد

Türkçe

Rüzgârın esintisi, ceylanıma isteğimi söyle

Su susuzluğumu gidermedi

Sevgilimin aşkı kalbimin tam ortasında

Yanağıma basıp yürümek istiyorsa, yürüsün

Onun ruhu benim ruhum ve benim ruhum onun ruhu

O isterse, isterim ben isteyince o da ister

∞ ∞ ∞ ∞

48
Kalbim Avuç İçinde Kainat

عَجِبتُ لِكِلَيَ كَيفَ يَحمِلُهُ بَعضي

وَمِن ثِقلِ بَعضي لَيسَ تَحمِلُني أَرضي

لَئِن كانَ في بَسطٍ مِنَ الأَرضِ مَضجَعُ

فَقَلبي عَلى بَسطٍ مِنَ الخَلَقِ في قَبضِ

Farsça

در شگفتم ازکل وجودم،که چگونه بخشی از آن همه را حمل میکند

و از سنگینی بخشی از بدنم، چون زمین تاب تحمل آن را ندا رد

اگر همة پهنای زمین آرامگاهی باشد

باز قلب من به پهنای هستی در حالت قبض است

Türkçe

Tümün bir parçası, tümün hepsini nasıl taşıdığını merak ediyorum.

Ve vücudumun bir parçasının ağırlığını reddetti, dünya buna dayandı.

Eğer yeryüzünün bütün genişliği bir mezar ise,

Kalbim yaradılışın zemininde, avuç içinde kâinat durumunda

∞ ∞ ∞ ∞

49

Bu Aramızdaki Bir Antlaşmaydı

ما زِلتُ أَطفو في بِحارِ الهَوى

يَرفَعُني المَوجُ وَأَنحَطُّ

فَتارَةً يَرفَعُني مَوجُها

وَتارَةً أَهوي وَأَنغَطُّ

حَتّى إِذا صَيَّرَني في الهَوى

إِلى مَكانٍ ما لَهُ شَطُّ

نادَيتُ يا مَن لَم أَبُح بِإِسمِهِ

وَلَم أَخُنهُ في الهَوى قَطُّ

تَقيكَ نَفسي السوءَ مِن حاكِمٍ

ما كانَ هَذا بَينَنا الشَرطُ

Farsça

هنوز در دريا ى عشق غوطه ورم

موج مرا بالا وپايين مى برد

گاهى موجش مرا بالا مى برد

وگاهى پايين

و در آب غوطه ور می شوم

تا اینکه عشق مرا به سوی مکانی

بی ساحل هدایت کند

بی آن که نامش را به زبان بیاورم

صدایش زدم

ر هرگز در عشق به او خیانت نکردم

نفسم از بدی به تو پناه می برد

و این بود عهدی بین ما

Türkçe

Hala arzular denizine dalmış durumdayım.

Dalgalar beni aşağı yukarı kaldırıyor

Bazen dalgaları beni yükselten bir şey olur

Bazen de düşer suya batırır

Ta ki hevâdaki bir yere olan aşkıma kadar.

Sahili olmayan bir yerdir orası

Adından bahsetmeden hep onu aradım

Ona âşık olarak asla ihanet etmedim.

Hükmedenlerden olan benliğimden kötülüğünden korudum

Ve bu aramızdaki bir antlaşmaydı

∞ ∞ ∞ ∞

50

İkimizde Biriz

ذِكرُهُ ذِكري وَذِكري ذِكرُهُ

هَل يَكونُ الذاكِرانِ إِلّا مَعا

Farsça

یاد او، یاد من است

و یاد من یاد اوست

آ یاد و یاد آور جز باهمند؟

Türkçe

Onun zikri, benim zikrimde

Ve benim zikrimde, onun zikrinde

İki zikredende birlikten başka ne var

∞ ∞ ∞ ∞

51
İçimdesin

مَكانُكَ مِن قَلبي هُوَ القَلبُ كُلُّهُ

فَلَيسَ لِشَيءٍ فيهِ غَيرُكَ مَوضِعُ

وَحَطَّتكَ روحي بَينَ جِلدي وَأَعظُمي

فَكَيفَ تُراني إِن فَقَدتُكَ أَصنَعُ

Farsça

جای تو در قلب من است

بلکه جای تو

همهٔ قلب مرا فراگرفته

و برای هیچ چیز در آن «قلب» به غیر از تو

مکانی نیست

روحم تو را میا ن پوست و استخوانم قرار داد

پس چه خواهم کرد

چون تو را از دست دهم؟

Türkçe

O kalp ki tümden senin mekanın oldu

Ve senin dışında "kalpte" hiçbir şey bulamazsın

Ruhum seni tenimle kemiklerimin arasına koydu

Böyleyken beni nasıl görüyorsun, içimde kaybolmuşken

∞ ∞ ∞ ∞

52

Feryadım Acele Ettiğim İçin

إِذا ذَكَرتُكَ كادَ الشَوقُ يُقلِقُني

وَغَفلَتي عَنكَ أَحزانٌ وَأَوجاعُ

وَصارَ كُلّي قُلوباً فيكَ واعِيَةً

لِلسُقمِ فيها وَلِلآلامِ إِسراعُ

فإن نطقت فكلى فيك ألسنة

وإن سمعت فكلى فيك أسماع

Farsça

چون یاد توکنم

شوق مرا پریشان می کند

وچون از تو غافل شوم

اندوه و رنج مرا فرا می کیرد

تمام وجودم، خواستار تو شد

برای بیماری که در قلبم است

و برای رنجهای تند وتیز

چون سخن گویم

همهٔ وجودم برای تو زبان می شود

و چون گوش فرادهم

همهٔ وجودم برای توگوش می شود

Türkçe

Seni hatırlayınca tutkum beni rahatsız ediyor

Ve seni ihmal edeceğim diye üzüntü ve acı beni eziyor

Ve bütün kalbim senin için feryad edişi

Kalbimdeki hastalık keskin acılar acele ettiği için

Bütün varlığım senin için bir dil olup konuşuyor

Ve eğer duyarsam…seni tüm varlığımla duyacağım

∞ ∞ ∞ ∞

53

Saf Bilgi

شَرطَ المَعارِفِ مَحوُ الكُلِّ مِنكَ إذا

بَدا المُريدُ بِلَحظٍ غَيرِ مُطَّلِعِ

Farsça

شرط معرفت آن است که همه چیز

از تو محو شود

همچون مرید که بنگرد و در نگریستن

بر هیچ چیز آگاه نگردد

Türkçe

Bilginin şartı sendeki tüm bilinelerini silmek

Bir öğrencinin başladığı gibi an içinde bilinmeyene ulaşmaktır

∞ ∞ ∞ ∞

54

Bende Bir Şey Bırakmadıktan Sonra…Beni Tanıdı

هُوَ اِجتِباني وَأَدناني وَشَرَّفَني

وَالكُلّ بِالكُلِّ أَوصاني وَعَرَّفَني

لَم يَبقِ في القَلبِ وَالأَحشاءِ جارِحَةً

إِلّا وَأَعرِفُهُ فيها وَيَعرِفُني

Farsça

او مرا برگزید، حقیرکرد و شرافتم داد

عمه چیز را از من پیمان گرفت

دمرا به آن شناساند

در قلب و دلم ذره ای باقی نماند

مگر اینکه او را شناختم به آن ذره

و او مرا شنا ساند

Türkçe

O beni seçerek, alçakgönüllülük etti ve beni onurlandırdı.

Tümden tüme her şeyimi aldıktan sonra beni tanıtıp tavsiye etti

Kalbimde iç organlarımda yara/iz dahi bırakmadı

Ancak ben onu bu şekilde tanıdım…o da beni tanıyor artık

∞ ∞ ∞ ∞

55

Şarap Meclisi

نَديمي غَيرُ مَنسوبٍ

إِلى شَيءٍ مِنَ الحَيفِ

سَقاني مِثلَما شَرِب

فِعلَ الضَيفِ بِالضَيفِ

فَلَمّا دارَتِ الكَأسُ

دَعا بِالنَطعِ وَالسَيفِ

كَذا مَن يَشرَبُ الراح

مَعَ التِنّينِ في الصَيفِ

Farsça

ندیم من «شریك من در نوشیدن» به

چیزی از ستم منسوب نیست

مرا نوشاند آن گونه که خود می نوشد

بسان میزبان با میهمان

وقتی که جام «شراب» کشت

تیغ و زیرانداز چرمی آوردند

این سزاوارکسی است گه

در تابستان با ازدها شراب می نوشد

Türkçe

"İçkideki ortağım" olduğumu söylemiyorum.

Pişmanlığım affedilmez bu utanç için.

Beni kendi içtiği gibi içiyor.

Misafirin misafirliğindeki gibi

"Şarap" bardağını çevirdiğinde

Işığı ve kılıcı çağırdı.

Kahretsin birini hak etti

Yazın civanla Şarabı içen

∞ ∞ ∞ ∞

56

Onun Varlığı Benimle, Benimki De Onunla

وجوده بی، و وجودی به

و وصفه فهوله واصف

لولاه لم أعرف رشادی و لولای

لماکان له عارف

فکل معنی فیه معنی له

فقل لمن خالفنی: خالفو ا

لیس سوی الرحمن «یاقومنا

شیء له ارواحنا تألف

Farsça

وجود او بسته به من است و وجرد من بسته به اوست

وصف او خود وصف کنندهٔ اوست

اگر او نبرد

«هرگز رستگاریم را نمیدانستم «نمی یافتم

واکرمن نبودم

شناسندهای برای ار نبود

هر معنایی در آن، برای او معنا دارد

پس بگو چرا با من مخالفت می کنی

ای قوم غیر از رحمن جیزی نباشد

که ارواح ما با اوأنس گیرد

Türkçe

Onun varlığı benimle, benimki de onunla

Onun özellikleri ona ait ve onun içindir

Yine de O olmasaydı doğru olduğumu ve olması gerekeni bilemezdik

Bu yüzden her anlamın onun için ayrı bir anlamı var.

Böyleyken bana muhalefet edenlere derim ki:

Aykırılığınız/itirazınız Rahmandan başkasına değildir

Ey İnsanlar! Rahman ruhlarımızın ülfet, ünsiyet edip toplandığı şeydir

∞ ∞ ∞ ∞

57

Her İş Ona Döner

يا جاهلاً مسلك طرق الهدى

فما على الحق لة موقف

خل طريق الجهل و اغدل الى

مولى له الأعمال تستأنف

Farsça

ای جاهلی که راهها ی هدایت را پیمردی

برای حق توقفگاهی نیست

راه نادانىرا رهان کن

و به راه مرلاییِ«عبودی» برو

که اعمال به او بازگردند

«که اعمال از او آغاز شوند»

Türkçe

Ey cahil! Hidayet yollarında yürüdün mü

Hakk için durmak yok

Cahillerin yolundan korun

Ve "kulluk" yoluna git

Bütün işler sonuçta ona döner

∞ ∞ ∞ ∞

58
Biz Ayrılamayız

جبلتُ روحكَ في روحي كَما

يُجبَلُ العَنبَرُ بِالمِسكِ الفَتِقِ

فَإِذا مَسَّكَ مَسَّني

فَإِذا أَنتَ أَنا لا نَفتَرِق

Farsça

روح تو در روح من یامیخت

همچون عنبر در مشك ناب

چون چیزی تو را اصابت کند

مرا نیز اصابت می کند

« پس تو من «هستی

و هرگز از یکدیگر جدا نم نشوبم

Türkçe

Senin ruhun benim ruhuma karışıyor

Saf miskteki kehribar gibi

192 Divan-ı Hallac

Bir şey sana çarptığında

Beni de vurdu.

Demek sen benimsin

Ve asla ayrılmayacağım

∞ ∞ ∞ ∞

59

Sırrıma Şahit Oldu

صَيَّرَني الحَقُّ بِالحَقيقَه

بِالعَهدِ وَالعَقدِ وَالَثيقَه

شاهَدَ سِرّي بِلا ضَميري

هَذا سِرّي وَذي الطَريقَه

Farsça

حق«خدا» مرا با حقيقت دگرگون كرد

باعهد وپيمان ووثيقه

رازم را بى ضميرم ديد

اين است سر من، و آن است طريق من

Türkçe

Hakk beni gerçeğiyle değiştirip

Sözleşme ve rehinle teminat altına aldı

Gizliliğim kalmadan sırrıma şahit oldu

Bu benim sırrım…onun yolunda olmamdı

∞ ∞ ∞ ∞

60

Ruhum Onun Aşkı Tarafından Ele Geçirildi

أئا الذی ئفسه تشوقه

لحتفه عنوة و قد علقت

أنا الذی فی الهموم مهجته

تصيح من وحشة و قد غرقت

أنا حزين معذب فلق [روحی من اسر حبها] أبقت

كيف بقائی و قدرمی كبدی

بأسهم من لحاظه رشقت

فلو لفطم تعرضت كبدی

ذابث بحر الهموم و احترفت

باحت بما فی الضمير يكتمه

دموع بث بسره نطقت

Farsça

منم كسی كه مثوق مرك خود در خفت و خواری بود

وشيفته «به آن«

منم كسی كه در آرزوهايش فرورفته است

از وحشت فریاد می زند در حالی که غرق گشته است

من اند وهگینی آزرده و پریشان خاطرم

روحم از اسارت عشقش گریخت

بقایم چکونه است در حالی که میان دلم را با تیرهای

نگاه باریك و تندش هدف گرفته است

پس اگر تیرها قطع شوند، دلم به من حمله می کند

باگرمای آرزوها ذوب می کند ومی سوز اند

آنچه در دلم مخفی کرده بودم

اشکهای اندوه ،آشکار کرد و رازش را بر ملا نمود

Türkçe

Ben onun için kendi canıma kıymak için can atarım

Endişe içinde olan rüyalarına dalarım

Boğulurken dehşet içinde çığlık atsamda

Üzgünüm, işkence görüyorum

Ruhum onun aşkı tarafından ele geçirildi.

Benim derdim nedir ki, ben bu ızdırabın ortasındayım?

İnce, keskin görünümü hedefleniyor.

Eğer oklar kesilirse, kalbim bana saldırır.

Rüyaların sıcaklığı erir ve yanar

Kalbimde sakladığım şeyi

Onun sırrını keder gözyaşları ortaya çıkardı ve konuştu

∞ ∞ ∞ ∞

61

Hakikat Hakk için Doğrudur

رُكوبُ الحَقيقَةِ لِلحَقِّ حَقٌّ

وَمَعني العِبارَةِ فيهِ يَدِقٌّ

رَكِبتُ الوُجودَ بِفَقدِ الوُجو

دِ وَقَلبي عَلى قَسوَةٍ لا يَرِقٌّ

Farsça

یوند دادن حقیقت با خدا، حق است

(سوار شدن حقیقت بر حق، حق است)

و فهم معنی این عبارت، ظریف و باريك است

هستی را با سرچشمه پیوند دادم

(وجود را در بیوجردی سوارکردم)

و دیکر قلبم سنکدل و بی رحم نیست)و قلبم بر مجاهده نفس محکم و سخت است و سستی نمیکند)

Türkçe

Hakikatin taşıdığı manalar ve içindeki ibareleriyle...Hakk için haktır gerçektir

Varolmuşa verdiğimiz varlık ise kaybolurken kalbim inatçı ve acımasız değil (ve kalbim güçlü ve ruhun mücadelesinde sert ve zayıflamıyor)

∞ ∞ ∞ ∞

62

Ene’l Hakk Kul Olanında Gerçeği

خَصَّني واحِدي بِتَوحيدِ صدقٍ

ما إِلَيهِ مِنَ المَسالِكِ طُرقُ

فَأَنا الحَقُّ حُقَّ لِلحَقِّ حَقٌّ

لا بِسٌ ذاتَهُ فَما ثَمَّ فَرقُ

قَد تَجَلَّت طَوالِعٌ زاهِراتٌ

يَتَشَعشَعنَ وَالطَوالِعُ بَرقُ

Farsça

اینك مرا با توحید راستین یگانه کرد

در حالی که در هیچ مسلکی راهی به سوی او نیست

انا الحق « و خدا برای خدا «و حق برای حت» حق است «

از جلالش بر پیکر آفرینش پوشاند واین نیزحق است

پرتوهای نورانی متجلی گشته

و در درخشش برق، نورا فشانی می کند

Türkçe

Beni gerçek tevhidin hakikatine tahsis edip özel kıldı

Ona ulaşmak için süluk yollarında imkân bulunmazken

Enel Hakk, sözü Hakk için bir gerçektir.

Şanından, yarattığı mahlukun bedenini örttüğünden

Fark bırakmadığından (kuluna da)

Işık kendini ışıltısıyla nasıl gösteriyor

Parlıyor, alametler ve şimşek çakıyorsa

∞ ∞ ∞ ∞

63
Sen İstediğin İçin İnsan Oldum

دَخَلتُ بِناسوتي لَدَيكَ الخَلقِ

وَلَولاكَ لاهوتي خَرَجتُ مِنَ الصِدقِ

فَإِنَّ لِسانَ العِلمِ لِلنُطقِ وَالهُدى

وَإِنَّ لِسانَ الغَيبِ جَلَّ عَنِ النُطقِ

ظَهَرتَ لِخَلقٍ وَالتَبَستَ لِفِتيَةٍ

فَتاهوا وَضَلّوا وَاِحتَجَبتَ عَنَ الخَلقِ

فَتَظهَرُ لِلأَلبابِ في الغَربِ تارَةً

وَطَوراً عَنِ الأَبصارِ [الالباب] تَغرُبُ في الشَرقِ

Farsça

به ناسوتم «طبیعت انسانی» نزد تو بر خلق وارد شدم

و اگر ای لاهوتم «طبیعت الهی» تو نبودی از راستی خارج می شدم

زبان علم از برای نطق و هدایت است

و زبان غیب برتر از نطق است

نزد مردمی ظاهر شدی و نزد قومی دیگر پنهان

پس گم وگمراه شدند و تو از خلق پنهان شدی

گاهی در غرب بر دلها ظاهر می شوی

وگاهی در شرق از دیدگان پنهان می شوی

Türkçe

Senin yaratış [isteğinle] insanlığıma girdim

Ve eğer senin "ilahi doğan/lahuti" olmasaydın, bu gerçeği bırakırdım.

Kesinlikle ilmin dili ifade ve rehberlik edebilir

Gaybın dili ise konuşmanın üstündedir.

Bir halka göründün ve başka insanlardan saklandın

Böylece dolaşip hata yaptılar, yoldan saptılar ve yaratılıştan perdelendiler.

Bazen Batı'daki kalplere görünürken

Doğu'dakilere kapıları kapatıp…gözden uzak saklanıyorsun

∞ ∞ ∞ ∞

64

İkiside Bir Aslında

اِتَّحَدَ المَعشوقُ بِالعاشِقِ

اِنقَسَمَ المَوموقُ لِلوامِقِ

وَاِشتَرَكَ الشَكلانِ في حالَةٍ

فَاِمتَحَقا في العالَمِ الماحِقِ

Farsça

معشرق با عاشق متحد شد

محبوب از محب جدا شد

دو شكل شبيه به هم در يك حالت مشترك هستند

پس در عالم فانی محو شده اند

Türkçe

Sevgili, sevgilisiyle birleşti

Sevgili sevgiliden ayrıldı

Bu iki benzer durum halen ortaktır

Böylece fani dünyada kul da zatta biri birinde kaybolur

∞ ∞ ∞ ∞

65

Benan...Kan Yurdu

لا تَعَرَّض لَنا فَهَذا بَنانٌ

قَد خَضَبناهُ مِن دَمِ العُشّاقِ

Farsça

به ما اعتراض نکن

جون ما این انکشتان را به خون عشاق آغشته ایم

Türkçe

Bize itiraz etme, çünkü burası Benan*

Âşıkların kanıyla ıslattık

**Parmakla gösterilecek kadar güzel*

∞ ∞ ∞ ∞

66

Bir Kalbim Var Gözleri De Senden

فيكَ مَعنى يَدعو النُفوسَ إِلَيكا

وَدَليلٌ يَدُلُّ مِنكَ عَلَيكا

لِيَ قَلبٌ لَهُ إِلَيكَ عُيونٌ

ناظِراتٌ وَكُلُّهُ في يَدَيكا

Farsça

در تو معنایی است که نفوس را به سویت فرا می خواند

و دلیلی است از تو بر تو دلالت می کند

قلبی دارم که بینندۀ توست

و همه ا ش در دستان توست

Türkçe

Ruhların sana çağırdığı anlam senden

Ve seni ifade eden neden de senden

Bir kalbim var gözleri de senden

Görünenler ve her şeyin kudreti de senden

∞ ∞ ∞ ∞

67

Tutkuyla Birleşmiş İki Ruhuz

هَمّي بِهِ وَلَهٌ عَلَيكَ

يَا مَن إِشارَتُنا إِلَيك

روحانِ ضَمَّهُما الهَوى في

مدحتك وفى لديك

Farsça

گرایش من به او از شیفتگی ام به توست

ای آنکه اشارات ما به سوی توست

دو رو حی که عشق آنها را

نزد تو و در مقال تو به هم بیوند داد

Türkçe

İlgim gayretim onun ve sana

İşaretlerimizde kime yine sana

Tutkuyla birleşmiş iki ruhuz

Layık övgüler de sadık sana

∞ ∞ ∞ ∞

68

Her Halde Ben Senim

مُزِجَت روحُكَ في روحي كَما

تُمزَجُ الخَمرَةُ بِالماءِ الزُلالِ

فَإِذا مَسَّكَ شَيءٌ مَسَّني

فَإِذا أَنتَ أَنا في كُلِّ حالِ

Farsça

روح تو با روح من آمیخت

همچون شراب با آب زلال

چون چیزی تو را اصابت کند، مرا نیز اصابت می کند

پس » تو « در همه حال ، مانند « من » هستی

Türkçe

Ruhun benim ruhuma karıştı.

Şarabı suyla karıştırmak gibi

(Haram ve helal/ iyi ve kötü hal)

Bir şey sana dokunduğunda… bende dokunuyorum

Yani her halde "sen" sonuçta "ben" imsin

∞ ∞ ∞ ∞

69

Dünya Tadı Korkunun Adı

دُنيا تُخادُعُني كَأَن

ني لَستُ أَعرِفُ حالَها

حَظَرَ الإِلَهُ حَرامَها

وَأَنا اِجتَنَبتُ حَلالَها

مَدَّت إِلَيَّ يَمينَها

فَرَدَدتُها وَشِمالَها

وَرَأَيتُها مُحتاجَةً

فَوَهَبتُ جُملَتَها لَها

وَمَتى عَرَفتُ وِصالَها

حَتّى أَخافَ مَلالَها

Farsça

دنيا مرامى فريبد

گويى حالش را ندانم

خداوند از حرامش مانع شد

ومن از حلالش دورى جستم

216 Divan-ı Hallac

دنیا دستانش را به سوی من کشوده است

ومن هر دورا ردکردم

ار را محتاج دیدم

پس همه را به او بخشیدم

کی وصالش را یافتم

تا از ملالش بترسم

Türkçe

Dünya beni kandırıyor sanki

Sanki onu tanımıyormuşum gibi.

Tanrı onu yasakladı ya

Bende onun helalinden kaçındım

Dünya bana doğru ellerini uzattı

Bu yüzden onu geri çevirdim ve bıraktım

Ve onun ihtiyacı olduğunu gördüm

Bu yüzden ona her şeyi verdim

Ve bana bulaşacağı anladığım zaman

Can sıkıntısından korkarım

∞ ∞ ∞ ∞

70

Bunlar Gerçekten O

نِعمَ الإعانَةُ رَمزاً في خَفا لُطفٍ

في بارِقٍ لاحَ فيها مِن عُلا خَلَلِه

وَالحالُ يَرمُقُني طَوراً وَأَرمُقُهُ

إِن شا فَيُغشى عَلى الإِخوانِ مِن قُلَلِه

حالٌ إِلَيهِ رَأى فيهِ بِهِمَّتِهِ

عَن فَيضِ بَحرٍ مِنَ التَمويهِ مِن مِلَلِه

فَالكُلُّ يَشهَدُهُ كُلّاً وَأَشهَدُهُ

مَعَ الحَقيقَةِ لا بِالشَخصِ مِن طَلَبِه

Farsça

كمك و عنايت اوكه به صورت رمزى است

[همچون درخشش آنى ازافق بالا [از خلال ابرها

[مى تابد [و همه جا را روشن مى كند

در اين[حال مرا مى نگرد و من اورا مى نگرم]

كر چه ديگران اندكى تحمل اين حال را دارند

او مى خواهد همچو دريا ما را

218 Divan-ı Hallac

از بخشش خوبش برخوردارکند

همه چیزگواهی مدهند

که هر چه هست اوست

ومن نیزگواهی دهم

که به حقیقت هر چه هست اوست

Türkçe

Yardımın nimetleri, nezaketin inceliği bir semboldür

Üst taraftan gelen anlık bir parıltı gibi

Bir umut ışığı gibi her yeri aydınlatır

O dilerse menşe/kaynağı perdeler azaltır

[Bu arada] bana ilgiyle bakıyor ve bende ona bakıyorum

Bizi deniz gibi yapmak istiyor

İyi bir bağışlayıcılığa sahip olmak için

Şahit ol her şeyin…her şeye sahip olan O'dur,

Talep eden şahsiyetimle değil hakikat ile tanığım

[Bunlar gerçekten O]

∞ ∞ ∞ ∞

71

Bazıları Kızsa da O Beni Tümden Sever

عليك يا نفس بالتسلى

فالعز بالزهد و التخلى

عليك بالطلعة التى

مشكاتها الكشف و التجلى

قد قام بغضى ببعض بعضى

وهام كلى بكلى كلى

Farsça

ای نفس، برای تو آرا مش لازم است

چون سربلندی به خویشتن داری و دوری گزيدن است

تو را رخساره ای است که

مشكاتش«چراغ» كشف وتجلى است

پاره ای از من علیه پارة دیگرم برخاسته است

همه وجود من به کل وجودم عشق می ورزد

Türkçe

220 Divan-ı Hallac

Ey nefs senin için teselli gerekli

Çünkü izzet kendini kontrol etmek ve kaçınmaktır

Yaşadığın sorunları, keşif ve tezahür "lambası"nda ortaya çıkarmak için

Bazılarım diğer bazılarıma karşı ayaklanıp razı olmasa da

Önemli olan bütün ruhum her şeyimi sever.

∞ ∞ ∞ ∞

72

Benimle Meşgulsün

أيا مولاى، دعوة مستجير

بقربك فى بعادك والتسلى

لقذ أوضحت أوضاح المعانى

بعرضكها بأنواب التجلى

شغلت جوارحى عن كل شغل

فكلى فيك مشغول بكلى

Farsça

اى سرورم به تو پناه مى برم

به نزديك شدن به تو در دورى از تو و آرامش يافتن

مسلماً معانى را با نمو دار كردن

در لباس تجلى آشكاركردى

جوارحم را ازهركارى [به خود] مشغول كردى

پس همه وجودم در تو مشغول به كلم شد

Türkçe

222 Divan-ı Hallac

Ey efendim, sana sığınırım

Senden uzaktayken bu yakınlıkla teselli buluyorum

Anlamları açıkça ortaya çıkardım

Elbette senin arz ettiğin tecelliyle ilgili bazı anlamlar var

Ruhumu yaralıyan her şeyle meşgulsün

Zaten herşeyimle tümden ilgilenensin de

∞ ∞ ∞ ∞

73

Beden Yıpranırken

هَيكَلِيٌّ الجِسمِ نورِيٌّ الصَميم

صَمَدِيٌّ الروحِ دَيّانٌ عَليم

عادَ بِالروحِ إِلى أَربابِها

فَبَقى الهَيكَلُ في التُربِ رَميم

Farsça

جسمی مادی، اصلی از نور خالص

که روحی است جاودانه، دارری است دانا

روح را به سوی پروردگارش پرواز می دهد

در حالی که جسم در دل خاك فرسوده می شود

Türkçe

Vücudun iskeleti özündeki saf ışık

Kim ebedi ruh, kim bilgi sahibidir

Ruhu Rabbine uçururken

Vücut toprağın kalbinde yıpranır

∞ ∞ ∞ ∞

74

Bütün Dinler Bir Dal

تَفَكَّرتُ في الأَديانِ جِدّ مُحَقّق

فَأَلفَيتُها أَصلاً لَهُ شَعبٌ جَمّا

فَلا تَطلُبَن لِلمَرءِ ديناً فَإِنَّهُ

يَصُدُّ عَنِ الأَصلِ الوَثيقِ وَإِنَّما

يُطالِبُهُ أَصلٌ يُعَبِّرُ عِندَهُ

جَميعَ المَعالي وَالمَعاني فَيَفهَما

Farsça

به دین ها اندیشیدم وکوشیدم آنها را دریابم

و آن همه را شاخه ها ی اصلی یگانه یا فتم

پس به کسی نگوکه این مذهب و این نام را بپذیر

زیرا ازآن اصل استوارب رمی کردد

و خود آن اصل است که باید پذیرفته شود

واین چنین او سرشار مشود از درجات و معانی را فهم می کند

Türkçe

Dinleri düşündüm ve onları ciddiyetle anlamaya çalıştım.

Ve bütün şubelerin aslen tek ana dal olduğunu gördüm

Bu yüzden kimseye şu dini veya şu ismi kabul etmesini söylemeyin

Yoksa…asıl olan muhkem vesikayı daha ziyade parçalarsın

Ve kabul edilmesi gereken ilke…

Bütün dereceler ve anlamlar birin içinde olmasıdır

∞ ∞ ∞ ∞

75
Üç Harf Gizemi

ثَلاثَةُ أَحرُفٍ لا عُجمَ فيها

وَمَعجومانِ وَاِنقَطَعَ الكَلامُ

فَمَعجومٌ يُشاكِلَ وَأُجديهِ

وَمَتروكٌ يُصَدِّقُهُ الأَنامُ

وَباقي الحَرفِ مَرموزٌ مُعَمّى

فَلا سَفَرٌ هُناكَ وَلا مُقامُ

Farsça

سه حرف است هر سه بی نقطه

ردو حرف بانقطه وديگر هيچ

یکی از آن دو «حرف نقطه دار» به یابندگان او می ماند

ويكی وارون كه انس وجن راست می پندارند

وباقی حروف مرموز ونامعلوم است

كه نه راه سفری دارد و نه جای ماندن

«که در آن دیگر نه از سفر سخنی است نه از مقام»

Türkçe

228 Divan-ı Hallac

Üç harf, üçü de noktasız

İki "noktalı harf" ve kelam kesildi

Bulduğum şekilleri noktalayacağım

Bunların doğru olduğunu düşünüyorum

Ve harfler gizemli ve bilim dışı

Ne yolculuktan, ne de mevkiden bahsedilir.

∞ ∞ ∞ ∞

76

Ezel Kalemi Dahi Bilmez Aşkımızı

شَيءٌ بِقَلبي وَفيهِ مِنكَ أَسماءُ

لا النورُ يُدري بِهِ كلا وَلا الظُلَمُ

وَنورُ وَجهِكَ سِرٌّ حينَ أَشهَدُهُ

هَذا هُوَ الجودُ وَالإِحسانُ وَالكَرَمُ

فَخُذ حَديثِيَ حِبّي أَنتَ تَعلَمُهُ

لا اللَوحُ يَعلَمُهُ حَقّاً وَلا القَلَمُ

Farsça

جیزی در قلب من است و در آن نامهاي به جای مانده از تو

نه نور آن را می شناسد و نه ظلمت

و نور روی تو « رازیست » هنگامی که آن را مشاهده می کنم

این است جود و احسان وکرم تو

محبوبا سخنم را بشنو

توخود آن رادرمی یابی

نه لوح آن را به درستی می فهمد ونه قلم

Türkçe

Kalbimde senin isimlerin olan bir şey var.

Ne ışık bunu bilir, ne de karanlık.

Ve ben buna şahit oldum yüzünün nuru bir sırdır.

Bu iyilik, yardımseverlik ve cömertlik

Aşkımdan bahsediyorum. bunu sen de biliyorsun.

Ne levh ne de kalem bunu gerçeğiyle anlayabilir

∞ ∞ ∞ ∞

77

Adımı Unutturdu

أَشارَ لِحَظّي بِعَينِ علم

بِخالِصٍ مِن خَفِيّ وَهمِ

وَلائِحٌ لاحَ في ضَميري

أَدَقٌّ مِن فَهمِ وَهم هَمّي

فَخُضتُ في لُجِّ بحرِ فِكري

أَمُرٌّ فيهِ كَمَرِّ سَهمِ

وَطارَ قَلبي بِريشِ شَوقٍ

مُرَكَّبٍ في جَناحِ عَزمي

إِلى الَّذي إِن سُئِلتُ عَنهُ

رَمَزتُ رَمزاً وَلَم أُسَمِّ

حَتّى إِذا جُزتُ كُلَّ حَدٍّ

في فَلَواتِ الدُنُوِّ أَهمي

نَظَرتُ إِذ ذاكَ في سِجِلٍ

فَما تَجوَزتُ حَدَّ رَسمي

فَجِئتُ مُستَلِماً إِلَيهِ

حَبلُ قِيادي بِكَفِّ سِلمي

قَد وَسَمَ الحُبُّ مِنهُ قَلبي

بِمَيسمِ الشَوقِ أَيَّ وَسمِ

وَغابَ عَنّي شُهودُ ذاتي

بِالقُربِ حَتّى نَسيتُ اِسمي

Farsça

باجشم بينايم

که در وهم نمی گنجد ...اشاره کردم

آنچه در درونم آشکار شد

ز خیال پریشانم باریکتر است

ر در عمق دریای فکرم همچون

تیر رها شده، فرو رفتم

رقلبم با پر شوق مرکب من

در بال ارادهام بیرواز درآمد

به جایی که از سوی او خواسته شده ام

آهسته، آهسته و بی شتاب

هر حدی راگذرانیدم

بیابانهای وسیعی که باران فراوان بر آن باریده

چون به آن ئوشته نگریستم

بنابراین از حد خود فراتر نرفتم

تسلیم او شدم

رسمانم را به دستش دادم

عشق با داغ شوق

برقلبم داغ نهاده، آن هم چه داغی!

با نزديك شدن، شهود ذاتم از من برفمت

حتی نامم را فراموش کردم

Türkçe

Şansıma bilinçli bir gözle işaret etti

Gizli ve hayal kırıklığımın kurtuluşunda

Benim vicdanım rahat

Hayali bir yanılsamayı anlamaktan daha doğru

Bir düşünce denizinin derinliklerine kapıldım

Bir ok gibi içinden geçiyorum

Ve kalbim bir hasret tüyüyle uçtu

İrade gelirinin kanatlarında

Bana sorulduğu yere

Yavaş, yavaş ve telaşsız

Her bir sınırı geçtim

Şiddetli yağmurlu geniş çöller

Çünkü ona baktım.

Bu yüzden sınırlarımı aşmadım.

Ona teslim oldum.

Ona resmen elimi uzattım.

Ateşli aşk ve tutkuyla çizilmiş

Kalbim için sıcak, ne kadar sıcak

Yaklaştığımda sezgim benden uzaklaştı

O kadar yakınlaştım ki

Adımı unuttum

∞ ∞ ∞ ∞

78

Benim Evimi Tavaf Edin

يا لائمی فی هواهكم تلوم فلؤ

عرفت منه الذی غنيت لم تلم

للناس حج ولی حج إلی سكنی

تهدی الأضاحی وأهدی مهجتی ودمی

تطوف بالبيت قوم لابجارحة

بالله طافوا فاغناهم عن الحرم

Farsça

ای كه درعشقش مرا سرزنش می كنی

سرزنش تاكی؟

پس اگر بدانی آنچه از او بی نیازم ساخت

هرگز مرا سرزنش نمی كردی

برای مردم حجی است

ومن به زيارت دوستی می روم كه در من مأوا دارد

آنها گوسفندان را قربانی می كنند

و من خون و جانم را اهداء می كنم

قومی برگرد حرم طواف می کنند

بی آنکه از جایی به جایی روند

زیرا به خاطر خدا طواف می کنند

بنابراین خدا آنها را از حرم بی نیازشان ساخت

Türkçe

Ey O'nun aşkından beni azarlayan!

Onun kim olduğunu biliyorum…suçlamayın beni

İnsanlar için bir hac etmek mi

Bende evimi hacc mekânı ettim

Koyun kurban et

Bende kanımı ve hayatımı kurban ettim

Bir kavim evin etrafında tavaf yaptı mı

Bir yerden bir yere gitmeden

Onlar Allah adına tavaf ettiler

Onlara Harem/kutsal alan gereksiz kaldı * “Hac yapmak isteyen, fakat buna imkân bulamayan bir kimse evinde temiz bir odayı hac için ayırır. Hac mevsimi gelince içine kimsenin girmediği bu odada Kâbe’de olduğu gibi tavaf yapar. Haccın diğer menâsikini de yerine getirdikten sonra otuz yetimi toplayarak yemek yedirir, onlara elbise giydirir, sonra da her birine 7’şer dirhem para verir. Bunlar hac yerine geçer” şeklinde bir ifade yer almaktadır (bk. İbnü’l-Cevzî, el-Muntaẓam, VI, 163).

79

İnsan Onun Hitamı

بَدا لَكَ سِرٌّ طالَ عَنكَ اِكتِتامُهُ

وَلاحَ صَباحٌ كُنتَ أَنتَ ظَلامَهُ

وَأَنتَ حِجابُ القَلبِ عَن سِرِّ غَيبِهِ

وَلَولاكَ لَم يَطبَع عَلَيهِ خِتامَهُ

Farsça

بر تر رازی آشکار شد، که پنهان کرد نش ازتو به درازا کشید

صبحی دمید، چون ظلمتش تو بودی

و تو حجاب قلب از راز غیبتش هستی

و اگر نبودی، پایا نش هرگز به پایان نمی رسید

Türkçe

Uzun bir zaman gizli tutulan sırrı sana açtı

O sabahın aydınlığı sende onun karanlığı

Onun gizliliğinin sırrından kalbin perdeli

Şayet sen olmasaydın, asla mühür basılmazdı

∞ ∞ ∞ ∞

80

Aşkın Şartlarından Biri

قضی علیه الهوی ألا یذوق کری

و بات مکتحلا بالصاب لم ینم

یقول للعین: جودی بالدموع، فإن

تبکی بجد [وإلا] فلنجد بد م

فمن شروط الهوی أن المحب یری

بؤس الهوی أبدا أحلی من النعم

Farsça

عشف او را فراگرفت و خواب را نچشید

و شب را در سختی و مصیبت به پایان برد و هرگز نخوابید

به جشم می کوید: اشکها را سرازیرکن و

واقعاگریه کن، وگرنه غرقه در خون شو

ازشروط عشق این استکه عاشق

پیوسته و دائماً بلای عشق

را شیرین تر از خوشی های دیگر ببیند

Türkçe

Böylece sevgisi onu yakaladı ve uykuyu tatmadı.

Ve geceyi sıkıntı ve sefalet içinde bitirdi

Göze diyor ki: Gözyaşlarına karşı iyi ol o zaman

Gerçekten ağla aksi halde kanda boğulacaksın

Aşkın şartlarından biri de sevgilinin

Sürekli acı veren aşkını

Diğer zevklerden daha tatlı görmendir

∞ ∞ ∞ ∞

81

Ben Neredeyim?

طوبى لطرف فازمنك

بنظرة أو نظرتين

و رأى جمالك كل يوم

مرة أومرتين

يازين كل ملاحة

حوشيت من عيب وشين

أنت المقدم فى الجمال

فأين مثلك أين؟ أين؟

Farsça

خوشا به جشمى كه به تو نگاهى ببخشد

يا دو نگاه

وررى تو را روزى يك بار يا در بار ببيند

آراسته به هر خوبى و ملاحتى

از عيب ونقص به دورى

تو در زيبايى يگانه اى

پس مثل و مانند توكجاست؟

Türkçe

Ne mutlu sana kutsanmış

Bir ya da iki bakış kazanan kişisin

Sana günde bir veya bir kez yüzüne baktı

Her ne kadar güzellikle süslenmiş

Ayıpla boyanmış ve sürülmüşüm

Güzellikteki tek kişi

Peki sen gibisi nerede?

Ben neredeyim?

∞ ∞ ∞ ∞

82

Aynı Bedende Bir Can Gibiyiz

أَنا مَن أَهوى وَمَن أَهوى أَنا

نَحنُ روحانِ حَلَنا بَدَنا

نَحنُ مُذكُنّا عَلى عَهدِ الهَوى

تُضرَبُ الأَمثالُ لِلناسِ بِنا

فَإِذا أَبصَرتَني أَبصَرتَهُ

وَإِذا أَبصَرتَهُ أَبصَرتَنا

أَيُّها السائِلُ عَن قِصَّتِنا

لَو تَرانا لَم تُفَرِّق بَينَنا

روحُهُ روحي وَروحي روحُهُ

مَن رَأى روحَينِ حَلَّت بَدَنا

Farsça

من خواهان اویم، و او خواهان » من»

ما در روحیم در یك بدن

ما ازپیمان عشق باشیم

از ما برای مردم مثلها زده می شود

پس چون مرابینی، اورا بینی

و چون او را بینی، مرا دیده ای

ای سائل «درویش» اکر قصة ما را دیدی

فرقی ما بین آن مگذار

روح او، روح من است و ررح من، ررح اوست

چه کسی دو روح را دیدکه در يك بدن حلول کرد

Türkçe

Ben sevdiğim kişiyim ve sevdiğim kişide ben

]Ben onu istiyorum, o da beni[

Aynı bedende bir can gibiyiz

]Tek bedende iki ruhuz[

Biz aşkın anlaşmasını yaptık

İnsanlar bize misaller uydurdular

Eğer beni görsen onu

Ve onu gödüğünde beni görürsün

Olur ya görsen aramızda ayrım yapmazsın

Onun ruhu benim ruhum…benim ruhum onun ruhu

Bir bedende iki ruhun ayrıştığını kim gördü?

∞ ∞ ∞ ∞

83

Aşıklar Haçta Ölmeli

أَلا أُبلِغ أَحِبّائي بَأَنّي

رَكِبتُ البَحرَ وَاِنكَسَر السَفينَه

عَلى دينِ الصَليبِ يَكونُ مَوتي

وَلا البَطحا أُريدُ وَلا المَدينَه

Farsça

ای دوستان من، تدیر چیست؟

به دریا شدم و کشتی شکست

مرگم به آیین مسیح می باشد

و نه» مدینه « را می جویم و نه سنت » مکه « را

Türkçe

Sevdiklerime söylemeyecek miyim?

ve geminin kırıldığını denizinde boğulduğumu

Benim ölümüm Mesih'in dini üzerine haçta olsun

Ne Medine'yi ne de Mekke'nin civarını arıyorum*

* İnsanların dinlerine olan bağlılıklarından nefretleriyle beni öldürmelerine izin verin.

∞ ∞ ∞ ∞

84

Sana Sığınan En Küçük

حَمّلتُمُ القَلبَ ما لا يَحمِلِ البَدَنُ

وَالقَلبُ يَحمِلُ ما لا تَحمِلُ البُدُنُ

يا لَيتَني كُنتُ أَدنى مَن يَلوذُ بِكُم

عَيناً لِأَنظُرَكُم أَو لَيتَني أُذُنُ

Farsça

برقلب بارنهادی، آنچه بدن نتواند كشيد

وقلب برمی دارد

آنچه تن آدمی نتواند

ای كاش نزديكتربودم ازكسی كه به شما پناه می برد

ای كاش چشمی بو دم تا ببينم شما را

ياكوش شنوا بودم

Türkçe

Vücudu taşımayan kalbi taşıdın

Ve kalp gövdenin taşımadığını taşır

250 Divan-ı Hallac

Keşke sana sığınanların en küçüğü ben olsaydım

Ve sana bakmak için bir göz

Ya da duyacak bir kulağım olsaydı

∞ ∞ ∞ ∞

85

Hakk'ı Hakkı Olan Konuşur

بَيانُ بَيانِ الحَقِّ أَنتَ بَيانُهُ

وَكُلُّ بَيانٍ أَنتَ فيهِ لِسانُهُ

أَشَرتُ إِلى حَقٍّ بِحَقٍّ وَكُلُّ مَن

أَشارَ إِلى حَقٍّ فأَنتَ أَمانُهُ

تُشيرُ بِحَقِّ الحَقِّ وَالحَقُّ ناطِقٌ

وَكُلُّ لِسانٍ قَد أَتاكَ أَوانُهُ

إِذا كانَ نَعتُ الحَقِّ لِلحَقِّ بَيِّناً

فَما بالُهُ في الناسِ يَخفى مَكانُهُ

Farsça

بیانی است بیان حق، تر بیانش هستی

و هر بیانی از او، زبانش تو هستی

به سوی » حق « با » حق « اشاره کردم و هرکسی

به» حق « اشاره کرد، تو پشتیبانش هستی

به حقیقت حق اشاره می کنی، و حق ناطق است

و نیز هر زبانی تو را یاری داد: است

اکر صفت» حق « برای » حق «   آشکار بود

پس چرا مکانش را از مردم پنهان می کند؟

Türkçe

Bu beyan…Hakk'ın beyanı, sende onun beyan/ifadesisin

Ve her beyan onunsa, sende onun dilisin

"Hakk" a "Hakk"ile işaret ettim.

Ve herkese Hakk'ı gösterdim, çünkü sen dahi onun emanetisin

Hakk'ın hakkını ve Hakk konuşarak gösterir (ben değil)

Ve her dilin konuşma zamanı geldiyse

Eğer Hakk'ın vasfı hakikaten açıkça aramızda ise

O zaman neden yerini insanlardan saklıyor ki

∞ ∞ ∞ ∞

86

Her Hayalim Sen

عَجِبتُ مِنكَ وِمنّي

يا مُنيَةَ المُتَمَنّي

أَدَنَيتَني مِنكَ حَتّى

ظَنَنتُ أَنَّكَ أَني

وَغِبتُ في الوَجدِ حَتّى

أَفنَيتَني بِكَ عَنّي

يا نِعمَتي في حَياتي

وَراحَتي بَعدَ دَفني

ما لي بِغَيرِكَ أُنسٌ

إِذ كُنتَ خَوفي وَأَمني

يا مَن رِياضُ مَعاني

هِ قَد حَوَت كُلَّ فَنِّ

وَإِن تَمَنَّتُ شَيئاً

فَأَنتَ كُلُّ التَمَنّي

Farsça

درشگفتم از تو و از خودم

ای آرزوی آرزومندی

آن قدر به خودت نزدیکم کردی، تا اینکه

گمان کردم » تو « ،» من « ی

و در وجد پنهان شدم تا اینکه

ازخود فانی ام کردی

ای نعمتم در زندگانی

و ای آسایشم پس از مرگ

درهنگام ترسو آرامشم

به جز تو هیچ مونسی ندارم

ای بوستان معانی

همهٔ هنرم را در برگر فته ای

واگر چیزی را آرزوکنم

پس تد همهٔ آروزهایم هستی

Türkçe

Sana ve bana hayret ediyorum

Ey en güçlü temennim

Beni kendine çok yaklaştırdın ki

Seni, ben sandım

Ve vecdin/sarhoşluğun içinde kayboldum

Beni seninle mahvettin/öldürdün

Ey hayattaki nimetlerim

Ve ölümden sonraki rahatım

Senden başka ünsiyet ettiğim yok

Korktuğumda benim emniyetim

Ey manalar bahçesi

Her sanatı/güzelliği içeriyorsun

Ve eğer bir şey arzularsamki

Her hayalimde tek sen varsın

∞ ∞ ∞ ∞

87

Sevgili İle Aramızda Söylenecek Söz Kalmadı

لَم يَبقَ بَيني وَبَينَ الحَقِّ تِبياني

وَلا دَليلٌ بِآياتٍ وَبُرهانِ

هَذا تَجلي طُلوعِ الحَقِّ نائِرَةٌ

قَد أَزهَرَت في تَلاليها بِسُلطانِ

لا يَعرِفُ الحَقَّ إِلّا مَن يَعرِّفُهُ

لا يَرِفُ القِدَمِيَّ المُحدَثُ الفاني

لا يُستَدَلُّ عَلى الباري بِصَنعَتِهِ

رَأَيتُم حَدَثاً يَنبي عَن أَزمانِ

كانَ الدَليلُ لَهُ مِنهُ إِلَيهِ بِهِ

من شاهد الحَقّ في تَنزيلِ فُرقانِ

كانَ الدَليلُ لَهُ مِنهُ إِلَيهِ لَهُ

حَقّاً وَجَدناهُ بِل عِلماً بِتِبيانِ

هَذا وُجودي وَتَصريحي وَمُعتَقَدي

هَذا تَوَحُّدُ تَوحيدي وَإِيماني

هَذى عِبارَةُ أَهلِ الأَنفِرادِ بِهِ

ذَوي المَعارِفِ في سِرٍّ وَإِعلانِ

هَذا وُجودُ وُجودِ الواجِدينَ لَهُ

بَني التَجانُسِ أَصحابي وَخُلّاني

Farsça

میان من وحق هیچ سخن آشکاری باقی نماند

و دلیل و برهان و آیات به کار نیاید

این تجلی پرتو فروزان حق است

چون در درخشش آن تاج شاهی شکوفا شده است

حق را نشناخت مگر آنکس که حق او را بشناند

حادث فانی، قدیم را نشناسد

دربارهٔ آفرینش باری متعال هیچ دلیلی نمی خواهد

شما حادثی را دیدید که بر زمانها بنا شده است

دلیل از آن اوست، از اوست، به سوی اوست و برا ی اوست؛ عین همین

از شاهد حق در تنزیل فرقان «قرآن

دیل از آن اوست، از اوست، به سوی اوست، به اوست

به حقیقت آن را با دانش قرآن یافته ایم

این است وجود من و صراحت من و اعتقاد من

این است یگانگی توحید و ایمانم

این است عبارت اهل انفراد با او؛

صاحبان دانشها در نهان و آشکار

این است رجود وجوو واجدین برایش

اهل تجانس: یاران و دوستان من هستند

Türkçe

Benimle Hakk arasında açıklanacak hiçbir bir söz kalmadı

Vahiy ve burhan için delile de ihtiyaç yok

Bu, ışıldayan hal hakikat ışınının tezahürüdür

Çünkü parlaklığında sultanın tahtı tacı yenildi

Sadece onu tanıyanlar gerçeği/Hakkı bilir.

Sonradan yaratılanlar kıdemi bilmezler ki

Yüce bir yükün yaratılması hakkında herhangi bir sebep gerekmedi

Aramızda zamana dayalı bir olayı gördün

Delil O'nundur, her şey O'ndandır. (hepsi) O'na (hepsi) O'nunladır

Şu ki, Hakkı Kur'an'ın bilgisi dahilinde bulduk.

Bu benim varlığım ve dürüstlüğüm ve inancım

Bu vahdet ve tevhide olan imanımdır

Bu onunla birlikte yalnızlaşan bireyin ifadesidir

Gizli ve açık bir şekilde bilgi sahibi olanlar,

Bu varlık onun varlığından olduğunu bilir

Bu benzerliğimiz canan ile uygunluk arkadaşlığımız ve dostluğumuzla ilgilidir

∞ ∞ ∞ ∞

88

Ölümüne Sevda

يا حبيبى أنت سئ لى

قذ ترانى فى مكانى

نورك المبهر حقاً

ليعيا نى لعبانى

و تحققتك فاصيع

كل ما شئت بشانى

أنافى الحب قتيل

و مع الأحباب فانى

Farsça

أی محبوب، تو خواستهٔ منی

درمكان مرا می بينی

به راستی نور تو افشان است

برای من آشكار است، آشكار

شايسته توست «محقق است» پس بيافرين

به هرشأن و مرتبه ای كه می خواهی

من قتیل عشق هستم

و با دوستداران «عاشقان» فانی هستم

Türkçe

Sevgilim, benim için kötü değilsin

Beni evimde görebilirsin

Işığın gerçekten göz kamaştırıcı

Gerçekten de, benim için apaçık olduğu apaçık.

Sana layık olan neyse onu yap

Benim hakkımda istediğin her şeyi.

Fani sevdiklerimle ölümüne aşığım

∞ ∞ ∞ ∞

89

Ey Hilal Ne Çok Şekilde Göründün

أَنتَ بَينَ الشَغافِ وَالقَلبِ تَجري

مِثلَ جَريِ الدُموعِ مِن أَجفاني

وَتُحِلُّ الضَميرَ جَوفُ فُؤادي

كَحُلولِ الأَرواحِ في الأَبدانِ

لَيسَ مِن ساكِنٍ تَحَرَّكَ إِلّا

أَنتَ حَركتهُ خَفِيَّ المَكانِ

يا هِلالاً بِدا لِأَربَع عَشرٍ

فَثَمانٍ وَأَربَعٌ وَاِثنَتانِ

Farsça

تو در میان دل وغلاف آن جاری هستی

همچون اشك در میان بلكها

بر دلم فرود آمدی

همچون فرود آمدن روح در تن ها

هیچ ساكنی نجنبد،

مگر تر آن را در نهان بجنبانی

ای که در چهاردهم، ماه شب چاردهی

نیز در هشتم و در چهارم و دوم ماه

Türkçe

Sen kalbimle yüreğimin arasındasın

Göz kapaklarımdan akan gözyaşları gibi

Fuadın içindeki gizliliğe indin

Ruhun bedenlere inişi gibi

Orada yerleşmiş kimsem yok,

Gizli olarak onu sen harekete getirdin

Ey Hilal ondördünde görünüyorsun ama

Sekizinde dördünde ikisinde görünlerde sendin

∞ ∞ ∞ ∞

90

Hz. Musa ile Konuşan Bendim

يا غافِلاً لِجَهالَةٍ عَن شاني

هَلا عَرَفتَ حَقيقَتي وَبَياني

فَعِبادَتي لِلَّهِ سِتَّةُ أَحرُفٍ

مِن بَينِها حَرفانِ مَعجومانِ

حَرفانِ أَصلِيٌّ وَآخَرُ شَكلُهُ

في العُجمِ مَنسوبٌ إِلى إيماني

فَإِذا بَدا رَأسُ الحُروفِ أَمامَها

حَرفٌ يَقومُ مَقامَ حَرفٍ ثانِ

أَبصَرَتني بِمَكانِ موسى قائِماً

في النورِ فَوقَ الطورِ حينَ تَراني

Farsça

ای غافل نادان از شأن من

چه دانید کیستم و چه می گویم

خدا را به شش حرف می پرستم

که در میانشان دو حرف نقطۀ دار است

بکی نقطه ازخود دارد ودیگری

نقطه از ایمانم

و سر حروف را چون سر آن حرف جا دهید

خود جایگزین دومین حرف می شود

» ابن بار مرا به جای » موسی

بر» طور «غرق در نور ایستاده می بینی

Türkçe

Ey gafil, şanımdan haysiyetimden cahilsin

Kim olduğumu ve ne dediğimi bilebilir misin?

İşte…

Allah'a olan kulluğum altı harftir.

Bunlar arasında iki noktalı harf vardır

İkisi asli harf ve diğer (iki) de şeklen

A'cem/yabancığılığından inancıma atfedersin

Ve harfleri harflerle aynı şekilde yerleştirirsen

Bir harf ikinci bir harfin makamına geçer

Musa'nın durduğu mekana bakabilsen, beni

Tur Dağında, ışığın içinde durduğumu göreceksin

∞ ∞ ∞ ∞

91

Benim Günahım Onun İsyanı

أَنا أَنتَ بِلا شَكٍّ

فَسُبحانُكَ سُبحاني

وَتَوحيدُكَ تَوحيدي

وَعِصيانُكَ عِصياني

وَإِسخاطُكَ إِسخاطي

وَغُفرانُكَ غُفراني

وَلَم أُجلَد يا رَبِّ

إِذا قيلَ هُوَ الزاني

Farsça

بذون شك من، تو هستم

پس تنزيه تو، تنزيه من است

و توحيد تو، توحيد من است

و عصيان تو، عصيان من است

.و خشم تو، خشم من است

و بخشش تو، بخشش من است

268 Divan-ı Hallac

پروردگارا برزن تو خود بر من

تاکفته شود زانی است «آمیخته»

Türkçe

Şüphesiz ki ben senim

Senin şanın benim şanım

Senin birliğin benim birliğim

Senin itaatsizliğin benim isyanım

Ve öfken benim öfkem

Ve senin affın benim affımsa

Değil mi kırbaçlanmayacağım…Ey tanrım

Zina yapan biri olduğum söylendiğinde

∞ ∞ ∞ ∞

92

Aklım Almıyor

أَرسَلتَ تَسأَلُ عَنّي كَيفَ كُنتُ وَما

لَقيتُ بَعدكَ مِن هَمٍّ وَمِن حَزَنِ

لا كُنتُ إِن كُنتُ أَدري كَيفَ كُنتُ وَلا

لا كُنتُ إِن كُنتُ أَدري كَيفَ لَم أَكُنِ

Farsça

فرستادی که از من بپرسد چگونه هستم

پس از توغم و غصه به من نرسد

تباشم اگر بفهمم چنکونه باشم ونه

نباشم که بفهمم چنکونه نباشم

Türkçe

Bana nasıl olduğumu ve ne olduğumu sorarak [elçi] gönderdin

Seni endişeden ve kederden uzak buldum

Hayır, nasıl olduğumu ve olmadığımı bilseydim ki öyleyim

Hayır, olduğumu ya da olmadığımı bilmiyorum

∞ ∞ ∞ ∞

93

Yokluğu Seviyorsun

قَد تَحَقَّقت في سِر

ري فَناجاكَ لِساني

فَاِجتَمَعنا لِمَعانٍ

وَاِفتَرَقنا لَمَعانِ

إِن يَكُن غَيَّبَكَ التَع

ظيمُ عَن لَحظِ عِياني

فَلَقَد صَيَّرَكَ الوَج

دُ مِنَ الأَحشاءِ داني

Farsça

تو را در راز خويش متحقق كرده ام

زبانم تو را خواند

در يكجا جمع مى شويم

و در يكجا جدا مى شويم

پس اكر غبت تو بزرگ باشد

در ديدگان

اما عشق، تو را از

درون در گون می کند

Türkçe

Seni sırrımda gerçek yaptım

Sonra lisanım sana cevap veriyor

Bir mana için bir araya geliyor

Ve biz aynı anda ayrılıyoruz

Gözlerinde yokluğun büyük bir tazim

Ama aşk seni içten biri gibi gösteriyor

∞ ∞ ∞ ∞

94

Benliği Aramızdan Kaldırsan

أَأَنتَ أَم أَنا هَذا في إِلَهَينِ

حاشاكَ حاشاكَ مِن إِثباتِ اِثنَينِ

هُوِيَّةٌ لَكَ في لائِيَّتي أَبَداً

كُلّي عَلى الكُلِّ تَلبيسُ بِوَجهَينِ

فَأَينَ ذاتُكَ عَنّي حَيثُ كُنتُ أرى

فَقَد تَبَيَّنَ ذاتي حَيثُ لا أَيني

فَأَينَ وَجهُكَ مَقصوداً بِناظِرَتي

في باطِنِ القَلبِ أَم في ناظِرِ العَينِ

بَيني وَبَينَكَ إِنِيٌّ يُنازِعُني

فَارفَع بِلُطفِكَ إِنِيِّ مِنَ البَينِ

Farsça

آیا تویی یا من، این است دو اله

حاشا، حاشا، از اثبات این دو

هویت تو در نیستی ماست

کلی است برکل

که بر دو وجه پوشیده

ذات تو از ذات ما کجاست چون تو را ببینم؟

آنگه ذاتم برای من آشکار شد

در جایی که من نیستم کجا طلب کنم

آنچ پنهان کرده ام

در نگاه قلب یا در نگاه چشم

خود « ی میان من و تو حائل أست «

پس خود این حائل را از میان بردار

Türkçe

Sen mi ben mi, bunlar iki tanrı mı?

Hayır! hayır!

Bunlar ikiyi ispat edemez

Sonsuza kadar kimliğiniz bizim yokluğumuzda

Herkes iki yüzlü bulunmak zorunda

Özümüzün özü nerede,

Çünkü seni görüyorum?

Ben nerede benim gördüğümde

Ben olmadığım yerde açığa çıktı

Gözlerimdeki yüzün nerede?

Kalbin içinde veya gözün içindeyse

"Benlik" seninle benim aramdaki bir engel

Öyleyse bu engeli aramızdan kaldırsan

∞ ∞ ∞ ∞

95

Aşkımı Anlatayım

رَقيبانِ مِنّي شاهِدانِ لِحُبِّهِ

وِاِثنانِ مِنّي شاهِدانِ تَراني

فَما جالَ في سِرّي لَغَيرِكَ خاطِرٌ

وَلا قالَ إِلّا في هَواكَ لِساني

فَإِن رُمتُ شَرقاً أَنتَ في الشَرقِ شَرقُهُ

وَإِن رُمتُ غَرباً أَنتَ نُصبُ عِياني

وَإِن رُمتُ فَوقاً أَنتَ في الفَوقِ فَوقُهُ

وَإِن رُمتُ تَحتاً أَنتَ كُلُّ مَكانِ

وَأَنتَ مَحَلُّ الكُلِّ بَل لا مَحَلُّهُ

وَأَنتَ بِكُلِّ الكُلِّ لَيسَ بِفانِ

بِقَلبي وَروحي وَالضَميرِ وَخاطِري

وَتَردادِ أَنفاسي وَعَقدِ لِساني

Farsça

دیدگانم بینندۀ محبوبش هستند

این در شاهدند که مرا می بینی

پس در درون من هیچ کس غیر تو خطور نکرد

و زبانم جز در هوا ی تو سخن نگفت

چون به شرق روم تر در شرق شرقش هستی

و چون به سوی غرب مایل شوم در مقابل دیدگانم هستی

واگر به الا مایل شوم تو در بالای بالا قرار داری

واگر به پائین مایل شوم توهمه جا هستی

تو جای همه چیز هستی، اما نه جای آن

تو یه همه چیز احاطه داری و فانی نیستی

به قلب و روحد درون و خاطرم

تو بازگرداننده انفاسم وپیمان زبانم هستی

Türkçe

İki rakip olan gözlerim aşkının şahitleri

Ve beni benden gören iki tanığımda

Yani diyorum ki içime senden başka kimse girmedi

Ve dilim sadece senin sevdandan konuştu.

Olur ya doğuya atarsan, doğuda daha doğusun

Ve batıya atarsan da, gözümdesin sen de beni izliyor olacaksın

İsterim ki, sen zirvesinden daha zirvedesin

Sen her mekanın yerisin, ama onun yerde istemem

Her şeyi çevreliyorsun ve ölümlü değilsin

Kalbimle, ruhumla, vicdanımla ve aklımla

Geri dönen nefesimi, tutulan dilim geri ver ki…

[Aşkımı anlatayım]

∞ ∞ ∞ ∞

96

Beni Kendine Seçtin

خاطَبَني الحَقُّ مِن جَناني

فَكانَ عِلمي عَلى لِساني

قَرَّبَني مِنهُ بَعدَ بُعدٍ

وَخَصَّني اللَهُ وَاِصطَفاني

Farsça

به آرامی » حق « مرا از درون خطاب کرد

در حالی که دانشم بر زبانم جاری بود

پس از فراق و دوری مرا به خود نزدیك کرد

و خداوند مرا مخصوص خود کرد و برگزید

Türkçe

İçimden yavaşça bana "doğru" diye hitap etti

Bilgim benim dilimde akarken

Sonra tek boyuta ona yaklaştım

Ve Allah beni kendine tahsis etti ve beni seçti

∞ ∞ ∞ ∞

97

Nihai Gayemsin

اِرجِع إِلى اللهِ إِنَّ الغايَةَ اللهُ

فَلا إِلَهٌ إِذا بالَغتَ إِلّا هو

وَإِنَّهُ لمَعَ الخَلقِ الَّذينَ لَهُم

في الميمِ وَالعينِ وَالتَقديسِ مَعناهُ

مَعناهُ في شَفَتَي مَن حَلَّ مُنعقداً

عَنِ التَهَجّي إِلى خَلقٍ لَهُ فاهوا

فَإِن تَشُكَّ فَدبّر قَولَ صاحِبِكُم

حَتّى يَقولُ بِنَفيِ الشَكِّ هَذا هو

فَالميمُ يُفتَحُ أَعلاهُ وَأَسفَلُهُ

وَالعَينُ يُفتَحُ أَقصاهُ وَأَدناهُ

Farsça

به سرى خدا بازگرد

چون غايت همان خداست

و هرچه تلاش كنى

هيچ خدايى جزاو نخواهى يافت

همانا او همرا ه خلقی است که برایشان

در میم وعین و تقدیس معنای خدایی است

معنای خدا بر لبان کسی است که با زبان بسته

به سوی خلقی آمده که همهٔ آنان

آن واژه «خدا» را بر زبان دارند

اگر شك می کنید پس در بارهٔ سخن یارتان بیند یشید

تا با انکار شك، بکوید این » او « ست

پس » میم « کشایندهٔ بالا و بایین است

و » عین « کشایندهٔ دور ونزدیکش

Türkçe

Allah’a dön...

Bütün sonuçlar/gayeler Ona döner.

Nereye ulaşmak istersen…sonuçta O vardır

Şüphesiz O, yaratılanlarla beraberdir. (Li ma’al Halk/ لمَعَ الخَلقِ)

“Mim” ve “ayın” harfleri kutsallaştırma manasındadır

Allah'ın anlamı ise, dili bağlı bir insanın dudaklarındadır.

Bir ağız dolusu olan bir yaratma heceleme üzerine

Hepsi o olan bir yaratılışla geldi…

Şüpheniz varsa, arkadaşınızın söyleyeceklerini dinleyin

Şüpheyi reddetmek için, bu "O" dur dersin

Yani "Mim" a'la/yükseklere ve esfele/alçaklara açılır

"Ayın" harfi ise en uzak ve en yakınların nesnesini açar

∞ ∞ ∞ ∞

98

Aklı Rehber Eden

مَن رامَهُ بِالعَقلِ مُستَرشِداً

أُسَرِّحُهُ في حَيرَةٍ يَلهو

قَد شابَ بِالتَدليسِ أَسرارُهُ

يَقولُ في حَيرَتِهِ هَل هو

Farsça

کسی که عقل او را رهبری کند

او را به حیرت مںکشاند و سرگرم می کند

اسرارش را با نیرنگ در آمیخته است

در حیرتش می کوید: آیا » او «ست؟

Türkçe

Aklı kime liderlik ederse

Şaşkınlığa düşürür ve eğlenir

Onun için sırlarına hile karıştırıyorum

Merak edip hayretle: "O" muydu? /"Bu muydu?"Desin

∞ ∞ ∞ ∞

99

Ben dahi O iken

لَستُ بِالتَوحيدِ أَلهو

غَيرَ أَنّي عَنهُ أَسهو

كَيفَ أَسهو كَيفَ أَلهو

وَصَحيحٌ أَنَّني هو

Farsça

توحيد را به بازيچه قرار ندادم

مكر آنكه آن را فراموش كرده باشم

جكونه فراموش كنم، جكرنه بازيجه قرار دهم؟

در حالى كه من" خود" " او" هستم

Türkçe

Tevhid/ birliğe ben oynamadım

Keşke unutmuş olsaydım

Unut beni, şaka oynayabilir miyim?

Ben "kendisi" ve "o" iken

∞ ∞ ∞ ∞

100

Manalardan Bir Mana

اِسمٌ مَعَ الخَلقِ قَد تاهوا بِهِ وَلَهاً

لِيَعلَموا مِنهُ معنىً مِن مَعانيهِ

وَاللَه لا وَصَلوا مِنهُ إِلى سَبَبٍ

حَتّى يَكونَ الَّذي أَبداهُ يُبديهِ

Farsça

نامی است یا خلق، چون بدان حیران شده اند

تا از آن معنایی به کف آوردند

به خدا سوگند، هرگز آنها بدان پی نبرند

مگر اینکه از نو آفریده شوند

Türkçe

Yaratılmışlar bir isimle

İçinde kayboldular

Anlamlarından bir anlamı öğrenmek için

Allah'a yemin ederim ki, onu asla inkar edemezler

Tabii ki yeniden yaratılmadıkça

∞ ∞ ∞ ∞

101

Ben Kimden Özür Diliyorum ki?

يا سِرَّ سِرٍّ يَدِقُّ حَتّى

يَخفى عَلى وَهمِ كُلِّ حَيِّ

وَظاهِراً باطِناً تَجَلّى

لَكُلِّ شَيءٍ بِكُلِّ شَيِّ

إِن اِعتِذاري إِلَيكَ جَهلٌ

وَعُظمُ شَكٍّ وَفَرطُ عَيِّ

يا جُملَةَ الكُلِّ لَستَ غَيري

فَما اِعتِذاري إِذاً إِلَيِّ

Farsça

ای سر سر من از بس که ظریف د باریکی

از تخیل هر مخلرق بنهان هستی

چه در نهان و چه در آشکارا

در هر چیز و برای همه چیز متجلی هستی

پوزشم از تو، نه از جهل است

و نه از عظمت شکم، ونه از خامی اندیشه ام

تو همه چیز هستی وچز من نیستی

پس چرا از خردم بوزش بخواهم؟

Türkçe

Ey Sırrın en ince sırrı

Sen her canlının hayalinden bile gizlisin

İster gizli, ister açık sen her şeyde apaçık tecelli edensin

Her şeyde tezahür edensin

Senden özür dilemem cehaletten değil

Şüphemin büyüklüğü, ne de düşüncelerimin hamlığı

Sen her şeysen ve benden ayrı da değilsen

O zaman neden benden özür dileyim ki

∞ ∞ ∞ ∞

102

Sana Giden Yolda

لا كُنتُ إن كَنتُ أَدري

كَيفَ السَبيلُ إِلَيكا

أَفَنَيتَني عَن جَميعي

فَصِرتُ أَبكي عَلَيكا

Farsça

نبودم اگر می دانستم

چگونه راه به سوی توست

از همه چیزم فانی کردانیدی

پس بر توگریان شدم

Türkçe

Bilseydim yapar mıydım.

Nasıl olur, sana giden bir yolda

Herşeyimden fena edince

Ben de senin için ağlamaya başladım.

∞ ∞ ∞ ∞

103

Ateş Kalbimdeki Kardan Daha Soğuk

كانَت لِقَلبي أَهواءٌ مُفَرَّقَةٌ

فَاِستَجمَعَت مُذ رَأَتكَ العَينُ أَهوائي

فَصارَ يَحسُدُني مَن كُنتُ أَحسُدُهُ

وَصِرتُ مَولى الوَرى مُذ صِرتُ مَولائي

تَرَكتُ لِلناسِ دُنياهُم وَدينَهُم

شُغلاً بِحِبِّكَ يا ديني وَدُنيائي

ما لامَني فيكَ أَحبابي وَأَعدائي

إِلّا لِغَفلَتِهِم عِن عُظمِ بَلوائي

أَشعَلتَ في كَبِدي نارَينِ واحِدَةً

بِينَ الضُلوعِ وَأُخرى بَينَ أَحشائي

ولاهممت بشرب الماء من عطش

إلا رأيت حيالا منك فى الماء

النار أبرد من ثلج على كيدى

والسيف الين لى هجر مولايى

Farsça

برای قلبم تمناهای گونه گونی بود

و از لحظهٔ ای که جشم تو را دید

«تمناهایم آشکار شد «کرد آمدند

پس کسی که بر او رشك می بردم

او هم به من رشك برد

و لحظهٔ ای که تو یارم شدی، من جهاندار شدم

دین و دنیای مردم را رهاکردم

ای دین و دنیای من

به عشق توگر فتار شدم

درستان و دشمنانم به خاطر تو سرزنشم نکنند

مگر به خاطر غفلتشان از آشوب بزرگم

در دلم دو آتش یکانه بر افروختی

آتشی در سینه ام و آتشی در درونم

از تشنکی قصد نوشیدن آب نکنم

مگر خیال تو را در آب ببینم

آتش از برف در دلم سردتر است

ر شمشیر برای من از دوری مولایم نرم تراست

Türkçe

Kalbim içinde çeşitli arzular vardı

Gözüm seni gördüğünden beri bir araya geldi

Ben ona imrenirken o da beni kıskandı

Ve sen benim yol arkadaşım olduğun anda, ben hükümdar oldum

İnsanların dinini ve dünyasını terk ettim

Ey dinim ve benim dünyam aşkın üzerinde meşgul ol

Senin iyiliğindir, beni ve düşmanlarımı suçlama

Ancak o büyük felaketi bilmemeleri müstesna

Kalbimde iki ateş yaktın

Göğsümde bir ateş ve içimde bir ateş

Susuzluktan su içmek niyetinde değilim

Suda senden bazı şeyler görmem dışında

Ateş kalbimdeki kardan daha soğuk

Kılıç efendimden uzak durmam için yumuşak/tehdit değil

∞ ∞ ∞ ∞

104

Senin Azabın Bana Zevk Verir

أُريدُكَ لا أُريدُكَ لِلثَوابِ

وَلَكِن أُريدُكَ لِلعِقابِ

فَكُلُّ مَآرِبي قَد نِلتُ مِنها

سِوى مَلذوذِ وَجدي بِالعَذابِ

Farsça

تورا می خواهم، اما نه برای ثواب

بلکه برای عقاب می خواهم

«پس به همة آرزوهایم رسیدم «هر چه می خواستم

به جز لذت عذاب که مایۀ نشاط و وجد من است

Türkçe

Ödül için değil ama Seni çok istiyorum

Senden bana bir azap gelmesinide

Bu yüzden tüm hayallerimi gerçekleştirdim “ne olursa olsun”

Sadece sığınacağım azaptan ciddi bir zevk hariç

∞ ∞ ∞ ∞

105

İzleri Kalmadı

أنعى إليك نفوساً طاح شاهدها

فيما ورا الحيث يلقى شاهد القدم

أنعى إليك قلوباً طالما هطلت

سحائب الوحي فيها أبحر الحكم

أنعى إليك لسان الحق مذزمن

أودى و تذكاره فى الرفم كالعدم

أنعى إليك بياناً تستكين لة

أقوال كل فصيح مقول فهم

أنعى إليك إشارات القلوب معاً

لم يبق منهن إلا دارس الرمم

أنعى و حبك، أخلاقاً لطائفة

كانت مطاياهم من مكمد الكظم

مضى الجمبع فلا عين و لا أثر

مضى عاد و فقدان الألى إرم

و خلفوا معشراً يجرون لبستهم

أعيا من البهم بل أعيا من النعم

Farsça

به تو از مرگ نفوسی خبر می دهم، چون شاهدش

پس از آنکه خدا را ملاقات کرده از پا درآمد

به تواز مرگ قلبهایی خبر می دهم،

چون ابر وحی در آن دریای حکمت باریده است

به تو از مرك زبان حق خبر می دهم، از زمانهای خیلی دور

که یاد آوریش به عدم برمی کردد

به تو از مرك بیانی خبر می دهم

که هرگفتار رسای هر سخنوری در برابر آن سر تعظیم فرود آورد

به تو از » اشارات عقول « (یا اشارات قلوب(خبر مدهم

چون از آن باقی نماند مکر بنایی فرسوده

سوگند به عشق پاك ات

به تو از سیرت مردمی خبر می دهم که

حتی ستورانشان نیز فرما نبردار[نیك] بودند

همه درگذشته اند و نه چیزی از آنان یداست و نه اثری از آنان ماند،

همچون سرکذشت قوم عاد وویرانی کاخ إرم

که از آن نشانی نیست

و خلقی را بر جای کذاشتند

که ازکمراهی وسرگر دانی پیروی می کنند

ابنان از مردم کر و لال نادان ترند

بلکه از چهارپایان نیز هم

Türkçe

Şahit olduğum nefislerin ölümleri hakkında sizi bilgilendireceğim..

Tanrı ile tanıştıktan sonra öldüler

Seni kalplerin ölümü konusunda uyarmalıyım

Bulutlar bilgelik denizine döküldüğünde

Son andan beri hakikat dilinin yasını tutuyorum

ve onun saflarında bir hiçlik hatırası olarak

Sana güvendiğin bir ifade diliyorum

Her güzel sözün içeriğini anla

Sizlere birlikte kalplerin/akılların işaretlerini diliyorum

Hakkında bilgi veriyorum ki

Çünkü onlardan geriye hiçbir şey kalmadı,

Yıpranmış bir binanın kalıntıları

Saf aşkın üzerine yemin ederim

İnsanların karakteri hakkında sizi bilgilendirebilirim

Hepsi öldü ve onlardan hiçbir iz kalmadı.

Ad halkının isyanı ve İrem Sarayı gibi.

Cehaleti takip eden topluluk

Ve kıyafetlerinde bir sürü şey bıraktılar.

Cehaleti ve cehaleti takip eden

Sağır ve dilsiz insanlardan daha cahiller

Kederden baygın, ama zarafetten kör[sağır ve dilsiz]

Lütfun farkındayım, nimetlerin farkındayım.

∞ ∞ ∞ ∞

106

Kalbimden Başka Kaybolacak Yer yok

مثالك فى عينى وذكرك فى فمى

و مثواكح فى قلبى فاين تغبب

Farsça

نقش تر در جشمم و ذكر تو برلب

و جاى تو در قلبم؛ پس كجا بنهان مى شوى؟

Türkçe

Senin hayalin gözlerimde, zikrinde ağzımdayken

Yerleştiğin yer kalbim, başka nerede olabilirsin ki..

∞ ∞ ∞ ∞

107

Yakın Ama Ulaşmak İmkansız

فَقُلتُ أَخَلائي هِيَ الشَمسُ ضَوؤُها

قَريبٌ وَلَكِن في تَناوُلَها بُعدُ

Farsça

به دوستانم كفتم: اين است خورشيد

نورش نزديك است، ولی دسترسی بدان غير ممكن

Türkçe

Arkadaşlarıma dedim ki… bu güneş

Işığı yakın, ama ona ulaşmak imkansız.

∞ ∞ ∞ ∞

108

Üzülme Bana

لَئِن أَمسَيتُ في ثُوبَي عَديمِ

لَقَد بَلِيا عَلى حُرٍّ كَريمِ

فَلا يَحزُنكَ أَن أَبصَرتَ حالاً

مُغَيَّرَةً عَنِ الحالِ القَديمِ

فَلي نَفسٌ سَتَتلَفُ أَو سَتَرقى

لَعَمرُكَ بي إِلى أَمرٍ جَسيمِ

Farsça

اگر امشب مرا در لباس مندرس دیدی

مسلماً بر تن آزادهایی ارجمند پوسیده است

پس تو را اندوهکین نکند اگر اکنون مرا

متفاوت باكذشته می بینی

من تنی دارم که بزودی نابود شود یا به آسمان عریج کند

به جان تو سرگند کهمن به سوی کار بزرگی روانم

Türkçe

Yokluk elbisesiyle beni görürsen

Elbette mahvolmuş özgürlükler olacak

Bu yüzden beni tanıyorsan üzülme bana

Eskisinden farklı görebilirsin

Bil ki

Yakında yok olacak ya da gökyüzüne yükselecek bir vücudum var

Yemin ederim harika bir işe doğru ilerliyorum

∞ ∞ ∞ ∞

109

Ruh ve Nefs

اللهُ يَعلمُ ما في النَفسِ جارِحَةٌ

إلّا وَذِكرُكَ فيها قَبلَ ما فيها

وَلا تَنَفَّستُ إلّا كُنتَ في نَفَسي

تَجري بِكَ الروحُ مِنّي في مَجاريها

أَو كانَت العَينُ مُذ فارَقَتكُم نَظَرَت

شَيئاً سِواكُم فَخانَتها أَمانيها

أَو كانَت النَفسُ بعد البعد آلفة

خلقاً عداك فسلا نالت امانيه

Farsça

خدا می داند که عضوی در من نیست

جز اینکه یاد تو نهایت مقصود اوست

هیچ نفس نکشم مگر آنکه تو در آن نفسم باشی

و به سبب توست که جانم

در مجاریش روان است

اگر دیده ام از پس جدایی تو

جز تو به دیگری نگریسته باشد

از بیانی محروم باد

یا اگر وجود من بس از درری، دیگری را

جایگزین مهر توکند

هرگز به آرزوی خود نرسد

Türkçe

Allah, nefsi incitici haliyle bilir

Bahsetmek dışında içindekinden önce

Sen içimde olmadıkça nefes almıyorum

Ruhum benden sana mecrasına akıyor

Göz dahi sana ayrıldığından beri bakıyor

Senden başka her şey, umutlarına ihanet etti

Ya da nefs bir uzaktan uzağa bir bela oldu

Düşmanlıkta yaratılınca, özlemlere ulaşamayacaklar

∞ ∞ ∞ ∞

110

Ey Dolunay

أَيا مَن طَرفُهُ سِحرُ

وَيا مَن ريقُهُ خَمرُ

تَجاسَرتُ فَكاشَفتُ

كَ لَمّا غُلِبَ الصَبرُ

وَما أَحسنَ في مِثلِ

كَ أَن يَنتَهِكَ السِترُ

وَإِن لا مَني النا

سُ فَفي وَجهِكَ لي عُذرُ

لِأَنَّ البَدرَ مُحتا

جٌ إِلى وَجهِكَ يا بَدرُ

Farsça

ای کسی که چشمانت فریبنده است

ای که آب دهانت شراب است

جسارت کردم و چون صبرم لبریز شد

گستاخی کردم و مکاشفات خویش با تو را برملا کردم

چه زیباست درباره چون تویی

«حجاب برگرفتن «بی پروا شدن

و اگر مردم سرزنشم کنند

رخ تو، دستاویز من است

زیرا بدر «ماه تمام» به چهرهٔ تو نیازمند است

ای ماه شب چهارده

Türkçe

Ey gözleri geniş gözlü olan

Ve tükürüğünde şarap olan

Sabrım bittiği için seni açığa çıkarmaya cüret ettim

Ve böyle bir şeyde daha iyi olan nedir?

Pereyi açmak konusunda

Ve eğer insanlar beni suçluyorsa

Yüzün benim bahanem

Çünkü Bedir/dolunay da bütün ayın yüzüne ihtiyac var

Ey ondördüncü gecenin ayı

∞ ∞ ∞ ∞

111

Kutsalım

تبارك مشيئتك يا ربی و سيدی

تباركت مشيئتك يا قصدی و مرادی

يا ذات وجودی و غاية رغبتی

يا حديثی و ايمائی و رمزی

ياكل كلی يا سمعی و يا بصری

يا جمعيتی و عنصری و اجزايی

Farsça

خواست ت پاك و منزه است ای پروردگار و ای مولای من

خواست تو پاك و منزه است ای قصد و ای مراد من

ای ذات وجودم رای نهايت آرزريم

ای سخنم و ای اشاره ام و ای رمزم

ای همه وجودم، ای كوشم، ای جشمم

ای همه هستيم، ای عنصرم، ای اجزايم

Türkçe

Rabbim…kutsanmış, iradesi temiz ve benim efendim

Benim içinde iradem, niyetim ve dileğim kutsalımsın

Ey varlığımın özü, sonuna kadar arzumun amacı

Ey sözüm, ey hareketim, ey sembolüm

Ey bütün varlığım, ey çabam, ey bedenim

Ey işitme duyum ve gözlerim

Ey birlikteliğim ve unsurum ve cüzlerim/parçam

∞ ∞ ∞ ∞

112

Benim Değil misin

كُن لي كَما كُنتَ لي في حينِ لَم أَكُنِ

يا مَن بِهِ صِرتُ بَينَ الرُزءِ وَالحَزَنِ

Farsça

در هنگامی که نباشم

برای من باش هم چنانکه من برای تو هستم

ای کسی که اورا

در میان مصیبت و اندوه رها کردی

Türkçe

Olmadığım zaman benim için ol ben senin için olduğum gibi

Bunu yapan sensin… kederle hüzün arasında olduğum sırada gittin

∞ ∞ ∞ ∞

113

Dünya Tadı Beni Aldadı

طَلَبتُ المُستَقَرَّ بِكُلِّ أَرضٍ

فَلَم أَرَ لي بِأَرضٍ مُستَقَرّا

وَذُقتُ مِنَ الزَمانِ وَذاقَ مِنّي

وَجَدتُ مَذاقَهُ حُلواً وَمُرّا

أَطَعتُ مَطامِعي فَاِستَعبَدَتني

وَلَو أَنّي قَنَعتُ لَكُنتُ حُرّا

Farsça

در همه جای زمین در جستجوی جای آرامی بودم

«هرگز جای آرامی نیافتم «ندیدم

من از روزگار عطایایی گرفتم و او نیز از من چیز هایی کرفت

ولی بخشش اوکاهی شیرین بود وکاهی تلخ

از خواسته هایم پیروی کردم، ولی مرا برده کردند

و اگر به قضا «سرنوشت» رضا داده بودم، آزاد بودم

Türkçe

322 Divan-ı Hallac

Her yerde istikrar etmeyi istedim

Hiç istikrarlı bir dünya görmedim

Zamandan tattım ve o da benden tattı

Tadının tatlı ve acı olduğunu buldum

Arzularıma uyunca, beni köleleştirdi

Eğer tatmin olsaydım, özgür olurdum

∞ ∞ ∞ ∞

114

Şaşkınlık İçinde

راعيتنى بالفاظ حتى

حميت عن مرتع وبى

فأنت عند الخصام عذرى

و فى ظلماتى فأنت ريى

إذا امتطى العارف المصلى

أسرى إلى منظر على

وغاض فى ابحر غزار

تفيض بالخاطر الوحى

فض ختام الغيوب عما

يحبى فؤاد التجى الولي

من حار فى دهشة التلافى

آبصرته ميتا كحى

Farsça

مرا محافظت كردى تا از منزلگه هلاكت نجات دهى

هنگام منازعه دستاويز من تو هستى

و هنکام تشنگی، سیرابی من توی

چون عارفی که او را برتری داده باشند

او را چز خدا به کار نیاید

«در دریاهای پرآب شناکردند «غوطه ور شدند

تاکوهر وحی رابیابند

و مهرهای غیب را بشکند

از آنجه دل دوست اندوهگین را زنده کند

او کسی که در رسیده به دوست سرکشته باشد

او را مرده ای چون زنده ببینی

Türkçe

Sözlerinde bile benimle ilgilendin

Beni koruyup helak yurdundan kurtardın

Tartışırken benim bahanem

Ve karanlığımda benim gözlerimdin

Çünkü ona üstünlük veren bir mistik

Tanrı tarafından kullanılmamalıdır

Onlar sulu denizlerde "dalmış" yüzdüler

Vahiylerle dolup taşan

Neyin eksik olduğunu açığa çıkarmak

Ve görünmeyenin mühürlerini kır

Üzgün bir arkadaşın kalbini dirilt.

Çünkü o, şaşkınlık içinde sıcak dosttur.

Onun ölü olduğunu görüyorsun çünkü yaşıyorsun

115

Umut Veren Yüzün

يا بَديعَ الدَلِّ وَالغُنجِ

لَكَ سُلطانٌ عَلى المُهَجِ

إِنَّ بَيتاً أَنتَ ساكِنُهُ

غَيرُ مُحتاجٍ إِلى السُرُجِ

وَجهُكَ المَأمولُ حُجَّتُنا

يَومَ يَأتي الناسُ بِالحجَجِ

Türkçe

Ey benzersizliğin deliliyle ruhlara üzerine olan cilvelerindeki kudretli güç

Ve beytinin sakin duruşunda lambaya ihtiyacı yoksa

İnsanların hac için geldiklerinde umut veren yüzün hüccetimizdir

∞ ∞ ∞ ∞

116

Eğer Can Vereceksen

بِالسِرِّ إِن باحوا تُباحُ دِماؤُهُم

وَكَذا دِماءُ البائِحينَ تُباحُ

Türkçe

Sırrı satın almak kanlarını mubah kılanlaradır

Bedbahtların kanını almakta böylece mubahtır.

∞ ∞ ∞ ∞

117
Onun Varlığı Çıkınca

الوَجدُ يُطرِبُ مَن في الوَجدِ راحَتَهُ

وَالوَجدُ عِندَ وُجودِ الحَقِّ مَفقودُ

Türkçe

Âşıkta, Hakk'ın varlığı çıkınca ki yoklukla...çoşkunluk hali…

Kendinden geçmek rahatlığı sevindiricidir

∞ ∞ ∞ ∞

118

Biz Ona Bağlıyız

عَقَدَ الخَلائِقُ في الإِلَـهِ عَقائِداً

وَأَنا اِعتَقَدتُ جَميعَ ما عَقَدوهُ

Türkçe

Yaratılmışlar tutkuyla uluhiyete bağlandılar

Ben neye bağlanandıysam hepsi de ona bağlı

∞ ∞ ∞ ∞

119

Ben Biliyorum

مَواجيدُ أَهلِ الحَقِّ تَصدُقُ عَن وَجدي

وَأَسرارُ أَهلِ السِّرِّ مَكشوفَةٌ عِندي

Türkçe

Ehl-i Hakkın çoskun hallerini vecdinden tasdik et

Sır ehlinin sırları bana da gizli değildir

∞ ∞ ∞ ∞

120

Bana Kendini Verdi

تَعَوَّدتُ مَسَّ الضُرِّ حَتّى أَلِفتُهُ

وَأَسلَمَني حُسنُ العَزاءِ إِلى الصَبرِ

Türkçe

Ta ki ülfet edene kadar zarara dokunurdum

Sabretmem için bana teselli güzelliğini teslim etti

∞ ∞ ∞ ∞

121

Bazılarını Mutlu Etmek için

وَطائِرٍ حَلَّ أَرضَ الشامِ أَقلَقَهُ

فَقدُ الأَليفِ لَهُ نُطقٌ بِإِضمارِ

قَد كانَ إِلفَ قُصورٍ صارَ مَسكَنُهُ

في غَيضَةِ الأَيكِ في أَغصانِ أَشجارِ

يَقولُ أَخطَأتُ حَتّى الصُبحُ يُسعِدُهُ

صَوتٌ شَجِيٌّ وَيَبكي وَقتَ أَسحارِ

وَنُطقِهِ زُفَرٌ تُنبيكَ عَن حُرَقٍ

فَيَنثَني نَوحُهُ نُطقاً بِإِضمارِ

Türkçe

Şam Yurduna inen kuş endişelendirdi

Gizlice ehil kuşların ötüşlerini durdurdu

Bin odalı saray onun meskeni iken

Yine de çalılığın ortasında ağaçların dallarında

Sabaha kadar bazılarını mutlu etmek için günah işlediğimi söylüyor.

Seher vakti ise ölürken ağlayan bir sesle

Cesur konuşması yanma konusunda uyarmakta

Böylece hatayı alacakaranlıkta dile getiriyor